

Urheilutapahtumien lähetysten suoja ja uusmedia

Helsingin yliopisto

Oikeustieteellinen tiedekunta

Vaasa, projekti 2015–2016: Pro Gradu- tutkielma

Ohjaaja: OTT, LL.M., Samuli Miettinen

Laatija: Henriikka Järvinen

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Oikeustieteellinen tiedekunta		Laitos/Institution– Department	
Tekijä/Författare – Author Henriikka Järvinen			
Työn nimi / Arbetets titel – Title Urheilutapahtumien lähetysten suoja ja uusmedia			
Oppiaine /Läroämne – Subject Immateriaalioikeus			
Työn laji/Arbetets art – Level Pro Gradu- tutkielma		Aika/Datum – Month and year Elokuu 2016	
		Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 80 + XVII	
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Tutkimuksessa tarkastellaan urheilutapahtumien lähetysten oikeudellista suojaa uusmedian ympäristössä. Urheilulla ja eritoten tavalla, miten se esitetään mediassa, on todettu olevan huomattava merkitys Euroopan unionissa. Tätä merkitystä on korostanut entisestään digitaalitekniikan synty ja sen mukanaan tuomat erilaiset verkkoalustat sekä mobiilipalvelut. Digitalisaation vaikutuksesta myös kuluttajien käyttäytyminen on muuttunut huomattavasti viimeisen vuosikymmenen aikana. Kuluttajat toivovat lisää tilauspalveluita ja liikkuvaa kuvaa samalla, kun luovaa sisältöä tuotetaan ja jaetaan. Internet, tabletit ja älypuhelimet eli niin kutsuttu uusmedia on muuttanut merkittävästi tapoja, joilla kuluttajat käyttävät heille tarjottavia palveluita. Samalla, kun teknologia kehittyy ja maailma muuttuu yhä digitaalisemmaksi, on myös lainsäädännön pysyttävä kehityksessä mukana. Näin ollen urheilun liikkuvaa kuvaa koskevan sääntelyn on todettu olevan muutoksen tarpeessa Euroopan unionin tasolla ja suurella osalla jäsenvaltioita.</p> <p>Myös Euroopan komissio on tunnustanut nykyisen tekijänoikeusjärjestelmän olevan on auttamatta vanhanaikainen, sillä se on kehitetty aikana, jolloin digitaalinen vallankumous oli vasta juuri alkamassa. Tekijänoikeussäännökset ovat siten ajalta ennen Facebookia, YouTubea tai Twitteriä, eikä niillä ole minkäänlaista kosketuspintaa digitaaliseen aikaan. Näin ollen komissio on tarttunut haasteisiin ja luvannut vuoden 2016 aikana muun muassa laatia ehdotuksen nykyaikaisemman ja eurooppalaisemman tekijänoikeuslainsäädännön laatimisesta, joissa huomioidaan digitaalinen vallankumous sekä tarkastaa audiovisuaalisia mediapalveluita koskevaa direktiiviä. Näin ollen tutkimuksen aiheen voidaan todeta olevan hyvin ajankohtainen.</p> <p>Urheilutapahtumia ei tällä hetkellä pidetä tietoyhteiskuntadirektiivissä 2001/29/EY teoksiksi luokiteltavina henkisinä luomuksina. Näin ollen urheilutapahtumat sellaisenaan eivät nauti tekijänoikeudellista suojaa. Myöskään muut immateriaalioikeudet eivät anna niille suojaa. Euroopan unionin tuomioistuin on kuitenkin todennut, että mikäli urheilutapahtumien itsessään katsotaan olevan ainutlaatuisia ja omaperäisiä, ne voivat saada suojaa valtion sisäisten oikeusjärjestysten avulla. Tällöin kyseeseen tulevat urheilutapahtuman järjestäjän asema eli isännöintioikeus, joka perustuu urheilutapahtumanpaikan omistusoikeuteen tai urheilutapahtumanpaikan yksinomaiseen käyttöoikeuteen.</p> <p>Urheilutapahtumien uutisointi, tallennus ja tiedottaminen massamedian kautta perustuu erilaisiin sopimusoikeudellisiin järjestelyihin. Tällaisiin oikeuksiin, jotka hankitaan sopimusoikeudellisin keinoin, voidaan viitata termillä mediaoikeudet. Näin ollen tutkimuksessa tarkastellaan immateriaalioikeuksien ja isännöintioikeuden lisäksi audiovisuaalisia mediapalveluita koskevaa direktiiviä 2010/13/EU urheilutapahtumien lähetysten näkökulmasta. Tällöin kyseeseen tulevat lyhytportointioikeutta koskevat oikeudelliset säännökset.</p> <p>Tutkimuksessa tarkastellaan myös urheilutapahtumien kilpailua rajoittavaa yhteismyyntiä ja alueellista yksinoikeutta sekä määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä ja maarajoituksia. Lopuksi keskustellaan vielä muun muassa tekijänoikeusjärjestelmän ja audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan järjestelmän modernisoinnin tarpeesta.</p> <p>Tutkimuksessa etsitään siten vastauksia muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Suojataanko urheilutapahtuman lähetyksiä tekijänoikeuksin tai lähioikeuksin? Mikäli lähetysten ei katsota saavan immateriaalioikeudellista suojaa, saavatko lähetykset suoja muiden oikeuksien, kuten omistusoikeuden tai mediaoikeuden avulla? Voivatko urheilutapahtumien lähetykset johtaa kilpailuoikeudellisiin ristiriitoihin?</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Tekijänoikeus, lähioikeus, isännöintioikeus, mediaoikeus, uusmedia, lyhytportointioikeus, kilpailunrajoitus			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisälllys

1 Johdanto.....	1
1.1 Median suhde urheilutapahtumien lähetyksiin Euroopan unionissa.....	1
1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja rakenne.....	7
1.3 Tutkimuksen rajaukset.....	8
1.4 Tutkimusmetodi.....	8
2 Urheilutapahtumien lähetysten suoja	9
2.1 Tekijänoikeudellinen suoja ja lähioikeudet.....	9
2.1.1 Tekijänoikeuden ja lähioikeuden erityistilanteet.....	11
2.2 Urheilutapahtuman järjestäjän asema ja isännöintioikeus.....	15
2.2.1 Tapahtuman järjestäjän yksinoikeuden siirtäminen sopimusperusteisesti.....	17
2.2.2 Argumentaatiota urheilutapahtuman järjestäjän asemasta.....	21
2.3 Urheilutapahtumien lähetyksiin sisältyvät suojatut teokset.....	22
2.3.1 Suulliset teokset urheilutapahtumien lähetyksissä	23
3 Lyhytraportointioikeus.....	25
3.1 Yleistä	25
3.2 Määritelmistä.....	27
3.2.1 Yleisöä suuresti kiinnostava tapahtuma.....	28
3.2.2 Tapahtuma, jolla erityistä yhteiskunnallista merkitystä	31
3.3 Pääsy sisältöön.....	33
3.4 Rajat ylittävät tilanteet.....	35
3.5 Lyhyiden otteiden lähetys yleisissä uutisohjelmissa	38
3.6 Lyhyiden otteiden tarjoamista koskevat ehdot.....	39
3.6.1 Lyhyiden otteiden enimmäispituudet ja aikarajoitukset.....	40
3.6.2 Korvauksen maksaminen.....	41
3.7 Lyhyiden otteiden käyttö tilauspalveluissa.....	44
3.8 Lyhytraportointioikeuden tarpeellisuus yleisölle	46
4 Urheilutapahtumien lähetykset EU:n kilpailusääntöjen näkökulmasta.....	47
4.1 Kilpailun rajoitukset.....	47
4.1.1 Yhteismyynti	48
4.1.2 Alueellinen yksinoikeus.....	59
4.2 Määräävän markkina-asema väärinkäyttö	60
4.2.1 Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö olympialaisissa.....	62
4.3 Maarajoitukset.....	65

5 Lopuksi	68
5.1 <i>Tekijänoikeusjärjestelmän modernisointi</i>	68
5.1.1 Suomen kanta tekijänoikeusjärjestelmän modernisoinnista.....	70
5.2 <i>Audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan järjestelmän modernisointi</i>	71
5.3 <i>Verkkopalvelujen rajat ylittävien tilanteiden modernisointi</i>	76
5.4 <i>Piratismi ja laittomien latauksien estäminen</i>	78
Lähteet	I
Lyhenteet	XIV
Oikeuskäytäntö	XVI

1 Johdanto

1.1 Median suhde urheilutapahtumien lähetyksiin Euroopan unionissa

Urheilulla ja, erityisesti tavalla, miten se esitetään mediassa, on todettu olevan Euroopan unionissa suuri sosiaalinen ja taloudellinen merkitys. Lisäksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT), erityisesti 165 artiklasta sekä perusoikeuskirjan osioista heijastuu, että EU:n osallistuminen urheiluun liittyvään mediaan ja immateriaalioikeuteen saa aikaan laaja-alaisia vaikutuksia urheilutaloudessa ja urheilujärjestöissä. Urheilun sosiaalinen vaikutus voi ulottua urheilufaneja ja ammattilaisia kohtaan koettujen asenteiden lisäksi monimutkaisiin ilmiöihin, kuten nationalismiin, rasismiin ja väkivalta-alttiuteen. Urheilun ja median välisellä suhteella sitä vastoin on suuri taloudellinen merkitys, sillä urheilutapahtumien seuraaminen ja niihin osallistuminen saa aikaan vuosittain huomattavan liikevaihdon. Näin ollen mediaoikeuksien myynti on Euroopassa jopa ammattilaisurheilun päätulonlähde, eritoten jalkapallossa.¹ Ammattilaisurheilun onkin todettu edustavan laajaa ja nopeasti kasvavaa osa-aluetta Euroopan taloudessa. Urheilun mediaoikeuksien kaupallisella merkityksellä on ollut tässä kehityksessä huomattava asema. Toisena tärkeänä tulonlähteenä voidaan mainita markkinointi.²

Totta on, että suurten urheilutapahtumien, kuten olympialaisten, FIFA:n jalkapallon maailmanmestaruuskilpailujen ja UEFA:n Mestarien liigan järjestäminen ei olisi mahdollista ilman niitä suuria rahasummia, joita televisio-oikeuksien myynti tuo. Ilman televisio-oikeuksien myyntituloja kasvaisivat tapahtumien järjestämistä koskevat kustannukset kohtuuttomiksi. Tällöin urheilijoiden lisäksi myös urheilufanit ympäri maailman häviäisivät. Näin ollen on todettu, että happi, jota urheilu hengittää muodostuu nykyisin urheilun lähetysoikeuksien kaupallistamisesta. Urheilun ja televisiolähetysten välillä on symbioottinen suhde.³ Tämä kaikki johtaa oikeudellisen sääntelyn ja säännösten harmonisoimisen lisääntyneeseen tarpeeseen. Myös Suomessa on todettu oikeustieteen panoksen, etenkin urheilun liikkuvan kuvan terävöittämisessä, olevan toivottua.⁴

¹ Esimerkiksi The Fédération Internationale de Football Associationin (FIFA) liikevaihdosta noin puolet on peräisin mediaoikeuksien myynnistä ja vastaavasti The Union of European Football Association (UEFA) saa jopa noin 70 prosenttia liikevaihdostaan tapahtumiinsa myymistään mediaoikeuksista (European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 65–66).

² European Commission; Media and Intellectual Property Rights.

³ Blackshaw De Jure Law Journal 2013 s. 404, 412.

⁴ Alén-Savikko 2015 s. 54.

Digitaalitekniikan synty, Internet, erilaiset mobiilipalvelut sekä audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoaminen, toisin sanoen teknologian kehitys ovat tuoneet mukanaan sekä mahdollisuuksia että haasteita. Esimerkiksi kuluttajan näkökulmasta kehityksen voidaan todeta olevan mielekäästä; enää ei tarvitse istua television ääressä kotisohvalla tai saapua paikanpäälle voidakseen seurata suuria urheilutapahtumia tai esimerkiksi suosikkiurheilijan parhaita hetkiä menneeltä vuodelta. Tämän mahdollistavat ennen kaikkea Internet sekä älypuhelimet, niin kutsuttu *uusmedia* (*new media*). Myös sosiaalisella medially on nyky-yhteiskunnassa valtava merkitys ja sen arvo markkinointi- ja lähetyskanavana kasvaa hurjaa vauhtia koko ajan. Facebook, Instagram, Twitter sekä erilaiset blogit ja muut pilvipalvelut vievät valtaa perinteiseltä medialta ja kasvattavat osuuttaan koko ajan. Lisäksi viime aikoina on noussut esiin trendi, jossa erilaiset videopalvelut kasvattavat osuuttaan. Näistä voidaan mainita jo pitkään merkittävänä sosiaalisen median kanavana toiminut YouTube, mutta myös sen uudemmat haastajat, kuten videoblogit eli vlogit, Periscope ja Vimeo. Vaikkei uusmedian keinot olekaan vielä täysin sivuuttaneet perinteisiä mediaoikeuksia, kuten television lähetysoikeuksia, on verkkoympäristöllä ja sen tuomilla mahdollisuuksilla kuitenkin huomattava merkitys. Internet, tabletit ja älypuhelimet ovat muuttaneet merkittävästi tapoja, joilla kuluttajat käyttävät heille tarjottavia palveluita. Kehitys ei myöskään ole loppunut vielä tähän, vaan mikäli sitä tulkitaan oikein, tulee uusmedian keinojen merkitys kasvamaan yhä enenevässä määrin seuraavien vuosien ja vuosikymmenten aikana. Näin ollen on olemassa vahva usko siihen, että tulevaisuudessa perinteisen median keinot korvataan kokonaisuudessaan sosiaalisen median ja Internetin maailmalla.

Uusmedian keinot ja aineiston jakaminen saavat aikaan kuitenkin myös huolta käyttäjien yksityisyyden säilyttämisestä ja heidän oikeudestaan omaan aineistoonsa. Tämä tosiasia johtaakin sosiaaliseen mediaan liittyvään keskeiseen kysymykseen: Kuka omistaa datan? Alun aikojen web-sovelluksissa tekijänoikeusasioita on toteutettu usein hyvin löyhästi. Tämä on osaltaan johtanut siihen, että erilaiset tekijänoikeusrikkokset ovat nykyisin arkipäiväisiä sosiaalisessa mediassa. Esimerkkinä voidaan mainita identiteettivarkaudet, joissa julkisuuden henkilöistä tehdään sosiaalisen median kanaviin valeprofiileja. Identiteettivarkautta itsessään ei ole toistaiseksi kriminalisoitu, mutta sitä vastoin toimet, joita valeprofiilin myötä voidaan suorittaa, on kriminalisoitu. Lisäksi tekijänoikeusrikkoksen tunnusmerkit voivat täytyä, mikäli käyttää toisen ottamaa kuvaa ilman lupaa. Ainakin toistaiseksi poliisi on kuitenkin puuttunut sosiaalisessa mediassa tapahtuviin tekijänoikeusrikkoksiin hyvin vähän. Toinen sosiaalisen

median aiheuttama huolenaihe on se, miten ihmisten yksityisyyttä suojellaan.⁵ Tietoliikennetietojen säilyttämistä koskevassa lainsäädäntöprosessissa on käynyt ilmi, että tuomioistuimet ovat ottaneet yksityisyyden suojelun vakavasti ja esiintyvät perusoikeuksien tiukkoina suojelijoina. Valtioiden hallitukset taas ovat korostaneet pikemminkin omaa itsemääräämisoikeuttaan ja tulkinneet perusoikeuksia tavalla, joka jättää heille mahdollisimman paljon tilaa panna täytäntöön omia menettelytapojaan lain tai oikeuskäytännön sen salliessa.⁶

Koska verkossa tapahtuviin tekijänoikeusloukkauksiin on puututtu suhteellisen vähän, ovat muutamat lakitoimistot sekä tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) viimeisien vuosien aikana ottaneet ohjat omiin käsiinsä. TTVK, edustaen monia suomalaisia oikeudenhaltijoita, lähetti ensimmäisenä kirjeitä suomalaisille koskien tekijänoikeusloukkausta. Vuoden 2015 aikana mukaan tuli ulkomaisia oikeudenhaltijoita edustavia lakitoimistoja, joiden toiminnan perusteella tekijänoikeusrikkomusten valvonta on kasvanut huomasti. Yksi tällaisia kirjeitä lähettävistä lakitoimistoista on Hedman Partners. He ovat lähettäneet maaliskuusta 2015 lähtien tuhansille suomalaisille kirjeen, jossa vastaanottajaa syytetään tekijänoikeusloukkauksesta. Kyse on tällöin siitä, että kirjeen vastaanottaja eli vertaisverkon käyttäjä on ladannut tiedostoja, kuten elokuvia, televisiosarjoja tai musiikkia omalle koneelleen, jakaen niitä samalla vertaisverkossa luvattomasti eteenpäin toisille käyttäjille. Näin ollen he saattavat tekijänoikeuden suojaamia teoksia yleisön saataville ilman oikeudenhaltijan lupaa, jolloin tekoa voidaan pitää tekijänoikeusrikkomuksena- tai rikoksena. Toiminta perustuu vuoden 2006 tekijänoikeuslain muutokseen, jonka perusteella operaattori voidaan velvoittaa luovuttamaan IP-osoitteen⁷ liittymänhaltijan yhteystiedot, joiden perusteella Hedman Partners ryhtyy toimenpiteisiin.⁸

Kun yhteystiedot on saatu, Hedman Partners lähettää vertaisverkon käyttäjälle kirjeen, jossa selostetaan havaittu verkkopiratismi, ehdotetaan asian sopimista sekä vaaditaan hyvityssumma, joka on Hedman Partnersin mukaan noin 600–1500 euroa. Mikäli

⁵ Aaltonen-Ogbeide – Saastamoinen – Rainio – Vartiainen 2011 s. 250, O'Reilly 2007 s. 27, 29.

⁶ Vainio – Miettinen 2015 s. 290, 308, 309.

⁷ Internetin protokolla (IP) osoitteella tarkoitetaan ainutlaatuisia osoitetta, jota tietyt elektroniset laitteet käyttävät tunnistukseen toisensa ja kommunikoidakseen keskenään Internetissä. Muuttumaton IP-osoite määritetään aina manuaalisesti tietylle tietokoneelle pidemmäksi ajanjaksoksi (Kao – Wang An International Journal of Police Strategies & Management 2009 s. 195).

⁸ Sanomalehti Pohjalainen 17.1.2016 s. 18.

rahasummaa ei makseta, viitataan mahdollisiin oikeustoimiin.⁹ Suurin osa kirjeen saaneista kuitenkin maksaa vaaditun summan välttääkseen prosessuaalisen menettelyn. Toiminta on herättänyt myös vastalauseita. Kirjeitä on pidetty ongelmallisena muun muassa niiden kiristysluonteen ja mahdollisen lainvastaisuuden perusteella sekä sen vuoksi, että IP-osoite kertoo ainoastaan liittymän haltijan nimen, muttei sitä, kuka liittymää on *de facto* käyttänyt.¹⁰ Näin ollen myös verkkopiratismi huutaa vahvasti lainsäädäntömuutosten perään, jotta oikeustilan epäselvyydet saadaan poistettua. Nykypäivän digitaalisessa maailmassa kasvanut mediapalvelujen käyttäjä ei nimittäin jää enää odottamaan pitkiksi ajoiksi sitä, että esimerkiksi jokin urheilutapahtuma tai sarja tulee laillisesti katsottavaksi, vaan sisältö halutaan saataville heti. Nykypäivän mediapalvelujen käyttäjät eivät myöskään ole valmiita maksamaan suuria summia rahaa laillisesta katselureitistä. Mikäli laillista keinoa ei ole olemassa, käytetään laittomia keinoja, jotka ovatkin nyky-yhteiskunnassa harmittavan tavallisia. Voidaan jopa väittää, että laittomat urheilutapahtumien ja elokuvien tai sarjojen lataukset ovat tänä päivänä huomattavasti yleisempiä kuin niiden lailliset lataukset.

Myös Euroopan komission on huomannut digitaalitekniikan synnyn muuttaneen sokeeraavasti tapoja, joilla luovaa sisältöä tuotetaan, käytetään ja jaetaan. Komission mukaan jopa 49 prosenttia EU:n Internet-käyttäjistä katsoo videoita, kuuntelee musiikkia ja pelaa pelejä verkossa.¹¹ On selvää, että tällaisella teknologian kehityksellä on vaikutusta myös lainsäädäntöön. Kun palvelukeinot muuttuvat, täytyy lainsäädännön muuttua mukana. Tämä on huomioitu Euroopan unionin ohella myös Suomessa, sillä digitalisaatio on asetettu Sipilän hallituksen strategian läpileikkaavaksi teemaksi.¹²

Tällä hetkellä audiovisuaaliset tallenteet ja urheilutapahtumien lähetykset saavat oikeudellista suojaa tekijänoikeuksista ja tekijänoikeuksiin liittyvistä oikeuksista, jotka ovat lähes täysin harmonisoituja EU-tasolla. Vaikka monien näiden oikeuksien lähtökohta on EU:n sekundäärioikeudessa, jotkut jäsenvaltioista, kuten Ranska ja Italia ovat säätäneet näihin oikeuksiin liittyvistä erityisoikeuksista. Täysharmonisoinnista huolimatta muun muassa urheilutoimijat ovat sitä mieltä, että urheilu ansaitsee enemmän oikeudellista suojaa kuin, mitä tällä hetkellä on saatavilla EU:n tasolla ja suuressa osassa jäsenvaltioita. Uudet

⁹ TTVK ei sitä vastoin tuo kirjeessä esiin rahsummaa, vaan pyytää liittymänhaltijaa olemaan yhteydessä, jotta asia voidaan selvittää (Sanomalehti Pohjalainen 17.1.2016 s. 18).

¹⁰ Sanomalehti Pohjalainen 17.1.2016 s. 18.

¹¹ European Commission 2015; Fact Sheet 2, Euroopan komission lehdistötiedote 9.12.2015.

¹² Valtiovarainministeriö, Digitalisaatio.

teknologiat ovat lisänneet haasteita, joita tiedon luvaton käyttö voi saada aikaan urheilutapahtumien järjestäjien oikeutetuille eduille. Urheilutapahtuman järjestäjät näkevätkin televisioitujen urheilutapahtumien luvattoman uudelleen lähettämisen, erityisesti verkossa yhtenä suurimmista uhistaan.¹³ Vaikka urheilutapahtumien järjestäjiltä toivotaan rohkeutta hyödyntää uusmedian tuomia mahdollisuuksia, ei tämä uhkakuvankaan ole täysin epärealistinen. Nimittäin, verkossa tapahtuva loukkaava toiminta on muuttunut viimeisten vuosien aikana vastaamaan toimenpiteisiin, joita on ennen otettu käyttöön hillitsemään luvattonta tiedostojen jakamista. Näin ollen verkossa tapahtuvat tekijänoikeusloukkaukset eivät tänä päivänä tapahdu enää ainoastaan P2P verkossa¹⁴, kuten alkuperäisessä Napsterissa. Sitä vastoin sisältöä jaetaan laittomasti myös verkkosivustojen kautta, jossa materiaali on asetettu saataville lataamista tai striimausta varten.¹⁵

Urheilutoimijat ovat kuitenkin vähitellen hyväksyneet myös sen, että uudet mediapalvelut luovat heille uhkien lisäksi myös mahdollisuuksia laajentaa tapahtumiensa näkyvyyttä alueille, joissa heidän oikeuksia ei muutoin voisi käyttää hyödyksi.¹⁶ Selvää nimittäin on, että se mitä aikoinaan kutsuttiin *revoluutioksi*, on nykypäivänä yleistä. Aikoinaan urheilutapahtumia pystyttiin esimerkiksi lähettämään ainoastaan yhtenä täysin identtisenä kuvana ympäri maailman. Nykyisin on mahdollista lähettää urheilutapahtumasta eri maihin erilaista kuvaa monimuotoisin erityispiirtein.¹⁷

Urheilutapahtumien järjestäjien lisäksi tämä teknologiajohteinen rohkea uusmedia on tuonut lisähaasteita myös urheilun lähetysoikeuksien omistajille, urheilun hallintoelimille, itse urheilijoille ja urheilujoukkueille sekä niiden osakkaille ja asiantuntijoille. Kaikkein merkittävin vaikutus murroksella on osapuolten juristeihin. Sanomattakin on selvää, että murros johtaa tulevina vuosina väistämättä moniin erilaisiin konflikteihin.¹⁸

¹³ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 2, 17-18, European Commission; Study on sports organisers' rights in the EU now available.

¹⁴ P2P (peer to peer)- verkko eli vertaisverkko on verkko, jossa ei ole kiinteitä palvelimia ja asiakkaita. Sitä vastoin jokainen verkkoon kytketty taho toimii sekä palvelimena että asiakkaana verkon muille jäsenille (Wikipedia; Vertaisverkko).

¹⁵ Günther – Norrgård JFT 3/2014 s. 97.

¹⁶ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 101.

¹⁷ Lelyukhin 2013 s. 105, johdanto-osa.

¹⁸ Blackshaw De Jure Law Journal 2013 s. 410.

Euroopan komissio on tarttunut yllä mainittuihin haasteisiin ja todennut vuodelle 2016 laatimassa työohjelmassaan¹⁹, että yhtenä komission painopistealueista vuonna 2016 tulee olemaan yhdenmukaisen digitaalisten sisämarkkinoiden täytäntöönpano sekä digitaalisia sisämarkkinoita koskevan strategian seuraaminen.²⁰ Strategian ensimmäinen pilari sisältää ehdotuksen nykyaikaisemman ja eurooppalaisemman tekijänoikeuslainsäädännön laatimisesta, joissa huomioidaan digitaalinen vallankumous. Tämän hetkiset EU:n tekijänoikeussäännökset, joista monet ovat peräisin vuodelta 2001, eivät vastaa tarkoituksenmukaisuudeltaan nykypäivän vaatimuksia ja saavat aikaan sen, että EU:n sisällä matkustavilta eurooppalaisilta voidaan kieltää urheilulähetyksiä tarjoavat verkkopalvelut, vaikka he ovat maksaneet niistä kotimaassaan. EU:n tekijänoikeussäännösten modernisoinnin avulla EU:n kansalaiset voivat hyödyntää verkkosisältöään, jonka he ovat ostaneet tai tilanneet kotimaassaan, myös Euroopan matkojensa aikana. Tällaisen rajat ylittävän siirrettävyyden odotetaan olevan voimassa samana vuonna kuin verkkovierailumaksut EU:ssa poistuvat eli vuonna 2017. Komissio antaa ymmärtää, että ehdotetulla lainsäädäntömuutoksella on hyvät mahdollisuudet tulla hyväksytyksi. Toinen pilari koskee audiovisuaalisen median kehystä ja siinä tarkastetaan uudelleen audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaa direktiiviä sekä analysoidaan sosiaalisen median asemaa markkinoilla. Kolmas pilari tavoittelee digitaalitalouden kasvupotentiaalin maksimointia, jonka edistämiseksi komissio ehdottaa aloitetta eurooppalaisesta datan vapaasta liikkuvuudesta. Komission mukaan yhdenmukaisilla digitaalisilla sisämarkkinoilla voidaan saada aikaan jopa 250 miljardin euron lisäkasvu sekä luoda satojatuhansia uusia työpaikkoja.²¹

Näiden komission suuntaviivojen perusteella tutkimuksen aihe on hyvin ajankohtainen. Voidaan jopa todeta, että EU:n tekijänoikeussäännökset ja audiovisuaalista mediaa koskevat säännökset ovat digitalisaation vaatimassa murrosvaiheessa. Revoluutio tapahtuu nyt ja säännösten on vastattava nykyajan vaatimuksiin.

¹⁹ Euroopan komission työohjelma 2016.

²⁰ European Commission; Questions and Answers: the 2016 Work Programme, European Commission; Commission priority, IPRinfo; Euroopan unionin digitaalisia sisämarkkinoita koskeva strategia julkaistu.

²¹ IPRinfo; Euroopan unionin digitaalisia sisämarkkinoita koskeva strategia julkaistu, Euroopan komission lehdistötiedote 9.12.2015, Euroopan komission työohjelma 2016 s. 3, 5, 7. Ks. myös European Commission; Digital Single Market priorities 1a, jonka mukaan digitaaliset sisämarkkinat voivat tuoda jopa 415 miljardia euroa Euroopan taloudelle, lisäten samalla työllisyyttä, kasvua, kilpailua, investointeja ja innovaatioita.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja rakenne

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella urheilutapahtumien lähetysten oikeudellista suojaa uusmedian ympäristössä. Tutkimuksessa etsitään vastauksia kysymyksiin siitä, saavatko urheilutapahtumien lähetykset oikeudellista suojaa ja jos saavat, miten? Suojataanko urheilutapahtuman lähetyksiä tekijänoikeuksin tai lähioikeuksin? Mikäli lähetysten ei katsota saavan immateriaalioikeudellista suojaa, saavatko lähetykset suojaa muiden oikeuksien, kuten omistusoikeuden tai mediaoikeuden avulla? Tutkimuksen lopussa tuodaan esiin myös urheilutapahtumien lähetyksiä koskevia kilpailuoikeudellisia näkökulmia.

Tutkimuksessa keskitytään pääasiassa siihen, miten urheilutapahtumien lähetyksiä suojataan tällä hetkellä, mutta huomioon otetaan myös menneisyys sekä ennen kaikkea se, miten digitalisaatio ja yhteiskunnan muutokset ovat vaikuttaneet lähetysten oikeudelliseen suojaan. Suojataanko esimerkiksi sosiaalisen median kanavien kautta lähetettyä sisältöä samalla tavalla kuin television kautta lähetettyä sisältöä? Vaikka perinteisen median ja uusmedian lähetyksiä koskevat oikeudet liittyvät urheilutapahtumia koskevien lähetysten lisäksi muun muassa musiikin kuunteluun, elokuvien ja sarjojen katseluun, videopelien pelaamiseen ja konserttien katseluun, keskitytään tässä tutkimuksessa tarkastelemaan pääasiassa urheilutapahtumien lähetyksiä ja niihin liittyviä oikeudellisia näkökulmia.

Tutkimus on laadittu pääasiassa urheilutapahtuman järjestäjän sekä oikeudenomistajien näkökulmasta, mutta myös lähetystoimintaa harjoittavien yritysten oikeudet on otettu jossain määrin huomioon. Läpi tutkimuksen huomioidaan rajat ylittävät tilanteet ja niiden mahdolliset ongelmakohdat sekä se, miten ne voitaisiin mahdollisesti poistaa digitaalisten sisämarkkinoiden avulla.

Tutkimuksen 2 luku perustuu pitkälti tekijänoikeuden, lähioikeuden sekä omistusoikeuden näkökulmien tarkasteluun. Tutkimuksen 3 luvussa tarkastellaan mediaoikeuksia ja sitä, saavatko urheilutapahtumien lähetykset suojaa medialainsäädännöstä ja jos saavat, millä tavalla? Mediaoikeuksien osalta keskitytään lähinnä urheilutapahtumista lähetettäviin lyhyisiin uutisraportteihin. Tällaisella lyhytraportointioikeudella viitataan muiden kuin yksinoikeudet hankkineen lähettäjän oikeuteen saada käyttöönsä materiaalia urheilutapahtumasta uutisoimiseksi. Tutkimuksen 4 luvussa tarkastellaan sitä, johtaako urheilutapahtumien lähetykset kilpailuoikeudellisiin ongelmiin EU:n kilpailusääntöjen perusteella. Tarkastelun kohteeksi tulevat tällöin muun muassa kilpailua rajoittava

yhteismyynti ja alueellinen yksinoikeus. Lisäksi tarkastellaan lyhyesti määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä urheilutapahtumien lähetysten tilanteissa sekä maarajoituksia ja sitä, mistä ne johtuvat. Lopuksi tarkastellaan muun muassa tekijänoikeusjärjestelmän sekä audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan järjestelmän modernisointitarvetta sekä tuodaan esiin muita aiheeseen liittyviä haasteita ja niihin annettuja, mahdollisia parannusehdotuksia.

1.3 Tutkimuksen rajaukset

Tutkimuksen tiiviyn vuoksi sen ulkopuolelle rajataan joitain seikkoja, jotka liittyvät aiheen rajapintaan. Näin tehdään sen vuoksi, jotta pystytään fokusoitumaan yllä mainittuihin oikeudellisiin tutkimuskysymyksiin niiden vaatimassa laajuudessa. Urheilutapahtumien lähetysten suoja ja uusmedia ovat jo itsessään kattavuudeltaan laajoja, jolloin kaikkia aiheeseen liittyviä oikeudellisia kysymyksiä ei voida tutkimuksessa ottaa huomioon. Näin ollen tutkimuksen ulkopuolelle rajataan vedonlyönti ja uhkapelaus sekä mediaoikeuksien rikkomusten seuraamukset ja muut rikosoikeudelliset ja täytäntöönpanoa koskevat asiat. Tutkimuksen ulkopuolelle rajataan niin ikään sanavapautta ja henkilötietojen suojausta koskevat asiat sekä muut perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvät näkökulmat ja kuluttajansuoja.

1.4 Tutkimusmetodi

Metodina tutkimuksessa käytetään lainoppia eli oikeusdogmatiikkaa. Oikeusdogmatiikka pohjautuu voimassa oleviin oikeuslähteisiin selvittämällä, systematisoimalla ja tulkitsemalla oikeuden sisältöä ja sääntöjä kyseessä olevassa oikeusongelmassa.²² Vaikka tutkimuksessa ei olekaan kyse oikeushistoriallisesta tarkastelusta, kuvaa Kekkonen vastaus siihen, mitä oikeushistoriassa tutkitaan, mielestäni hyvin menetelmää, jota tässä tutkimuksessa noudatetaan. Kekkonen vastasi edellä mainittuun kysymykseen oikeushistoriassa olevan olennaisesti kysymys ”oikeudellisen (sanan laajimmassa merkityksessä) muutoksen analyysistä”.²³

Myös tässä tutkimuksessa analysoidaan sitä oikeudellista muutosta, jonka digitalisaatio on Euroopan unionissa ja yhteiskunnassamme saanut aikaan. Sen selvittäminen vaatii paneutumista tietyn tutkimuskysymyksen osalta niin menneisyyteen, nykyhetken kuin tulevaisuuteenkin, pääpainon ollessa kuitenkin nykyhetkessä sekä tulevaisuudessa. Tutkimus on siten osittain *de lege ferenda* eli tulevaisuudessa säädettävää lakia koskevaa tutkimusta.

²² Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008 s. 20.

²³ Kekkonen 1997 s. 131.

Tutkimuskysymyksiin liittyvää oikeudellista historiaa tutkitaan vain siinä määrin, että voimme luoda ymmärrettävän jatkumon muun muassa mediaoikeuksien kehityksestä. Myös Tolonen on todennut oikeuden elävän aina yhteydessä menneisyyteen ja omiin traditioihinsa. Siitä huolimatta kohdistuu oikeus merkittävästi myös tulevaisuuteen, kuten lait, joilla tavoitellaan tiettyjä vaikutuksia tulevaisuudessa. Sitä nykyisyyden hetkeä, kun oikeudellinen päätös tehdään ja laki astuu voimaan, voidaan kutsua menneisyyden ja tulevaisuuden leikkauskohdaksi.²⁴ Tällaisessa analysointimenetelmässä on tarkkaan ottaen kyse *hermeneuttisesta lainopista*, jolle on tyypillistä, että oikeushistoriaa tulkitaan avoimesti ja että tutkimuskysymyksiin vastataan nykyisyydessä eli siinä hetkessä, jolloin tulkinta tehdään.²⁵ Näin ollen tämän tutkimuksen tutkimusmetodin voidaan todeta olevan oikeusdogmaattinen, jossa on tarkkaan ottaen hermeneuttisen lainopin piirteitä.

2 Urheilutapahtumien lähetysten suoja

2.1 Tekijänoikeudellinen suoja ja lähioikeudet

Tietoyhteiskuntadirektiivin 2001/29/EY johdanto-osan 9 perustelukappaleessa todetaan, että tekijänoikeuden ja lähioikeuksien yhdenmukaistamisen on perustuttava suojan korkeaan tasoon, koska nämä oikeudet ovat ratkaisevan tärkeitä henkisen luomistyön kannalta. Edelleen, 2 artiklassa todetaan kappaleen valmistamisen osalta, että jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen on: a) tekijöillä teostensa osalta; b) esittäjillä esitystensä tallenteiden osalta; c) äänitetuottajilla äänitteidensä osalta; d) elokuvien ensimmäisten tallenteiden tuottajilla elokuviensa alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden osalta; ja e) yleisradio-organisaatioilla lähetystensä tallenteiden osalta riippumatta siitä, onko kyseessä lähetysten langallinen vai langaton siirto, tai siirto kaapelin tai satelliitin välityksellä.

Tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan a) kohdassa viitataan tekijänoikeuteen; tekijällä on oikeus teokseensa. Tekijänoikeus on harmonisoitu Suomen tekijänoikeuslain 1 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen, olkoonpa se kaunokirjallinen tahi selittävä kirjallinen tai suullinen esitys, sävellystai näyttämöteos, elokuvateos, valokuvateos tai muu kuvataiteen teos, rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuote taikka ilmetköönpä se muulla tavalla.

²⁴ Tolonen 2003 s. 10.

²⁵ Hirvonen 2011 s. 52.

Euroopan unionin tuomioistuin on ratkaisevassa *Football Association Premier League Ltd and others v. QL Leisure and others sekä Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd*-yhdistettyjen asioiden tuomiossaan ²⁶ todennut, ettei urheilutapahtumia voida pitää tietoyhteiskuntadirektiivissä tarkoitettulla tavalla *teoksiksi* luokiteltavina henkisinä luomuksina. Euroopan unionin tuomioistuin totesi tämän pätevän erityisesti jalkapallo-otteluihin, sillä jalkapallo-otteluihin sovelletaan tiettyjä pelisääntöjä, eikä tekijänoikeuteen olennaisesti kuuluvalla luomisen vapaudelle näin ollen jää tilaa. Tämän vuoksi otteluiden ei voitu katsoa olevan tekijänoikeudella suojattuja.

Lisäargumenttina sen puolesta, etteivät urheilutapahtumat *sellaisenaan* voi saada tekijänoikeudellista suojaa, on tosiseikka siitä, ettei suorana tapahtuvaa urheilutapahtumaa eli esimerkiksi koripallo- tai jalkapallo-ottelua voida pelata uudestaan eri yleisön edessä. Näin ollen suorana tapahtuva urheilu eroaa *inter alia* harjoittelusta, luovasta teatraalisesta esityksestä.²⁷

Tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan muut kohdat viittaavat lähioikeuteen. Näin ollen Eurooppa-oikeus tunnistaa lähioikeuksille neljä eri kategoriaa, jotka ovat dispositiivisia kaikille jäsenvaltioille. Kolme näistä kategoriasta tunnistetaan myös kansainvälisesti, mutta yksi kategoria on ainutlaatuinen Eurooppa-oikeudelle. Kolme kansainvälisestäikin tunnistettua kategoriaa ovat 1) esittäjän oikeus esitykseensä 2) äänituottajan oikeus äänitteisiinsä sekä 3) yleisradio-organisaation oikeus lähetyksiinsä. EU-oikeuden sisältämä ainutlaatuinen kategoria sitä vastoin koskee elokuvatuottajan oikeutta elokuvan ensimmäiseen tallennukseen.²⁸

Näistä kategorioista mikään ei kuitenkaan lähtökohtaisesti tuo immateriaalioikeudellista suojaa urheilutapahtumien lähetyksille, sillä *FAPL* ja *Murphy*- yhdistetyissä asioissa tuomioistuin katsoi olevan täysin riidatonta, ettei urheilutapahtumille anneta EU-oikeudessa suojaa tekijänoikeudella, mutta ei myöskään millään muulla immateriaalioikeuteen liittyvällä perusteella.²⁹ Näin ollen urheilutapahtumat eivät lähtökohtaisesti saa suojaa myöskään lähioikeuden perusteella. Argumenttina immateriaalioikeudellisen suojan puuttumiselle on se,

²⁶ Yhdistetyt asiat C-403/08 ja C-429/08 *Football Association Premier League Ltd and others v. QL Leisure and others* sekä *Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd* (2011) ECLI:EU:C:2011:631 kohdat 98 ja 99.

²⁷ Alén-Savikko 2014 s. 87.

²⁸ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 31.

²⁹ Yhdistetyt asiat C-403/08 ja C-429/08 *Football Association Premier League Ltd and others v. QL Leisure and others* sekä *Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd* (2011) ECLI:EU:C:2011:631 kohta 99.

ettei urheilutapahtumaa luokitella tekijänsä teokseksi, eivätkä urheilusuoritukset ole yleensä suojaa nauttivia esityksiä, eikä urheilijoita katsota esittäviksi taiteilijoiksi.³⁰

Näin ollen urheilutapahtumat eivät myöskään Suomessa sellaisenaan nauti tekijänoikeudellista suojaa, sillä niiden ei katsota olevan tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisia teoksia. Urheilutapahtumat sellaisenaan eivät saa suojaa myöskään lähioikeudesta, josta säädetään tekijänoikeuslain 5 luvussa. Tekijänoikeuslain 45 §:n mukainen esittävän taitelijan suojaa ei myöskään voida soveltaa, sillä suojan edellytyksenä oleva teoksen esittäminen ei ainakaan normaalisti täyty.³¹

Tuomioistuin huomautti kuitenkin, että urheilutapahtumat *voivat* kuitenkin olla itsessään ainutlaatuisia ja siten omaperäisiä, että nämä ominaisuudet tekevät niistä teossuojaa vastaavan suojan arvoista aineistoa. Tällainen suoja voidaan tarvittaessa myöntää erilaisten valtiosisäisten oikeusjärjestysten perusteella.³²

2.1.1 Tekijänoikeuden ja lähioikeuden erityistilanteet

Urheilutapahtumat voivat kuitenkin saada suojaa tietyissä erityistapauksissa, mikäli teos on tekijänsä *henkisen luomistyön tulos*. Esimerkiksi kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen mukaan elokuvataiteellisia teoksia suojataan sellaisinaan, mikäli teokset ovat tekijänsä henkisen luomistyön tuotteita. Tämä käy ilmi yleissopimuksen systematiikasta sekä 2 artiklasta, jonka mukaan kirjallisten tai taiteellisten teosten kokoelmia, kuten tietosanakirjoja ja kokoomateoksia, jotka sisältönsä valinnan ja järjestelyn perusteella ovat henkisen luomistyön tuotteita, suojataan sellaisinaan, supistamatta kokoelmiin sisältyvien teosten tekijöille kuuluvia oikeuksia. *Infopaq*-tapaus vahvisti, että Bernin yleissopimuksen 2 artiklaa voidaan soveltaa myös muihin teoksiin kuin tietosanakirjoihin tai kokoomateoksiin.³³

³⁰ COM 2015: 627 s. 4, European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 32, 59-60. Ks. myös Alén-Savikko 2015 s. 22.

³¹ Alén-Savikko 2015 s. 22.

³² Yhdistetyt asiat C-403/08 ja C-429/08 Football Association Premier League Ltd and others v. QL Leisure and others sekä Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd (2011) ECLI:EU:C:2011:631 kohta 100. Katso valtiosisäisten oikeusjärjestysten takaamasta suojasta tarkemmin isännöintioikeutta koskevassa kohdassa 2.2.

³³ Asia C-5/08 Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening (2009) ECLI:EU:C:2009:465 kohdat 4 ja 34.

Kolme kansainvälisesti tunnustettua lähioikeuden kategoriata on esitetty tietoyhteiskuntadirektiivin lisäksi valtioiden välisessä Rooman yleissopimuksessa.³⁴ Näistä Rooman sopimuksessa mainituista kategorioista ainoastaan esittäjän oikeus esitykseensä saattaa tulla kyseeseen urheilutapahtumien lähetyksen tilanteissa.³⁵ Rooman yleissopimuksen 3 (a) artiklan mukaan esiintyjillä tarkoitetaan näyttelijöitä, laulajia, muusikkoja, tanssijoita sekä muita henkilöitä, jotka näyttävät, laulavat tai muulla tavoin esiintyvät kirjallisissa tai taiteellisissa teoksissa. Pääsäännön mukaan urheilusuoritukset eivät ole suojaavia esityksiä eikä urheilijoiden katsota olevan esittäviä taiteilijoita. Samaan johtopäätökseen on päädytty niin kansainvälisen, EU-oikeuden kuin kansallistenkin tekijänoikeussäännösten perusteella. Siitä huolimatta, mutta ainoastaan erityisissä poikkeustapauksissa, urheilutapahtuma voi kuitenkin saada suojausta esittäjän oikeuteen perustuen. Tällöin urheilutapahtuman edellytetään seuraavan ennalta määrättyä luovaa käsikirjoitusta, kuten taitoluistelussa, voimistelussa ja samankaltaisissa tanssiin liittyvissä urheilulajeissa. Näin ollen, mikäli urheilutapahtuman audiovisuaalisen tallennuksen ja lähetyksen katsotaan ilmentävän tekijänsä henkistä luomistyötä, se saa suojausta tekijänoikeuden perusteella. Tällöin urheilutapahtuman lähetyksen katsotaan olevan elokuvataiteellinen teos.³⁶

EU-oikeuden sisältämästä ainutlaatuisesta lähioikeutta koskevasta kategoriasta säädetään tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan d) kohdan lisäksi lähioikeusdirektiivin 2006/115/EY 3 artiklan 1 d) kohdassa. Sen mukaan yksinoikeus sallia tai kieltää vuokraus ja lainaus kuuluu elokuvan ensimmäisen tallennuksen tuottajalle elokuvan alkuperäiskappaleen ja kopioiden osalta. Saman direktiivin 2 artiklan 1c) kohdan mukaan elokuvalla tarkoitetaan äänellä varustettua tai äänetöntä elokuvateosta taikka audiovisuaalista teosta tai liikkuvaa kuvasarjaa. Näin ollen sekä tietoyhteiskuntadirektiivi että lähioikeusdirektiivi velvoittavat jäsenvaltiot tarjoamaan erityisen suojan muodon elokuvan ensimmäisen tallennuksen tuottajalle. Säännöksen tarkoituksena on palkita elokuvan tuottajaa siitä, että hän ottaa kantaakseen elokuvan toteutukseen liittyvän taloudellisen riskin ja hallinnollisen vastuun. Tämä todetaan direktiivin johdanto-osan 5 perustelukappaleessa, joka kuuluu seuraavasti: ”Tekijöiden ja esittäjien luovan ja taiteellisen työn jatkuvuus edellyttää riittäviä tuloja, ja erityisesti

³⁴ Opetus- ja kulttuuriministeriö; Kansainvälinen tekijänoikeus ja sopimukset. Tämä kansainvälinen Rooman yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyriytysten suojaamisesta on tarkoitettu esittävien taiteilijoiden, äänitteiden tuottajien ja radio- ja televisioyriytysten oikeuksien perussopimukseksi. Sopimus velvoittaa antamaan siinä erityisesti turvattuun suojaan nähden kansallisen kohtelun sekä turvaa oikeuksien haltijaryhmille tietyt vähimmäisoikeudet. Suomi on ratifioinut Rooman sopimuksen vuonna 1983 (Opetus- ja kulttuuriministeriö; Kansainvälinen tekijänoikeus ja sopimukset).

³⁵ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 31.

³⁶ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 31-32, 51.

äänitteiden ja elokuvien tuottamisen vaatimat sijoitukset ovat erityisen suuria ja epävarmoja. Mahdollisuus näihin tuloihin ja sijoitusten takaisin saamiseen voidaan tehokkaasti turvata ainoastaan antamalla riittävä oikeudellinen suoja asianomaisille oikeudenhaltijoille”.

Jos tarkastellaan tekijänoikeuden ja lähioikeuden eroa, voidaan todeta, että lähioikeudelta ei vaadita omaperäisyyttä, mutta tekijänoikeudelta vaaditaan. Tämä johtaa siihen, että mikäli elokuvan katsotaan olevan omaperäinen, se voi saada suojaa sekä tekijänoikeuden että lähioikeuden perusteella. Elokuva suojataan tällöin tekijänoikeudella, kun kyse on elokuvataiteellisista teoksista ja lähioikeudella, kun kyse on elokuvan tallennuksesta. Lähioikeus toimii itsenäisesti riippumatta tekijänoikeudesta elokuvataiteellisissa teoksissa tai audiovisuaalisissa teoksissa.³⁷ Tämä johtuu siitä, että lähettäjärityksen lähetyksen nauttima lähioikeussuoja koskee nimenomaisesti *signaalia* ja on siten signaalin sisällöstä riippumaton. Tämän lisäksi kyseeseen voi tulla itse varsinaista ohjelmasisältöä koskeva tekijänoikeudellinen tai lähioikeudellinen suoja.³⁸

Signaalin suoja saa alkunsa tietoyhteiskuntadirektiivin 4 artiklan 1 kohdasta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden levitys yleisölle missä muodossa tahansa myymällä tai muutoin. Näin ollen esimerkiksi Suomen tekijänoikeuslakiin on otettu 48 §, jonka 1 momentin mukaan lähetystä ei lähettäjärityksen suostumuksetta saa lähettää edelleen taikka tallentaa laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa. Edelleen, 2 momentin mukaan tallennettua lähetystä ei lähettäjärityksen suostumuksetta saa 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa; 2) lähettää uudelleen; 3) levittää yleisön keskuuteen; 4) välittää yleisölle johtimittain tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu lähetys saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Säännöksessä ei näin ollen ole kyse itse ohjelmasisällön suojaamisesta, vaan ohjelmaa kuljettavan signaalin suojaamisesta. Tällöin ei ole merkitystä sillä, mikä ohjelman sisältö on. Saman säännöksen 1 momentin mukaan lähetystä ei myöskään saa ilman lähettäjärityksen suostumusta toisintaa tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy maksua vastaan. Lähettäjärityksen lupa tarvitaan näin ollen esimerkiksi silloin, kun messuilla halutaan näyttää lähetystä yleisölle.³⁹ Esimerkiksi lähetyksiä suurista ja merkittävistä urheilutapahtumista näytetään

³⁷ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 53.

³⁸ Alén-Savikko 2015 s. 25.

³⁹ Haarman 2005 s. 277-278.

usein yleisölle avoimissa tiloissa isoilta näytöiltä. Myös ravintoloihin on mahdollista hankkia maksutelevisio sopimusperusteisesti kaupallisen käytön tarpeisiin. Urheilutapahtumien taustalla olevat organisaatiot voivat kuitenkin edellyttää erityisiä lupia tai asettaa ehtoja sille, miten lähetyksiä saadaan näyttää.⁴⁰

Merkittävä seikka lähioikeuden osalta EU-oikeudessa on näin ollen se, että lähioikeus on olemassa ja toimii itsenäisesti, vaikka signaalin sisältö ei olisikaan suojattu tekijänoikeuksin. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka tuomioistuimien katsosi, ettei televisioitu jalkapallo-ottelu ole suojattu tekijänoikeudella, eikä myöskään tuottajan lähioikeudella – joka tosin ei ole edes mahdollista EU-oikeuden mukaan – lähetystä voidaan silti pitää suojattuna. Euroopan komission laatiman tutkimuksen perusteella näyttää olevan selvää, että kaikki jäsenvaltiot tarjoavat kansallisen lainsäädäntönsä ja oikeuskäytäntönsä perusteella urheilutapahtumia koskeville audiovisuaalisille äänityksille ja lähetyksille tekijänoikeudellista tai lähioikeudellista suojaa, jäsenvaltioista Ruotsi kuitenkin mahdollisena poikkeuksena.⁴¹

Toinen poikkeus EU:n kattavasta audiovisuaalisten teosten dualista suojasta on Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädäntö. Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännössä tunnustetaan ainoastaan yksi oikeus ja se on elokuvaa koskeva tekijänoikeus. Tämä johtaa siihen, että kun muissa EU-maissa urheilutapahtumista lähetetyt signaalit, jotka yleensä sisältävät elokuvataiteellisia teoksia, audiovisuaalisia teoksia tai liikkuvaa kuvaa, on suojattu lähioikeudella, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ne suojataan tekijänoikeudella. Yhdistynyt kuningaskunta ei ole näin ollen onnistunut harmonisoimaan direktiivin sisältöä, vaan vahvistanut sen lainsäädännössään eriskummallisella tavalla. Tämä on johtanut Yhdistyneessä kuningaskunnassa vaikeuksiin elokuvaan liittyvän tekijänoikeudellisen suojan osalta.⁴²

⁴⁰ Alén-Savikko 2015 s. 25.

⁴¹ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 57, 59-60. Vrt. Helsingin hovioikeuden ratkaisu 30.7.1986 S 1984/1173, jossa moottoriajosta kuvattu video katsottiin tekijänoikeudellisesti suojatuksi teokseksi (Haarman 2005 s. 82) ja Ruotsin oikeuden tapaus HovR B 1309-10, 20.6.2011, jossa jääkiekko-ottelulähetysten ei katsottu ylittävän teoskynnystä (Alén-Savikko 2015 s. 28-29).

⁴² Pascal 2002 s. 137, European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 54, 57. Yhdistyneen kuningaskunnan ”temppeili” direktiivin implementoinnissa osaksi kansallista lainsäädäntöä ei sinänsä tule yllätyksenä ajankohtana, jolloin Britannia on juuri ilmoittanut haluavansa erota Euroopan unionista kansanäänestyksensä tuloksen perusteella. Myös europarlamentaarikko Miapetra Kumpula-Natri on tuonut esiin Briannian ongelmallisuuden EU:n lakiesitysten osalta. Hän kirjoittaa blogissaan 25. kesäkuuta 2016 Brexitin hyvistä puolista ja toteaa näin: ”Päätöksenteko koko unionissa helpottuu. Kaikkein useimmin komission ehdotuksia ovat vastustaneet juuri britit. Usein käy niinkin, että britit vaativat lakiesityksiin suuria muutoksia, ja saatuaan osan niistä läpi päätyvät kuitenkin äänestämään lakia vastaan. Turhaa työtä ja turhaa päätösten vesittämistä. Nyt tilanne voi helpottua ja merkittäviä päätöksiä saadaan kenties läpi nopeammin ja sulavammin” (Miapetra Kumpula-Natri; Viisi hyvää asia Brexitissä).

Lopuksi voidaan todeta, että urheilutapahtumista lähetettäviin audiovisuaalisiin teoksiin lisätään usein osia eri kameroilla kuvatusta materiaalista. Esimerkiksi alkuperäisen jalkapallo-ottelun lähetykseen voidaan lisätä 3D-animaatiota, joka osoittaa, onko pelaaja todella ollut paitsiossa vai ei. Lopullinen suojattu audiovisuaalinen teos on siten yhdistelmä näistä kaikista elementeistä.⁴³ Mahdollista, mutta hyvin epätodennäköistä on se, ettei tällaista lopullista yhdistelmäteosta pidetä tarpeeksi luovana ja sen vuoksi sille ei anneta tekijänoikeudellista suojaa. Mikäli näin kuitenkin kävisi, voisi tuottaja silti nojautua yksinoikeuteensa, joka on myönnetty elokuvan ensimmäisen tallennuksen tuottajalle EU-oikeuden takaaman ainutlaatuisen lähioikeuden perusteella.⁴⁴

Suomessa esittävien taiteilijoiden oikeussuojasta säädetään tekijänoikeuslain 45 §:ssä. Esittävänä taiteilijana pidetään henkilöä, joka esittää kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esityksen tai niiden osan. Suoja on näin ollen liitetty tekijänoikeuslain, ja tekijänoikeusdirektiivin mukaiseen teoksen käsitteeseen ja esittävältä taiteilijalta edellytetään suojan saamiseksi teoksen taikka kansanperinteen ilmaisua. Suojaa saavat esimerkiksi muusikot, näyttelijät, laulajat ja erilaiset kansantanssit, mutta suojan ulkopuolelle jäävät muun muassa akrobatit, taikurit ja erilaiset pelit. Toisaalta, myös Suomen tekijänoikeuslainsäädännössä otetaan huomioon tekijän henkinen luomus. Teos ja siten myös tekijänoikeussuoja voivat syntyä, mikäli esittävä taiteilija luo teoksen itse improvisoiden.⁴⁵

2.2 Urheilutapahtuman järjestäjän asema ja isännöintioikeus

Kuten yllä mainittiin, urheilutapahtumat sellaisenaan eivät nauti tekijänoikeudellista suojaa, ei EU-oikeuden eikä myöskään kansallisten oikeussäännösten perusteella. Myöskään lähioikeudet eivät anna EU-oikeudessa urheilutapahtumille sellaisenaan suojaa. Jokainen Euroopan unionin 28 jäsenvaltiosta tarjoaa kuitenkin *urheilutapahtuman järjestäjän asemaa* määrittävän suojamuodon valtionsisäisten järjestelmien perusteella. Kyse ei ole siten suoranaisesti oikeudesta tai tarkasti määritetystä oppirakennelmasta, vaan ennemminkin tuomioistuimissa ja oikeuskirjallisuudessa käytetystä termistä, joka määrittää järjestäjän asemaa. Tällaista suojamuotoa kutsutaan *isännöintioikeudeksi*. Isännöintioikeuden perusteella urheilutapahtuman järjestäjä saa yksinoikeuden, joka perustuu yleensä urheilutapahtumanpaikan *omistusoikeuteen* tai urheilutapahtumanpaikan *yksinomaiseen*

⁴³ Ainoastaan yksi EU:n jäsenvaltiosta ei välttämättä vahvista tätä (European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 53).

⁴⁴ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 53.

⁴⁵ Haarman 2005 s. 258-260.

käyttöoikeuteen. Isännöintioikeus liittyy siten nimenomaisesti järjestettyyn tapahtumaan. Lopulta ei ole suurtakaan merkitystä sillä, kumpaan näistä kahdesta vaihtoehdosta yksinoikeus perustuu. Ratkaisevaa on yksinoikeuden olemassaolo ja se, että yksinoikeus on mahdollista siirtää sopimusperusteisesti.⁴⁶

Isännöintioikeuden perusteella urheilutapahtuman järjestäjä voi kontrolloida pääsyä tapahtumapaikalle ja jättää halutessaan tapahtuman ulkopuolelle niin yleisöä, lähetystoiminnan harjoittajia kuin mediaakin. Urheilutapahtuman järjestäjä voi näin ollen *ehdollistaa* pääsyn tapahtumapaikalle. Järjestelmää on pidetty monissa jäsenvaltioissa urheilutapahtumien suojauksen osalta oletusarvona ja esimerkiksi Hollannissa, Saksassa ja Itävallassa se on saanut korkeimmilta oikeuksilta jopa erityistunnustusta. Toisissa jäsenvaltioissa tuomioistuimet ovat tunnustaneet sen ainoastaan epäsuorasti tai lähinnä omistusoikeuden ja sopimusoikeuden yhdistelmänä.⁴⁷

Tämän normaalin, isännöintioikeudeksi kutsutun suojamuodon lisäksi muutamat jäsenvaltioista ovat laatineet erityisiä suojamuotoja, usein urheilua koskevien tai niihin liittyvien erityislakien perusteella. Tällaisia erityissäännöksiä on laadittu muun muassa Ranskan, Italian sekä mahdollisesti myös Kreikan, Bulgarian ja Unkarin valtionsisäisissä oikeusjärjestyksissä. Esimerkiksi Ranska ja Italia ovat säätäneet kansalliset, urheilua koskevat erityislait. Ranska edustaa tässä suhteessa kehittyneintä ja kauaskantoisinta esimerkkiä, sillä Ranska on laatinut omat urheilua koskevat säännöt, Code du sport Nr. 2006/569. Nämä säännöt tarjoavat suojaa urheilutapahtumien kaupalliseen hyödyntämiseen missä tahansa muodossa. Myös Italia on laatinut yksityiskohtaisen televisiomedian ja lähetysoikeuksia koskevan asetuksen, joka muuttaa Italian tekijänoikeuslakia ja luo siihen uuden lähioikeuden. Tämän asetuksen todellisista vaikutuksista ei kuitenkaan ole vielä täyttä selvyyttä, vaikka se on astunut voimaan jo vuonna 2008. Myös Portugali on säätänyt erityislain, joka suojaa urheilutapahtumien järjestäjiä. Säännös on luonteeltaan tavanmukainen, mutta lakisääteisesti tunnustettu ja sitä on sovellettu tuomioistuinten toimesta ainakin vuoteen 2007 saakka. Säännöksen tämänhetkinen oikeusasema ei kuitenkaan ole täysin selvä. Niin ikään Bulgaria,

⁴⁶ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 25-26, 30, 59.

⁴⁷ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 26-27, 60.

Kreikka, Unkari ja Romania omaavat erityissäännökset laeissaan mediaoikeuksien omistajuudesta urheilutapahtumien järjestäjien hyväksi, mutta oikeuskäytäntö puuttuu.⁴⁸

2.2.1 Tapahtuman järjestäjän yksinoikeuden siirtäminen sopimusperusteisesti

Immateriaalioikeuden typologiassa ei tunneta suoranaisesti televisiointioikeutta. Perinteisesti *urheilutapahtumien televisiointioikeudella* tarkoitetaan oikeutta saattaa urheilutapahtuman audiovisuaalinen sisältö yleisön saataville esittämällä tapahtuma television välityksellä. Urheilutapahtuman televisiointioikeus sisältää näin ollen sekä oikeuden valmistaa eli nauhoittaa ja esittää eli lähettää urheilutapahtuman sisältö television kautta. Televisiolähetysoikeudet jaetaan oikeuksiin koskien joko suoraa tai nauhoitettua lähetystä.⁴⁹ Lähetyksellä voidaan yleisesti ottaen viitata myös radiolähetykseen liittyviin sopimusoikeudellisiin järjestelyihin. Radiolähteykset koskevat äänioikeuksia, jotka voidaan niin ikään jakaa suoriin ja nauhoitettuihin lähetysiin.⁵⁰

Tässä vaiheessa on tarpeellista avata hieman myös sitä, mitä tarkoitetaan mediaoikeuksilla. Mediaoikeuksien osalta voidaan todeta, että esimerkiksi urheilutapahtumien uutisointi, tallennus ja tiedottaminen massamedian kautta perustuu erilaisiin sopimusoikeudellisiin järjestelyihin. Tällaisiin oikeuksiin, jotka hankitaan sopimusoikeudellisin keinoin, voidaan viitata termillä *mediaoikeudet*. Termi sisältää niin perinteiset, kuten radion ja television lähetysoikeudet kuin uudetkin mediaoikeudet, kuten Internet-oikeudet sekä aineelliset mediaoikeudet. Mitään yleisvaltaista mediaoikeuksien käsitettä ei kuitenkaan ole lanseerattu Euroopan unionissa. Mikäli mediaoikeuksia tarkastellaan laajasta näkökulmasta, sisältyvät niihin myös matkapuhelinoikeudet. Matkapuhelinoikeuksilla tarkoitetaan audiovisuaalisen sisällön toimittamista langattoman 3G yhteyden ja UMTS-palvelun kautta.⁵¹

Myös *Internet-oikeudet* osana mediaoikeuksia viittaavat sopimusoikeudellisiin järjestelyihin, joiden perusteella saadaan lupa toimittaa tapahtumasta audiovisuaalista sisältöä Internetiin. Useimmiten se tarkoittaa videoaineiston saattamista yleisön saataville, mutta kyse voi olla

⁴⁸ COM 2015: 627 s. 4, European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 30, 36, 59-60, 83.

⁴⁹ Alén-Savikko 2014 s. 82, Yhdistetyt asiat C-403/08 ja C-429/08 Football Association Premier League Ltd and others v. QL Leisure and others sekä Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd (2011) ECLI:EU:C:2011:631 kohta 31, Rauste 1997 s. 623–624.

⁵⁰ Asia COMP/C.2-37.398 – UEFA:n Mestarien liigan kaupallisten oikeuksien yhteismyynti kohta 48. Ks. myös Alén-Savikko 2014 s. 82.

⁵¹ Alén-Savikko 2014 s. 79-80, 82.

myös striimauksesta tai podcastingistä.⁵² *Striimauksella (streaming)* eli suoralla virtaustoistolla tarkoitetaan teknologiaa, joka sallii multimedian jatkuvan virran Internetissä. Striimauksen avulla voidaan välittää videokuvaa ja ääntä reaaliaikaisena Internetin välityksellä useille katsojille.⁵³

Koska immateriaalioikeuden typologiassa ei tunneta suoranaisesti televisiointioikeutta, eikä myöskään mediaoikeuksille ole laadittu yleisvaltaista käsitettä Euroopan unionissa, on urheilutapahtumasta lähetettävän liikkuvan kuvan oikeudellista perustaa haettava muilla keinoin yllä mainittujen mahdollisten tekijänoikeudellisten ja lähioikeudellisten suojakeinojen lisäksi. Tapahtuman järjestäjällä on vakiintuneesti katsottu olevan oikeus tehdä sopimuksia urheilutapahtumaan liittyen. Tapahtuman järjestäjän voi siten tehdä sopimuksia esimerkiksi tapahtuman televisioinnista tai mediaoikeuksien myynnistä. Näin ollen kuvaaminen ja liikkuvan kuvan välittäminen yleisölle voi olla luvanvaraista ja vastikkeellista. Tällöin kyse ei ole kuitenkaan oikeuden luovutuksesta sanan varsinaisessa merkityksessä. Oikeus perustuu yllä mainittujen tapahtumapaikan omistuksen ja yksinomaisen käyttöoikeuden lisäksi taloudelliseen riskinkantoon.⁵⁴

Tapahtuman järjestäjä voidaan nimittäin määritellä myös sen perusteella, kuka kantaa tapahtumasta *taloudellisen riskin*. Taloudellisella riskillä tarkoitetaan tapahtumaan liittyviä riskinalaisia seikkoja, jotka voivat liittyä esimerkiksi paikan vuokraukseen, vastuuvakuutukseen sekä taloudellisiin, sopimusoikeudellisiin ja muihin sitoumuksiin. Taloudellisen riskin kantavalla tapahtuman järjestäjällä on vakiintuneesti katsottu olevan oikeus tilan hallinnointiin perustuen tehdä sopimuksia tapahtuman televisioinnista.⁵⁵ Tapahtuman järjestäjä saa näin ollen yksinoikeutensa perusteella päättää, kenen kanssa hän haluaa, jos haluaa, sopimuksen laatia. Usein sopimuksia tehdään kuitenkin niiden urheiluseurojen tai urheiluliittojen kanssa, joiden kotipelistä on kyse tai joiden kotiseudulla tapahtuma järjestetään.⁵⁶ Tällöin isännöintioikeuden omistaja siirtää esimerkiksi media- tai televisio-oikeuksiaan koskevan yksinoikeuden kyseiselle urheiluseuralle tai liitolle.

⁵² Alén-Savikko 2014 s. 82.

⁵³ Streaming, Encyclopedia of the Sciences of Learning 2012 s. 3199.

⁵⁴ Alén-Savikko 2015 s. 31, Alén-Savikko 2014 s. 80, European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 26-27, Halila 2006 s. 215.

⁵⁵ Alén-Savikko 2014 s. 80, Halila 2006 s. 215.

⁵⁶ Suomessa urheiluseurat- tai liitot eivät useinkaan omista urheilutapahtumapaikan tiloja, vaan valtaosa urheilutiloista ja suorituspaikoista ovat kunnan omistuksessa (Rauste 1997 s. 581-582).

Rauste toteaa vuonna 1997 julkaistussa urheilu oikeudellisen kirjallisuuden keskustelunavauksessaan, että televisiointioikeuksien myynti on pääosin keskitetty kussakin urheilulajissa lajia hallinnoivalle keskusliitolle.⁵⁷ Näin lähes 20 vuotta jälkeenpäin voidaan todeta, että samoin toimitaan yhä edelleen. Urheilutapahtumien televisiolähetystä koskevat oikeudet on keskitetty tietyille isoille urheilujärjestöille tai urheiluliitoille.⁵⁸ Esimerkiksi Suomen jääkiekkoliiton kilpailusääntöjen 2016-2017 kohdassa 6.7. todetaan mediaoikeuksien osalta, että ”kaikkien liiton tai sen alueen järjestämien sarjojen mediaoikeudet kokonaisuudessaan kuuluvat liitolle. Liitto sopii kaikki mediaoikeussopimukset kaikkien järjestämiensä sarjojen osalta. Seura tarvitsee aina luvan liitolta liikkuvan kuvan lähettämiseen kotiotteluistaan. Lupa myönnetään enintään yhdeksi kaudeksi kerrallaan.” Ainoana erona on se, että Suomen jääkiekkoliiton vuosien 2016–2017 kilpailusäännöissä ei puhuta enää ainoastaan televisiointioikeudesta, vaan yhteiskunnan kehityksen ja digitalisaation mukana tuomista mediaoikeuksista, jotka kattavat televisiointioikeuden lisäksi myös muut digitaaliset lähetysoikeudet.

Urheilujärjestöillä on näin ollen usein televisiointioikeuksien – ja nykyisin myös mediaoikeuksien – myyjäpuolella monopoliasema.⁵⁹ Rauste on kuitenkin todennut jo 1990-luvulla, että tilanne saattaa olla Euroopan unionin alueella muuttumassa lähivuosina. Alun alkujaan urheilukilpailujen televisiointia koskeva käytäntö on syntynyt Yhdysvalloissa 1940-luvulla siitä lähtökohdasta, että televisioyhtiöt alkoivat korvata urheilukilpailujen järjestäjille televisioinnista aiheutuvan pääsylipputulon menetyksen. Tämä käytäntö otettiin annettuna pitkän aikaa, josta johtuu, ettei urheilukilpailujen televisiointioikeuden oikeudellinen perusta ollut vielä tuohon aikaan kovinkaan täsmentynyt.⁶⁰

Vaikka EU-oikeudessa ei suoranaisesti tunnetakaan televisiointi- tai mediaoikeuksia, liittyy yksinoikeuden ja siten tapahtuman kaupalliseen hyödyntämiseen läheisesti tapahtumapaikalle pääsyn ja siellä olevien henkilöiden käyttäytymisen valvonta ja kontrollointi. Kun tapahtuman järjestäjä luovuttaa mediaoikeuksiaan koskevan yksinoikeuden tietylle lähettäjäyritykselle, sitoutuu se usein samalla olemaan luovuttamatta vastaavaa oikeutta muille toimijoille.⁶¹ Poikkeuksena tästä on kuitenkin EU-oikeuden tasolla turvattu lyhytraportointioikeus, josta

⁵⁷ Rauste 1997 s. V, 623.

⁵⁸ Streng JFT 3/2005 s. 353.

⁵⁹ Ks. lisää monopoliasemasta ja siitä seuraavasta yhteismyynnistä kohdassa 4.1.

⁶⁰ Rauste 1997 s. V, 623.

⁶¹ Alén-Savikko 2015 s. 33.

lisää jäljempänä 3 luvussa. Kontrolloinnin kannalta mielenkiintoinen ja aiheeseen läheisesti liittyvä keskustelunaihe on matkapuhelimilla videoiminen urheilutapahtumasta ja sen laillinen sääntely. Urheilutapahtumien pääsylippuihin ja/tai tapahtumapaikoille on asetettu vakioehtoja, joissa kielletään kameroiden ja muiden kuvaamiseen soveltuvien laitteiden, kuten älypuhelimien tuominen tapahtumapaikalle sekä niillä kuvaaminen. Käytännössä nämä kiellot esitetään samassa yhteydessä, jossa tapahtumapaikalle kielletään tuomasta vaarallisia tai sopimattomia esineitä. Kiellot koskevat etenkin urheilutapahtumia, joiden mediaoikeuksiin liittyvät yksinoikeudet on siirretty tietyille lähettäjäritykselle. Kiellot perustuvat kuitenkin puhtaasti sopimukseen, mikäli sopimussuhteen katsotaan syntyneen. Näin ollen, mikäli katsoja on onnistunut ilman lupaa äänittämään urheilutapahtuman henkilökohtaisella laitteellaan, kuten älypuhelimellaan ja sen jälkeen ladannut sen verkkoalustalle⁶², hän on rikkonut sopimusta tapahtumapaikan operaattorin kanssa. Tällöin ovat käytössä normaalit sopimusrikkomusta koskevat sopimusoikeudelliset keinot. Myös kuluttajansuojalainsäädäntö saattaa soveltua, mikäli kyse on kuluttajasuhteesta.⁶³ Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan paneuduta tarkemmin asian sopimusoikeudellisiin tai kuluttajaoikeudellisiin näkökulmiin.

Tarpeen on kuitenkin todeta vielä se, ettei kuvaamista koskevien ehtojen soveltuminen älypuhelimiin tai tabletteihin ole täysin selvää, sillä tällaisia laitteita ei kategorisesti kiellä. Lisäksi sopimusehtojen sitovuus *inter partes* aiheuttaa epäselvyyttä, sillä sopimukset eivät tarjoa suojaa tai oikeuskeinoja hyvässä uskossa toimineelle kolmannelle osapuolelle, kuten Internet-portaalin ylläpitäjälle. Näin ollen kolmatta osapuolta ei voi pakottaa pelkästään sopimuksen perusteella poistamaan sisältöä verkkoalustalta, jonne katsoja on sen urheilutapahtumasta ladannut.⁶⁴

Kaupallisesta näkökulmasta katsottuna vahinko, joka urheilutapahtuman järjestäjille seuraa urheilutapahtumista lähetetyistä laittomista amatöörilatauksista, näyttää lähes merkityksettömältä. Amatöörilataukset ovat usein huomattavasti heikompia laadultaan kuin ammattimaiset audiovisuaaliset tallennukset, eikä niiden yleisesti ottaen voida katsoa olevan markkinakorvikkeina televisioidulle sisällölle. Riippumatta siitä, onko tällainen käyttäjien

⁶² Verkkoalustalla tarkoitetaan erilaisia hakukoneita, sosiaalista mediaa, sähköisen kaupankäynnin alustoja, tiedon ja videoiden jakamiseen käytettäviä nettisivustoja, sovelluskauppoja sekä erilaisia hintavertailusivustoja (SWD 2015: 100 s. 52).

⁶³ Alén-Savikko 2015 s. 34-35, European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 27.

⁶⁴ Alén-Savikko 2015 s. 36, European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 27.

luoma sisältö vahingollista urheilutapahtuman järjestäjien intresseille, katsotaan se joka tapauksessa sopimusrikkomukseksi, johon voidaan yllä kuvaillun mukaisesti soveltaa normaaleja, sopimusoikeuteen perustuvia muutoksenhakukeinoja.⁶⁵

2.2.2 Argumentaatiota urheilutapahtuman järjestäjän asemasta

Yllä esitetty isännöintioikeuden, mediasopimusten ja immateriaalioikeudellisen suojan yhdistelmä audiovisuaaliselle tallennukselle ja lähetykselle sallii urheilutapahtuman järjestäjän nauttivan täysin ja tehokkaasti urheilutapahtuman audiovisuaalisten oikeuksien omistuksesta ja kontrollista. Urheilutapahtumien järjestäjien aineellisoikeudellisen suojan onkin todettu olevan varsin hyvä. Isännöintioikeus perustuu usein stadionin tai muun vastaavan urheilutapahtumapaikan omistusoikeuteen ja se on nimenomaisesti tunnustettu useiden jäsenmaiden tuomioistuimissa. Isännöintioikeus antaa lisäksi urheilutapahtuman järjestäjälle, urheiluseuroille ja urheiluliitoille oikeuden kontrolloida pääsyä tapahtumapaikalle, esimerkiksi median osalta. Tapahtuman järjestäjä saa näin vaikutusvaltaa neuvoteltaessa mediasisältöä koskevia yksinoikeussopimuksia.⁶⁶

Euroopan komission mukaan ratkaisevan tärkeä näkökulma isännöintioikeuden kannalta on omistusoikeuteen perustuvan yksinoikeuden olemassaolo sekä mahdollisuus sen siirtämiseen sopimusperusteisesti.⁶⁷ Myös julkisasiamies Jääskinen on todennut ratkaisuehdotuksessaan, että UEFA:n ja FIFA:n asemat ovat EU:n perusoikeuskirjan perusteella muodostuneet tosiasiallisesti ja oikeudellisesti urheilijoiden, katsojien, urheiluseurojen ja lähetystoiminnan harjoittajien kanssa yhtäältä sopimusperusteisesti ja toisaalta stadioneille pääsystä määräten niiden omistajien kanssa solmittujen sopimusten avulla sekä määräten stadioneiden laitteistoista. UEFA:n ja FIFA:n oikeudelliset asemat ovat Jääskisen mukaan näin ollen rinnastettavissa omistusoikeudellisen oikeudenhaltijan asemaan.⁶⁸

Kaikki eivät kuitenkaan ole urheilutapahtuman järjestäjän asemasta samaa mieltä, vaan on todettu myös, ettei urheilutapahtuman järjestäjän asema ole usein kovinkaan vahva. Tämä argumentti perustuu siihen, ettei isännöintioikeutta voida käyttää tapauksissa, joissa urheilutapahtumaa ei järjestetä aidatun alueen, kuten stadionin tai vastaavan tapahtumapaikan sisällä, vaan sääntelemättömissä avoimissa, julkisissa tiloissa. Tällaisissa tapauksissa

⁶⁵ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 27-28.

⁶⁶ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 178.

⁶⁷ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 26.

⁶⁸ Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus; Asiat C-201/11 P, C-204/11 P ja C-205/11 P, kohdat 40 ja 41.

urheilutapahtuman järjestäjä voi saada *de facto* yksinoikeuden vain suhteellisen harvoissa, poikkeuksellisissa tapauksissa. Samaan viittaa Suomen tekijänoikeuslain 25 a §:n 4 momentti, jonka mukaan *rakennuksen* saa vapaasti kuvata, jolloin sen voidaan katsoa soveltuvan myös erilaisiin urheilun tapahtumapaikkoihin. Oikeus koskee niin rakennuksen ulkopuolta kuin sisäpuoltakin, muttei oletettavasti aidatonta määrittämätöntä aluetta. Isännöintioikeus ei myöskään tarjoa suojaa suhteessa kolmansiin osapuoliin, jolloin kolmannet osapuolet voivat luvatta käyttää tallennettua materiaalia. Kuitenkin, urheilutapahtuman järjestäjien pääasiallisena huolen aiheena näyttää tällä hetkellä olevan välittömien ja tehokkaiden täytäntöönpanokeinojen puute pikemminkin kuin, joidenkin väittämä, aukko aineellisoikeudellisessa suojassa.⁶⁹

2.3 Urheilutapahtumien lähetyksiin sisältyvät suojatut teokset

Edellä käytyjen esimerkkien lisäksi urheilutapahtumien lähetyksiin yhdistyy usein erilaisia *teoksia*, kuten avauksena tai päätöksenä käytettäviä videoita, graafisia elementtejä tai siihen yhdistettyä musiikkia. Tällaiset teokset ovat suojattuja tekijänoikeuksin tai lähioikeuksin riippumatta siitä, ylittääkö itse urheilutapahtuma tai urheilusuoritus teoskynnystä vai ei. Tällaiset urheilutapahtumiin liittyvät osat lukeutuvat EU:n yhdenmukaistettujen tekijänoikeuspuitteiden piiriin.⁷⁰

Tähän aiheeseen liittyvä tärkeä tapaus on Yhdistyneen kuningaskunnan korkeimman oikeuden tapaus *FAPL v. QL Leisure*⁷¹. Tapaus koski ulkomaisten dekodeauskorttien (NOVA ja ART) käyttöä Yhdistyneessä kuningaskunnassa, joiden avulla hankittiin pääsy Valioliigan jalkapallo-otteluiden ulkomaisiin, suoriin lähetyksiin. Tapauksessa kantajat olivat valittaneet tällaisten korttien käyttämisen ja niillä kaupan käymisen loukkaavan heidän tekijänoikeuksiaan useissa eri taiteellisissa ja musikaalisissa teoksissa, elokuvissa ja äänityksissä, joita esitetään Valioliigan otteluiden lähetysten yhteydessä.⁷² Tapaus on monimutkainen, eivätkä todisteet tuoneet esiin mitään viitteitä siitä, että kukaan vastaajista olisi loukannut FAPL:n oikeuksia siten, että he olisivat tienneet tekojensa olevan laittomia.⁷³

⁶⁹ Alén-Savikko 2015 s. 25, 39, European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 178-179, Haarman 2005 s. 211.

⁷⁰ COM 2015: 627 s. 4, Alén-Savikko 2015 s. 30. Ks. myös Alén-Savikko 2014 s. 83.

⁷¹ [2008] EWHC 1411 (Ch).

⁷² [2008] EWHC 1411 (Ch) kohta 1. The European Agreement on the Protection of Television Broadcasts within the Council of Europe oli ensimmäinen kansainvälinen sopimus, jossa lähetysten suojeleminen oli tunnistettu tekijänoikeuteen liittyvänä oikeutena (Alén-Savikko 2014 s. 99).

⁷³ [2008] EWHC 1411 (Ch) kohta 384.

Tapaus eteni sittemmin Euroopan unionin tuomioistuimeen, jossa se jaettiin jo aiemmin mainittuihin yhdistettyihin asioihin *FAPL* ja *Murphy*. Yhdistetyissä asioissa Euroopan unionin tuomioistuin otti kantaa siihen, aiheutuuko tietoyhteiskuntadirektiivistä ja lähioikeusdirektiivistä rajoituksia valioliigaotteluja ja niihin liitännäisiä teoksia sisältävien lähetysten vastaanottamiseen sen vuoksi, että vastaanottaminen johtaa kappaleiden valmistamiseen mainituista teoksista satelliittidekooderin muistissa ja televisioruudulla, sekä sen vuoksi, että tapauksessa kyseessä olevien ravitsemisliikkeiden omistajat esittävät teokset julkisesti. Euroopan unionin tuomioistuin totesi ensinnäkin, että niin teosten tekijät kuin televisiolähetystoiminnan harjoittajatkin saivat vedota mainituissa lähetyksissä käytettyihin teoksiin liittyviin immateriaalioikeuksiin, tarkemmin sanottuna tekijänoikeuksiin. Toiseksi tuomioistuimen mukaan on riidatonta se, että Football Association Premier League Ltd. sai vedota näihin televisiolähetysiin sisältyvien eri teosten tekijänoikeuksiin. Tällaisia teoksia olivat muun muassa videokatkelma lähetysten alussa, valioliigan tunnusmusiikki sekä aikaisemmin tallennetut videot viimeisimpien valioliigaotteluiden huippuhetkistä.⁷⁴

Myös UEFA:a koskevassa komission päätöksessä⁷⁵ todetaan, että UEFA on erilaisten teollis- ja tekijänoikeuksien, kuten tavaramerkki- ja mallioikeuksien rekisteröity haltija. Esimerkiksi UEFA:n Mestarien liigan tähtipallologo, nimi ja palkinto ovat UEFA:n Mestarien liigan suojeltuja, rekisteröityjä tavaramerkkejä. UEFA:n virallinen musiikki muodostaa osan UEFA:n Mestarien liigan kilpailusta, sillä hymni soitetaan aina otteluiden alussa ja lopussa sekä kaikkien UEFA:n Mestarien liigan otteluiden alkupotkun lähtölaskennassa eri puolilla Eurooppaa esitetyissä televisiolähetyksissä. Näin ollen musiikin katsotaan olevan urheilutapahtuman lähetykseen yhdistyvä teos, jonka tekijänoikeuden UEFA omistaa.⁷⁶

2.3.1 Suulliset teokset urheilutapahtumien lähetyksissä

Videoiden, graafisten elementtien ja musiikin ohella urheilutapahtumien lähetyksiin yhdistetään usein myös haastatteluita tai spontaaneja puheenvuoroja urheilutapahtuman asianosaisilta. Esimerkiksi Yhdistyneen kuningaskunnan tämänhetkisen lainsäädännön mukaan *puhuminen* voi saada tekijänoikeudellista suojaa. Näin on erityisesti haastatteluiden ja erilaisten keskusteluiden osalta. Edellytyksenä on tällöin kuitenkin se, että sanat on äänitetty ja ne muodostavat alkuperäisteoksen. Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön

⁷⁴ Yhdistetyt asiat C-403/08 ja C-429/08 Football Association Premier League Ltd and others v. QL Leisure and others sekä Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd (2011) ECLI:EU:C:2011:631 kohdat 147-149.

⁷⁵ Asia COMP/C.2-37.398 – UEFA:n Mestarien liigan kaupallisten oikeuksien yhteismyynti.

⁷⁶ Asia COMP/C.2-37.398 – UEFA:n Mestarien liigan kaupallisten oikeuksien yhteismyynti kohta 54.

mukaan on selvää, että ääneen lausutut sanat voivat saada tekijänoikeudellista suojaa, vaikka niitä ei olisi käsikirjoitettu ennalta ja vaikka ne olisi tuotettu yhtäkkisesti ainoastaan keskustelussa, eikä lainkaan kirjallisena tekstinä. Tällaiset suulliset teokset ovat tekijänoikeudellisesti ongelmallisia sen vuoksi, että niillä saattaa olla lähetyksissä merkittäväkin rooli ja niitä voidaan hyödyntää jälkikäteen usein eri tavoin. Ongelmallisia ne ovat myös sen vuoksi, että haastattelut niin urheilutähtien kuin katsojienkin kanssa saattavat muodostaa merkittävän osan yleisradiotoiminnan tuloista.⁷⁷

Myös Suomessa on tarkasteltu sitä, voiko televisioidun urheilutapahtuman selostus saada tekijänoikeudellista suojaa. Suomen korkeimman oikeuden tuomiossa KKO 1988:52 toimittajan televisioidun jalkapallo-ottelun selostukselle annettiin tekijänoikeudellista suojaa. Kyseinen televisiotoimittaja oli selostanut Madridissa jalkapallon Eurooppa Cupin loppuottelua Suomen yleisradion televisiolähetystä varten. Kyseistä selostusta oli myöhemmin esitetty ilman hänen suostumustaan erään suomalaisen kalustetalon myymälässä kuvanauhoituksena. Kuvanauhoitus oli taltioitu Suomen yleisradion lähetyksestä. Suomen tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan tekijänoikeuden kohteena voi olla myös selittävä suullinen esitys. Tuomioistuin katsoi, että kyseisen toimittajan otteluselostus oli nimenomaisesti ollut tällainen tekijänoikeuslain 1 §:n mukainen selittävä suullinen esitys. Mikä tahansa suullinen esitys ei kuitenkaan saa tekijänoikeussuojaa, vaan esitykseltä edellytetään, että sen on oltava itsenäinen ja omaperäinen. Kyseisen toimittajan otteluselostus ei ollut tuomioistuimen mukaan ennalta valmistellun kuvauksen tai ennestään tiedossa olleiden tosiasioiden esittämistä tai luentaa. Sitä vastoin se oli annettu vapaalla tyyllillä ja jalkapallo-ottelun nopeasti vaihtuvia tilanteita seuraten. Selostukseen oli sisällytynyt pelin tapahtumien lisäksi myös useita arviointeja pelaajista, joukkueista, erotuomariryöstä ja jalkapallotapahtumista yleisesti ottaen. Tuomioistuin katsoi arviointien perustuvan olennaisesti toimittajan omaan pelitietoon ja kokemukseen. Selostus oli lisäksi annettu suorana, välittömästi ottelupaikalta ja se oli käsittänyt koko ottelun. Näin ollen korkein oikeus katsoi, että selostus on ollut itsenäinen ja omaperäinen, tekijänoikeuslain selittävänä suullisena esityksenä suojaama teos. Toimittajalla oli Suomen tekijänoikeuslain 2 §:n perusteella tekijänoikeus suulliseen selostukseensa.⁷⁸ Näin ollen myös Suomen oikeudessa on laitettu merkille se, että suullisten teosten tekijänoikeusasiat voivat tulla ajankohtaisiksi vielä itse suoran tapahtumaselostuksen jälkeenkin, sillä niitä voidaan myöhemmin hyödyntää luvatta usein eri tavoin.

⁷⁷ MacQueen *The Modern Law Review* 2005 s. 349, 351–353. Ks. myös Alén-Savikko 2014 s. 88.

⁷⁸ KKO 1988:52.

Jäljempänä 3 luvussa tarkemmin määriteltävien lyhyiden otteiden osalta voidaan todeta, että lyhyissä otteissa ei lähtökohtaisesti saa käyttää tapahtuman *välittävän* kanavan oman selostajan ääntä, sillä sen ei koeta olevan tarpeen tapahtuman uutisoinnin kannalta. Sitä vastoin tapahtuman *alkuperäisen* selostuksen saa sisällyttää otteeseen.⁷⁹

3 Lyhytraportointioikeus

3.1 Yleistä

Urheilutapahtumien lähetyksiin liittyy läheisesti *lyhytraportointioikeus* (*short reporting right*). Lyhyistä uutisraporteista säädetään audiovisuaalisia mediapalveluja koskevassa direktiivissä 2010/13/EU. Audiovisuaalisia mediapalveluita koskeva direktiivi on luonteeltaan *minimiharmonisointisäädös*. Tämä tarkoittaa sitä, että AVMS-direktiivi vahvistaa kansalliseen lainsäädäntöön audiovisuaalisia mediapalveluita koskevat vähimmäisvaatimukset, joita on noudatettava kaikissa direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa palveluissa. Jäsenmaille jää kuitenkin mahdollisuus vapaasti säätää direktiivin sääntöjä tiukemmista säännöistä kansallisella tasolla, mikäli niin haluavat. Tällöin edellytetään kuitenkin, että nämä kansalliset tiukemmat säännötkin ovat joka tapauksessa yhdenmukaisia Eurooppa-oikeuden yleisten periaatteiden kanssa. AVMS-direktiivi oikeuttaa täten jäsenvaltiot valitsemaan juuri heille kaikista tarkoituksenmukaisimmat keinot saavuttaa EU:n audiovisuaalisia mediapalveluita koskevat tavoitteet kansallisella tasolla. AVMS-direktiivi on lisäksi *teknologianeutraali* eli se kattaa kaikki audiovisuaalisen median palvelut riippumatta siitä, mitä teknologiaa sisällön tuottamiseen on käytetty.⁸⁰

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin johdanto-osan 48 perustelukappaleessa todetaan, että lähetystoiminnan harjoittajien on mahdollista hankkia yksinoikeuksia yleisöä suuresti kiinnostaviin lähetyksiin. Tällöin on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää edistää kaikkialla Euroopan unionissa moniarvoisuutta monimuotoisen uutistuotannon ja ohjelmatoiminnan avulla ja noudattaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11 artiklassa tunnustettuja periaatteita. Lisäksi johdanto-osan 55 perustelukappaleessa todetaan, että tällaiset yksinoikeudet omistavien lähetystoiminnan harjoittajien on myönnettävä muille lähetystoiminnan harjoittajille yleisöä suuresti kiinnostavia tapahtumia koskeviin lähetyksiin

⁷⁹ HE 87/2009 vp s. 27.

⁸⁰ SWD 2015: 100 s. 43–44, European Commission; Inception Impact Assessment (AVMSD) 10/2015 s. 1-2, COM 2013: 231 s. 12, European Commission; Questions and answers on the public consultation on the Audiovisual Media Services Directive (AVMSD), Euroopan parlamentti; Yhdenmukaistamista vai ei?.

oikeudet käyttää uutislähetyksissään lyhyitä otteita näistä tapahtumista, kuten urheilutapahtumista. Tämä johtuu siitä, että *yleisöä suuresti kiinnostavien tapahtumien saatavuutta* halutaan helpottaa antamalla pääsy lähetystoiminnan harjoittajan signaaliin johdanto-osan 56 perustelukappaleen mukaisesti. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin käyttää myös muita keinoja, kuten *pääsyä tapahtumapaikalle* signaaliin pääsyn sijasta. Lyhyellä raportointioikeudella viitataan siten *muiden* kuin yksinoikeudet hankkineen lähettäjän oikeuteen saada käyttöönsä materiaalia urheilutapahtuman uutisoimiseksi.⁸¹

Lyhyitä uutisraportteja säännellään direktiivin 15 artiklassa, jonka 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että unionin alueelle sijoittautuneet lähetystoiminnan harjoittajat voivat saada lyhyitä uutisraportteja varten käyttöönsä tasapuolisin, kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin⁸² aineistoa *yleisöä suuresti kiinnostavista tapahtumista*, jotka niiden lainkäyttövaltaan kuuluva lähetystoiminnan harjoittaja lähettää yksinoikeudella. Saman artiklan 5 kohdan mukaan lyhyitä otteita voidaan käyttää *yksinomaan yleisissä uutisohjelmissä* ja niitä saa tilattavissa audiovisuaalisissa mediapalveluissa käyttää vain, jos sama mediapalvelun tarjoaja tarjoaa saman ohjelman myöhemmin nauhoitettuna. Otteita ei siten voida käyttää esimerkiksi viihde- tai muissa ohjelmissä. Direktiivin 15 artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava lyhyiden otteiden tarjoamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt ja ehdot. Ehdoista on aina tiedotettava hyvissä ajoin ennen yleisöä suuresti kiinnostavaa tapahtumaa, jotta kiinnostuneilla osapuolilla on riittävästi aikaa käyttää oikeuttaan. Otteiden lähettäjien on lisäksi aina mainittava aineistonsa lähde. Lisäksi, jos lähettämistä koskevien yksinoikeuksien haltijalle maksettava korvaus suoritetaan, se ei saa ylittää signaalin käyttöön antamisesta suoraan aiheutuneita lisäkustannuksia.

Oikeus lyhyisiin uutisraportteihin muodostaa Eurooppa-oikeudessa merkittävän esteen lähettämistä koskevan yksinoikeuden käyttämiseen. Kuten yllä mainituista AVMS-direktiivin säännöistä voidaan huomata, sisältää direktiivi useita perustavanlaatuisia säännöksiä, joiden tarkoituksena on varmistaa lyhyen raportointioikeuden toteutuminen. Lisäksi AVMS-direktiivissä kehoitetaan jäsenvaltioita ja lähetystoiminnan harjoittajia selostamaan ehdot niin yksityiskohtaisesti kuin tarve vaatii, jotta oikeuden toteuttaminen käytännössä sujuisi

⁸¹ Alén-Savikko 2015 s. 41.

⁸² Jokaisen jäsenvaltion tehtäväksi on jätetty näiden termien tarkempi määrittäminen ja valvontajärjestelmien laatiminen (Matzneller 2012 s. 13). Suomessa lainsäädännön esityön mukaan oikeuksien täysi rajoitus mahdollistaa lyhyiden otteiden olevan vapaasti valittavissa ja kaikkien lineaarista televisiolähetystoimintaa harjoittavien yritysten hyödyntävän sitä (HE 87/2009 vp s. 27).

mahdollisimman mutkattomasti. Lyhytraportointioikeus soveltuu kaikkiin sellaisiin tapahtumiin, joihin lähetystoiminnan harjoittajalla on yksinoikeus. On kuitenkin todettu, että kansalliset toimenpiteet keskittyvät pääasiassa urheilutapahtumiin. Urheilutapahtumien merkitys tulee erityisen ilmeiseksi valtioissa, jotka laativat AVMS-direktiivin 14 artiklan mukaisen listan yksittäisistä tapahtumista.⁸³

3.2 Määritelmistä

AVMS-direktiivin lyhyitä uutisraportteja koskevat säännökset sisältävät useita eri termejä, joiden määritelmät eivät välttämättä ole itsestäänselvyksiä. Lisäksi useiden termien määritelmät eroavat toisistaan merkittävästi eri jäsenvaltioiden välillä. Tämän vuoksi on tarpeen tuoda esiin muutamien avainkäsitteiden määritelmät ja eroavaisuudet.

Termin ”lyhyet otteet” määritelmällä on huomattava käytännön merkitys. Mielenkiintoista on myös se, että AVMS-direktiivin johdanto-osan 55 perustelukappaleessa käytetään termiä ”short extracts”, kun taas esimerkiksi 56 perustelukappaleessa käytetään termiä ”short news reports”. Suomenkielisessä direktiivissä käytetään kuitenkin vain yhtä termiä eli ”lyhyet otteet”. Englanninkielisillä termeillä on kuitenkin todettu olevan periaatteessa sama tarkoitus. AVMS-direktiivissä ei ole myöskään määritetty sitä, mitä yksinoikeudella tarkoitetaan. AVMS-direktiivin 15 artiklassa tarkoitettulle yksinoikeuden olemassaololle on riittävää, että jokin televisioasema omistaa yksinoikeuden yleisöä suuresti kiinnostavaan tapahtumaan.⁸⁴

Lyhyeen uutisraportointiin osallistuu kaksi lähetystoiminnan harjoittajaa. Toinen niistä hakee pääsyä ja toista vaaditaan luomaan pääsy. AVMS-direktiivin johdanto-osan 55 perustelukappaleessa puhutaan välittäjästä. Välittäjä voi käyttää lyhytraportointioikeutta pääsyä hakevan lähetystoiminnan harjoittajan puolesta yksittäisessä tapauksessa. Direktiivi ei kuitenkaan takaa välittäjälle tätä oikeutta kaikissa sellaisissa tapauksissa, joissa välittäjä, kuten uutistoimisto on mukana. Sitä vastoin se rajoitetaan tapauksiin, joissa uutistoimisto nimenomaisesti toimii lähetystoiminnan harjoittajana.⁸⁵

⁸³ Matzneller 2012 s. 23. Myös AVMS-direktiivin 14 artiklan sisältävä kielto lähettää isot tapahtumat ainoastaan maksullisen television kautta on merkittävä yksinoikeuden rajoitus (Matzneller 2012 s. 23).

⁸⁴ Matzneller 2012 s. 12-13.

⁸⁵ Scheuer – Schoenthal 2008 s. 930-931.

3.2.1 Yleisöä suuresti kiinnostava tapahtuma

Ennen kuin lähdetään tarkastelemaan sitä, mitä tarkoitetaan AVMS-direktiivin 15 artiklan sisältävällä käsitteellä ”yleisöä suuresti kiinnostava tapahtuma”, on tarpeen tarkastella, mitä tarkoitetaan termillä ”tapahtuma”. Tapahtumakäsitteen osalta on huomattu, että sen määritelmät kansallisissa oikeusjärjestyksissä saattaa erota toisistaan huomattavastikin. Esimerkiksi, jos jokaista yksittäistä ottelua kokonaisesta ottelupäivästä pidetään erillisenä tapahtumana, pääsyä hakevalla lähetystoiminnan harjoittajalla on oikeus maksimissaan 90 sekunnin otteeseen jokaista peliä kohden. Kuitenkin, jos kokonainen ottelupäivä itsessään määritetään yhdeksi yksittäiseksi tapahtumaksi, lähetystoiminnan harjoittajalla on oikeus raportoida koko päivästä maksimissaan 90 sekuntin ajan. Tämä on kysymys, jonka vain harvat jäsenvaltiot ovat tuoneet esiin.⁸⁶

Suomessa tekijänoikeuslain esitöissä on otettu asiaan kantaa toteamalla, että monesta eri lajin kilpailusta koostuvassa tapahtumassa, kuten yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailuissa *kukin kilpailu* katsotaan säännöksessä tarkoitetuksi tapahtumaksi. Mikäli kyse taas on vain yhdestä lajista, mutta jossa kilpaillaan useana päivänä, kuten isossa pyöräilykilpailuissa, *kukin kilpailupäivä* katsotaan säännöksessä tarkoitetuksi tapahtumaksi.⁸⁷

Sivistysvaliokunta argumentoi kuitenkin hallituksen esitystä HE 87/2009 vp, sillä siinä ei oteta kantaa sarjamuotoiseen urheiluun ja ehdotetut tekijänoikeuslain säännökset ovat sivistysvaliokunnan mukaan tulkinnanvaraisia. Sivistyslautakunta ehdotti, että säännöstä tulisi selventää ja tarkistaa siten, että sarjamuotoisessa urheilussa urheilutapahtumaksi tulkittaisiin koko sarja eli esimerkiksi jääkiekon runkosarja. Tällöin uutisvälähdysoikeus koskisi yhtä pitkäkestoista tapahtumaa aina päiväkohtaisesti. Tämä tulkinta katsottiin sivistysvaliokunnan mukaan sarjamuotoisen urheilun ja lähettäjän yksinoikeuksien kannalta huomattavasti hyväksyttävämmäksi tulkinnaksi kuin malli, jossa kukin sarjan peli tai ottelu olisi erikseen katsottavissa yleisöä suuresti kiinnostavaksi tapahtumaksi.⁸⁸ Sivistysvaliokunnan tulkinnasta voitaneen kuitenkin olla täysin eri mieltä, sillä jokainen sarjapeli tai ottelu on täysin yhtä tärkeä ja yleisöä suuresti kiinnostava. Otetaan esimerkiksi Suomessa jalkapallon veikkausliiga, jääkiekon SM-liiga tai pesäpallon superpesissarjat, joissa jokainen ottelu on täysin yhtä merkittävä sarjan lopputuloksen kannalta. Toki on selvää, että sarjan viimeiset

⁸⁶ Matzneller 2012 s. 15.

⁸⁷ HE 87/2009 vp s. 27.

⁸⁸ SiVL 9/2009 vp s. 4.

ottelut ovat kaikista mielenkiintoisimpia ja viimeistään niiden voidaan katsoa olevan yleisöä suuresti kiinnostavia tapahtumia. Jokainen ottelu jo ennen ratkaisupelejä on kuitenkin 90 sekunnin arvoinen urheilu-uutislähetyksissä ja tällä hetkellä Suomessa nimenomaan näitä lajeja koskevien otteluiden lyhyet uutisraportit ovat aivan liian suppeita ja lyhyitä.

Samoilla linjoilla on myös liikenne- ja viestintävaliokunta, sillä se on todennut mietinnössään olevan yksiselitteistä, että direktiivin ja sen perusteella ehdotetun urheiluotesääntelyn tehtävänä on taata yleisön tiedonsaanti nimenomaan sarjamuotoisesta urheilusta, jonka televisiointioikeuksista tehdään yksinoikeussopimuksia. Sarjamuotoisessa urheilussa kukin ottelu on yksi säännöksessä tarkoitettu tapahtuma.⁸⁹

AVMS-direktiivissä ei suoranaisesti määritetä sitä, mitä tarkoitetaan yleisöä suuresti kiinnostavalla tapahtumalla. Sitä vastoin direktiivin johdanto-osan 49 perustelukappaleessa todetaan olympialaisten, jalkapallon maailmanmestaruuskilpailujen ja jalkapallon Euroopan mestaruuskilpailujen olevan esimerkkejä 14 artiklassa tarkoitetuista yhteiskunnallisesti erityisen merkittävistä tapahtumista. Muun muassa Matznellerin mukaan edellä mainittuja urheilutapahtumia voidaan niin ikään pitää AVMS-direktiivin 15 artiklan kaltaisina yleisöä suuresti kiinnostavina tapahtumina.⁹⁰ On helppo olla määritelmästä samaa mieltä, sillä juuri kyseiset urheilutapahtumat ovat yleisesti sellaisia, joilla on sekä yhteiskunnallista merkitystä, mutta jotka samalla myös kiinnostavat yleisöä normaaleja urheilutapahtumia enemmän.

Tällaisissa tilanteissa kyseenalaiseksi jää kuitenkin se, tulisiko jäsenvaltioiden yksinkertaisesti soveltaa 14 artiklassa tarkoitettua luetteloa lyhytraportointioikeuden yhteydessä, sillä 15 artiklan termiä ”suuresti kiinnostava” tulkitaan joka tapauksessa laajemmin kuin 14 artiklan termi ”erityistä merkitystä”. Mikäli jäsenvaltio valitsee käyttävänsä tätä vaihtoehtoa, on tarpeen tarkastella myös sitä, miten laajasti tällainen toimintatapa rajoittaa 15 artiklan soveltamisalaa. Esimerkiksi monet Itä-Euroopan maat, kuten Bulgaria, Makedonia, Serbia ja Unkari ovat olleet taipuvaisia yhdistämään lyhyttä uutisraportointia koskevissa tilanteissa termin ”yleisöä suuresti kiinnostava” termiin ”erityistä yhteiskunnallista merkitystä”. Mikäli jälkimmäiselle termille ei näissä tilanteissa ole annettu laajaa tulkintaa, on näiden kahden termin yhdistäminen lisännyt esteitä lyhyttä raportointia koskevan oikeuden käyttämisessä ja siten AVMS-direktiivin 15 artiklan soveltamisalassa. Näin on käynyt muun muassa Serbian

⁸⁹ LiVM 2/2010 vp s. 3-4.

⁹⁰ Matzneller 2012 s. 12.

kohdalla.⁹¹ Joka tapauksessa on selvää, että termejä käytetään erillään ja omissa asiayhteyksissään, mutta myös joltain osin rinnakkain tai tarkoittamaan samaa tapahtumaa.

Kuten tapahtumakäsitteen, myös termin ”yleisöä suuresti kiinnostava tapahtuma” määrittämisen osalta voidaan huomata, että kansalliset ratkaisut voivat erota toisistaan huomattavasti.⁹² Monet EU-valtiot määrittävät yksityiskohtaisesti sen, mitkä maan tapahtumista katsotaan olevan yleisöä suuresti kiinnostavia. Kuitenkin vain muutamat valtioista, kuten Itävalta, Tanska ja Italia säätelevät siitä, mitkä tapahtumat todennäköisesti tulevat herättämään huomattavaa mielenkiintoa. Esimerkiksi Itävallassa korostetaan yleisöä suuresti kiinnostavien tapahtumien osalta sitä, että yleisöllä tulee olla yleinen intressi saada informaatiota kyseisestä tapahtumasta. Mikäli koetaan, että tapahtuma saavuttaa tarpeeksi suuren intressin, sille annetaan laaja kattavuus median raportoinnissa. Tanskassa tapahtumaa pidetään yleisöä suuresti kiinnostavana, mikäli tapahtumalla on uutisarvoa, se vetoaa laajaan ihmisryhmään sekä kiinnostaa myös sellaisia henkilöitä, jotka normaalisti eivät seuraisi tällaisia tai samankaltaisia tapahtumia.⁹³ Italiassa oikeutta lyhyisiin raportteihin sovelletaan kaikkiin sellaisiin tapahtumiin, jotka yleisesti vetoavat televisioyleisöön, kuten olympialaiset tai ottelut, joissa Italian jalkapallomaajoukkue pelaa maailmanmestaruuskilpailuissa tai Euroopan-mestaruuskilpailuissa.⁹⁴ Tämän soveltamistavan voidaan todeta olevan hyvin ilmeinen ja tavallinen useassa Euroopan maassa.

Muiden maiden kansallisissa säännöksissä kynnys lyhyen raportointioikeuden käyttämiseen asetetaan huomattavasti alemmas. Esimerkiksi Belgian lainsäädännössä viitataan ainoastaan yleiseen tapahtumaan, joka määritetään siten, että se ei ole yksityinen, eikä sen julkiselle saatavuudelle ole esteitä. Liechtensteinissa on otettu käyttöön samankaltainen lähestymistapa. Siellä asiaankuuluvana pidetään tapahtumia, jotka ovat julkisesti saatavilla ja yleisen tiedonsaannin kohteena. Yhdistynyt kuningaskunta sitä vastoin soveltaa lyhytraportointioikeutta mihin tahansa ajankohtaiseen tapahtumaan ja Sveitsi mihin tahansa

⁹¹ Matzneller 2012 s. 12, 23.

⁹² Matzneller 2012 s. 12. Suomessa ”yleisöä suuresti kiinnostavien tapahtumien” osalta todetaan hallituksen esitöissä, että tällaisia tapahtumia voivat olla sekä yleisöä suuresti kiinnostavat urheilutapahtumat että muut suuren huomion kohteena olevat tapahtumat, jotka jokin lähettäjäyritys lähettää yksinoikeudella (HE 87/2009 vp s. 27).

⁹³ Vertaa UEFA-tapaukseen, jossa komissio korosti sen arviointia, olivatko kyseisen turnauksen ottelut olleet erityisen suosittuja myös sellaisten henkilöiden keskuudessa, jotka eivät normaalisti seuraisi jalkapallo-otteluita televisiosta (Asia C-201/11 P Union des associations européennes de football (UEFA) v. Euroopan komissio, Belgian kuningaskunta sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta (2013) ECLI:EU:C:2013:519 kohta 53).

⁹⁴ Matzneller 2012 s. 14, 23.

julkiseen tapahtumaan. Hollanti jättää pääsyä hakevan lähetystoiminnan harjoittajan harkinnanvaraan sen, mitkä tapahtumat täyttävät tärkeän yleisen edun vaatimuksen ja siten lyhytraportointioikeuden.⁹⁵

3.2.2 Tapahtuma, jolla erityistä yhteiskunnallista merkitystä

Koska ”yleisöä suuresti kiinnostavan tapahtuman” ja ”tapahtuman, jolla on erityistä yhteiskunnallista merkitystä” määritelmät näyttävät ainakin osittain olevan hyvin lähellä toisiaan, on vertailun vuoksi tarpeen tarkastella myös sitä, miten jälkimmäinen näistä määritetään.

Direktiivin 97/36/EY johdanto-osan 21 perustelukappaleessa todetaan, että *yhteiskunnallisesti erityisen merkittävillä tapahtumilla* tarkoitetaan tapahtumia, jotka täyttävät tietyt vaatimukset eli ovat ainutlaatuisia tapahtumia ja jotka kiinnostavat suurta yleisöä Euroopan unionissa tai tietyssä jäsenvaltiossa tai tietyn jäsenvaltion merkittävässä osassa ja jotka järjestetään ennakkoon ja joiden järjestäjällä on laillinen oikeus myydä tapahtuman lähetysoikeudet.

Audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan direktiivin 14 artiklan 1 kohdan mukaan kukin jäsenvaltio voi toteuttaa unionin oikeuden mukaisesti toimenpiteitä varmistaakseen, että sen lainkäyttövallan piiriin kuuluvat lähetystoiminnan harjoittajat eivät lähetä yksinoikeudella tapahtumia, joilla kyseinen jäsenvaltio katsoo olevan erityistä yhteiskunnallista merkitystä, siten, että merkittävää osaa jäsenvaltion yleisöstä estetään seuraamasta näitä tapahtumia suorana tai nauhoitettuna lähetyksenä maksuttoman television kautta. Tällä säännöksellä Euroopan unioni haluaa ehkäistä sellaisen skenaarion toteutumista, että esimerkiksi jalkapallon maailmanmestaruuskilpailujen finaali tai olympialaiset näkyisivät ainoastaan maksutelevisiossa. Lisäksi jokaisen jäsenvaltion on saman artiklan mukaisesti laadittava luettelo kansallisista tapahtumista, joilla on erityistä yhteiskunnallista merkitystä. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen nojalla jäsenvaltioiden tulee lisäksi varmistaa, että heidän toimivaltaansa kuuluvat lähetystoiminnan harjoittajat kunnioittavat muiden jäsenvaltioiden luetteloja, jotka on annettu tiedoksi komissiolle. Kyseisen direktiivin 14 artiklan 2 kohdan mukaan komission tulee pyytää lausunto 29 artiklan mukaisesti perustetulta yhteyskomitealta, jossa on edustajia kaikista jäsenvaltioista. Yhteyskomitean tulee arvioida, ovatko kansalliset toimenpiteet yhteensopivia Euroopan unionin oikeuden kanssa. Mikäli

⁹⁵ Matzneller 2012 s. 15.

arviointiprosessin lopputulos on positiivinen, julkaistaan toimenpiteet Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Tapahtumat voivat olla kansallisia tai muita kuin kansallisia. Urheilutapahtumien osalta esimerkkinä toimivat muuan muassa olympialaiset, jalkapallon maailmanmestaruuskilpailut tai jalkapallon Euroopan mestaruuskilpailut.⁹⁶

Esimerkkinä jäsenvaltion toimenpiteiden yhteensopivuuden arvioinnista Euroopan unionin oikeuden kanssa on komission päätös *Infront WM AG* (aiemmin KirchMedia WM AG)⁹⁷. Päätös koski televisio ilman rajoja direktiivin 89/552/ETY 3a artiklan 2 kohtaa. Tapauksessa Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta ilmoitti direktiivin 3 a artiklan 2 kohdan mukaisesti komissiolle kirjeen, joka sisälsi muun muassa luettelon kyseisen jäsenvaltion nimeämistä yhteiskunnallisesti erityisen merkittävistä tapahtumista. Kantaja oli sitä mieltä, että luetteloa ei voida hyväksyä, sillä se ei ole direktiivin 3 a artiklan eikä muiden Euroopan yhteisön oikeuden säännösten mukainen. Kantaja väitti, ettei luetteloa ollut laadittu selkeän ja avoimen menettelyn mukaisesti ja että luettelo sisälsi sellaisia tapahtumia, joilla ei ollut erityistä yhteiskunnallista merkitystä Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Kantaja huomautti lisäksi, että sekä kansallista että yhteisön lausuntomenettelyä rasittivat vakavat puutteet. Tapauksessa tuomioistuin totesi, että kirjeestä voitiin nostaa haaste, koska käynnistämällä vastavuoroista tunnustamista koskevan menettelyn, sillä katsottiin olevan sitovia oikeudellisia vaikutuksia. Tuomioistuin kumosi päätöksen kuitenkin sillä perusteella, että komissiota rasitti toimivallan puuttuminen. Komission jäsenten kollegio ei käsitellyt asiaa, eikä riidanalaisen kirjeen allekirjoittanut pääjohtaja ollut saanut kollegiolta nimenomaista valtuutusta. Koska toiminta pysytettiin lopulta voimassa prosessioikeudellisten rikkomusten vuoksi, päätöksessä ei kommentoitu komission 3a artiklan mukaisten toimenpiteiden aineellista oikeutusta tai jäsenvaltion omaksumia listaussäännöksiä.⁹⁸

UEFA-tapauksessa unionin tuomioistuin on halunnut nimenomaisesti tarkentaa, että televisio ilman rajoja direktiivin 3a artiklan 1 kohdan mukaan ainoastaan jäsenvaltiot saavat määrittää, mitä ovat erityisen merkittävät tapahtumat. Tämä tarkennus luo jäsenvaltioille asian suhteen

⁹⁶ European Commission; Audiovisual and Media Policies, Major Events/Short Extracts.

⁹⁷ Asia T-33/01 *Infront WM AG v. Euroopan yhteisöjen komissio* (2005) ECLI:EU:T:2005:461.

⁹⁸ Asia T-33/01 *Infront WM AG v. Euroopan yhteisöjen komissio* (2005) ECLI:EU:T:2005:461 kohdat 10, 14, 177–178. Ks. myös European Commission; Audiovisual and Media Policies, *Infront WM AG v Commission of the European Communities*.

laajan harkintavallan.⁹⁹ Lisäksi komissio on halunnut erityisesti tarkastaa, ovatko tapauksessa kyseessä olevan turnauksen ottelut olleet erityisen suosittuja *suuren yleisön* keskuudessa, eikä ainoastaan niiden televisionkatsojien keskuudessa, jotka joka tapauksessa seuraisivat jalkapallo-otteluita televisiosta.¹⁰⁰ Tällä tarkennuksella voi olla merkittäviä vaikutuksia, sillä selvää on, että tietyn lajin urheilufanit seuraavat otteluita televisiosta joka tapauksessa. Näin ollen ero yhteiskunnallisesti erittäin merkittävien urheilutapahtumien ja niin sanottujen normaalien urheilutapahtumien välillä tulee siitä, katsovatko tapahtumia myös sellaiset katselijat, jotka eivät muutoin seuraisi tapahtumia. Esimerkiksi Suomessa jääkiekon maailmanmestaruuskilpailujen voidaan väistämättä todeta olevan yhteiskunnallisesti erittäin merkittävä urheilutapahtuma. Tällöin ottelulähetysten ääreen kerääntyy valtava määrä myös sellaisia suomalaisia, jotka eivät muutoin seuraa jääkiekkoa lainkaan.¹⁰¹

3.3 Pääsy sisältöön

AVMS-direktiivin 15 artiklan 3 kohdan perusteella varmistetaan pääsy lähetyksestä huolehtivan lähetystoiminnan harjoittajan signaaliin. Kyseenalaiseksi on jäänyt kuitenkin se, onko pääsyä hakeva lähetystoiminnan harjoittaja oikeutettu pääsemään niin sanottuun puhtaaseen kuvasignaaliin, jossa ei näy mitään ohjelmakohtaista grafiikkaa, kuten ohjelman logoa, tuloksia tai muita viittauksia näytön alareunassa. Saman artiklan 4 kohta sallii vaihtoehtoisesti pääsyn vastaavan järjestelmän signaaliin, joka johdanto-osan 56 perustelukappaleen mukaan sisältää *inter alia* pääsyn kyseisen tapahtuman tapahtumapaikalle signaaliin pääsyn asemesta. Lisäksi lähetystoiminnan harjoittajalle annetaan mahdollisuus sopia yksityiskohtaisemmista järjestelyistä. Yksi mahdollisuus olisi myöntää rajoitettu pääsy lyhennelmiin, jotka lähetyksestä huolehtiva lähetystoiminnan harjoittajan on lähettänyt tai tuottanut jo etukäteen.¹⁰²

Kontekstin, jossa AVMS-direktiivi on säännelty, on todettu ajoittain antavan vivahteita siitä, että tekijänoikeudet olisivat olleet lainsäätäjän motiivina. Sillä, esimerkiksi säännöt koskien

⁹⁹ Asia C-201/11 P Union des associations européennes de football (UEFA) v. Euroopan komissio, Belgian kuningaskunta sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta (2013) ECLI:EU:C:2013:519 kohta 12.

¹⁰⁰ Asia C-201/11 P Union des associations européennes de football (UEFA) v. Euroopan komissio, Belgian kuningaskunta sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta (2013) ECLI:EU:C:2013:519 kohta 53.

¹⁰¹ Esimerkiksi 22.5.2016 pelatun jääkiekon maailmanmestaruusfinaalin Suomi vastaan Kanada ottelun keskikatsojamäärä oli MTV3:lla, MTV Sport 1:llä ja MTV Katsomossa huimat 2,22 miljoonaa. Illan aikana ottelu tavoitti kaiken kaikkiaan lähes 3,25 miljoonaa suomalaista, joka on kaikkien aikojen Suomen ennätys (MTV; Leijonien MM-finaalista historian katsotuin jääkiekko-ottelu Suomessa!).

¹⁰² Matzneller 2012 s. 12.

lyhytraportointioikeutta ovat löydettävissä tekijänoikeuslainsäädännöstä niin Suomessa, Islannissa, Norjassa, Ruotsissa kuin Yhdistyneessä kuningaskunnassa.¹⁰³ Nämä valtiot ovat selkeästi ymmärtäneet, että lyhytraportointioikeus on sitaattioikeuden¹⁰⁴ tai siihen liittyvän oikeuden muoto ja siten laajalti tunnustettu poikkeus tekijänoikeudesta. Muissa jäsenvaltioissa oikeus lyhyeseen raportointiin on otettu osaksi medialainsäädäntöä.¹⁰⁵

Suomessa signaalin suojasta säädetään tekijänoikeuslain 48 §:ssä. Kyseisen säännöksen 5 momentin mukaan suoja ei kuitenkaan estä sitä, että Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon sijoittautunut lähettäjäyritys saa yleisöä suuresti kiinnostavasta tapahtumasta tehtäviä uutisraportteja varten käyttää tapahtuman päätyttyä yleisissä uutislähetysissään lyhyitä otteita televisiolähetyksestä, jonka toinen lähettäjäyritys lähettää yksinoikeudella. Otetta saa käyttää myös uutislähetysten jälkeen tilauspohjaisessa yleisölle välittämisessä. Käytetty ohjelmalähde on mainittava, jollei se käytännön syistä ole mahdotonta.¹⁰⁶ Lisäksi tekijänoikeuslain 25 b §:n 2 momentin mukaan käytettäessä lyhyitä otteita televisiolähetyksestä 48 §:n 5 momentin mukaisesti yleisöä suuresti kiinnostavasta tapahtumasta tehtäviä uutisraportteja varten saadaan lähetykseen sisältyvä teos sisällyttää uutisraporttiin.

Näin ollen AVMS-direktiivin edellyttämät kansalliset lainsäädäntömuutokset on Suomessa toteutettu *täytenä rajoituksena* tekijänoikeuslain mukaisiin yksinoikeuksiin. Tämä on tehty ottamalla lähettäjäyrityksien oikeuksia koskevaan pykälään erityissäännöksen lyhytraportointioikeudesta. Lähettäjäyrityksen oikeuksia koskevaan 48 §:ään otettu rajoitus on ulotettu myös tekijöiden oikeuksiin 25 b §:ään otettavalla sekä lähioikeuksien haltijoiden oikeuksiin otettavilla viittaussäännöksillä. Näin ollen tekijänoikeuslain 25 b §:n 2 momentti soveltuu myös lähioikeuksiin.¹⁰⁷

¹⁰³ Matzneller 2012 s. 17. Sitä vastoin Euroopan komission mukaan ainoastaan Suomi, Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta olisi säättänyt lyhytraportointioikeudesta tekijänoikeuslainsäädännössä (European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 112).

¹⁰⁴ Matzneller 2012 s. 17. Suomessa sitaattioikeudesta säädetään tekijänoikeuslain 22 §:ssä, jonka mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Sitaatti – eli lainausoikeus on näin ollen sallittu tekijän yksinoikeuden rajoitus (Haarman 2005 s. 188).

¹⁰⁵ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 111, Matzneller 2012 s. 17.

¹⁰⁶ Tekijänoikeuslain 25 b §:n ja 48 §:n muuttamista kommentoivat valiokunnat korostavat lähteen ilmoittamisvelvollisuutta ja pitävät sitä välttämättömänä, sillä valiokunnat ovat sitä mieltä, että nykypäivän tekniikalla lähteen ilmoittaminen ei voi olla käytännössä mahdotonta, muuten kuin aivan poikkeuksellisissa erityistilanteissa, kuten teknisen ongelman sattuessa (LiVM 2/2010 vp s. 3, SiVL 9/2009 vp s. 4). Näin ollen voidaan todeta, että lähteen poisjättäminen olisi vaikeasti perusteltavissa.

¹⁰⁷ HE 87/2009 vp s. 26-27.

3.4 Rajat ylittävät tilanteet

AVMS-direktiivin johdanto-osan 55 perustelukappaleen 1 kohdan mukaan oikeutta saada käyttää lyhyitä otteita on sovellettava rajat ylittävältä pohjalta ainoastaan silloin, kun se on *välttämätöntä*. Tämän vuoksi lähetystoiminnan harjoittajaa veloitetaan ensin pyytämään aineiston käyttöön saamista sellaiselta samaan jäsenvaltioon sijoittautuneelta lähetystoiminnan harjoittajalta, jolla on yksinoikeudet yleisöä suuresti kiinnostavaan tapahtumaan. Jos tällaista kansallista lähetystoiminnan harjoittajaa ei ole olemassa, on käännyttävä tapahtumavaltion lähettäjäryityksen puoleen.

AVMS-direktiivin johdanto-osan 55 perustelukappaleen 2 kohdan mukaan *alkuperämaan periaatetta* olisi sovellettava sekä lyhyiden otteiden saantiin että niiden välittämiseen. Alkuperämaan periaatteen lähtökohtana EU-oikeudessa on, että yhdessä jäsenvaltiossa markkinoille saatettu tuote tulee hyväksyä kaikkien jäsenvaltioiden markkinoilla.¹⁰⁸ AVMS-direktiivissä alkuperämaan periaate tarkoittaa sitä, että audiovisuaalisten mediapalvelujen tuottajien sallitaan tarjoavan palveluitaan koko EU:n alueella, mutta niiden on kuitenkin noudatettava ainoastaan sen EU-jäsenvaltion sääntöjä, jonka lainkäyttövaltaan ne kuuluvat. Palvelun sisältöä ei näin ollen tarvitse tarkastaa monissa jäsenvaltioissa, vaan riittää, että se tarkastetaan ainoastaan yhden kerran. Tämä helpottaa osaltaan palveluntuottajien toimintaa ja eritoten niitä palveluntuottajista, jotka toivovat kehittävänsä uutta rajat ylittävää liiketoimintaa. Alkuperämaan periaate ei siten estä jäsenvaltioita asettamasta korkeampia standardeja kansallisella tasolla kuin mitä direktiivissä säädetään. Kuitenkin, mikäli jokin EU-maa omaksuu kansallisia sääntöjä, jotka ovat tiukempia kuin mitä direktiivissä säädetään, voidaan näitä sääntöjä soveltaa ainoastaan tuottajiin tämän kyseisen maan sisällä. Esimerkiksi tilanteessa, jossa vastaanottavalla jäsenvaltiolla on tiukemmat säännöt kuin mitä AVMS-direktiivissä on määritelty, kyseinen jäsenvaltio ei voi pääsääntöisesti rajoittaa palveluiden vastaanottoa toisesta jäsenvaltiosta näiden tiukempien sääntöjen perusteella. Direktiivin määrittämässä erityistilanteissa voidaan pääsäännöstä poiketa. Tämä lähestymistapa on luonut oikeudellista varmuutta, säästänyt kustannuksia ja kasvattanut mahdollisten katsojien määrää rajat ylittäen.¹⁰⁹

¹⁰⁸ TEM, Selvitysraportti 14/2011 s. 11.

¹⁰⁹ European Commission; Inception Impact Assessment (AVMSD) 10/2015 s. 1-2, European Commission; Questions and answers on the public consultation on the Audiovisual Media Services Directive (AVMSD).

Rajat ylittävien lyhyiden otteiden osalta alkuperämaan periaatteen soveltaminen tarkoittaa sitä, että eri lakeja on sovellettava peräkkäin. Ensiksi, lyhyiden otteiden käyttöön saamiseen on sovellettava sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, johon lähetystoiminnan harjoittaja on sijoittautunut. Tällöin on kyse yleensä jäsenvaltiosta, jossa tapahtuma järjestetään. Toiseksi, lyhyiden otteiden lähettämiseen on sovellettava sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, johon lyhyitä otteita lähettävä eli käyttöönsä pyytävä lähetystoiminnan harjoittaja on sijoittautunut.¹¹⁰ Lisäksi on laitettava merkille, ettei AVMS-direktiivin 15 artikla sisällä 14 artiklan mukaista järjestelmää, joka vaatii kansallisten listojen laatimisen, niiden toimittamisen komissiolle sekä niiden vastavuoroisen tunnustamisen.¹¹¹

Monet EU:n jäsenvaltioista ovat nimenomaisesti säännelleet rajat ylittävistä tilanteista kansallisissa lainsäädännöissään. Näiden säännösten avulla myönnetään siten myös ulkomaisille lähetystoiminnan harjoittajille pääsy oikeuksiin ja samalla laajennetaan soveltamisalaan joko EU:n jäsenvaltioihin tai Euroopan talousalueelle. Osa valtioista on jopa myöntänyt lyhytraportointioikeuden kaikille lähetystoiminnan harjoittajille riippumatta siitä, onko se lisensoitu Euroopassa vai muualla maailmassa.¹¹²

Suomessa sovelletaan direktiivin johdantokappaleessa annettuja sääntöjä, sillä sen, joka haluaa saada lyhyen otteen, on hankittava se samaan jäsenvaltioon sijoittautuneen yksinoikeuden saaneen lähetystoiminnan harjoittajan signaalista. Koska Suomessa sovelletaan Suomen tekijänoikeuslakia, on lain esitöiden mukaan todennäköistä, että suomalaiset televisioyrietykset kääntyvät toistensa puoleen tällaisissa tilanteissa. Lyhyiden otteiden soveltamisala ei kuitenkaan rajoitu pelkästään suomalaisiin lähetystoiminnan harjoittajiin, sillä otteita voivat saada käyttöönsä niin suomalaiset lähetystoiminnan harjoittajat kuin muista Euroopan talousalueen valtioista peräisin olevat lähettäjäyrietykset.¹¹³

Vaikka jäsenvaltiot ovat säätäneet kansallisesti rajat ylittävien tilanteiden varalta, ei yksittäisellä valtiolla ole kuitenkaan *de facto* käytettävänä sellaisia toimenpiteitä, joilla oikeasti voisi ratkaista rajat ylittävien tilanteiden ongelmat. Tämä johtuu siitä, että rajat ylittävissä tilanteissa nousee olennaisesti esiin kansallisten säännösten väliset erot tilanteissa, joissa toinen lähetystoiminnan harjoittajista on vakiintunut toiseen Euroopan jäsenvaltioon.

¹¹⁰ Matzneller 2012 s. 16.

¹¹¹ Alén-Savikko 2015 s. 52.

¹¹² Matzneller 2012 s. 16.

¹¹³ HE 87/2009 vp s. 27.

Tällaisessa tilanteessa esimerkiksi erot ”yleisöä suuresti kiinnostavan tapahtuman” määrittämisessä voivat johtaa konflikteihin, jolloin on mahdollista, että lähetystoiminnan harjoittaja oikeudenomistajana torjuu toisesta jäsenvaltiosta olevan lähetystoiminnan harjoittajan pääsyn sisältöön. Syynä pääsyn evännyt lähetystoiminnan harjoittaja voi ilmoittaa olevan se, ettei kyseinen tapahtuma ole yleisöä suuresti kiinnostava lähetystoiminnan harjoittajan omassa maassa. Direktiivin voidaan näin ollen todeta olevan puutteellinen sen vuoksi, että direktiivi itsessään ei sisällä selviä sääntöjä siitä, miten lyhytraportointioikeuteen liittyvät erimielisyydet ratkaistaan.¹¹⁴

Direktiivissä on myös toinen selvä puute rajat ylittävien tilanteiden osalta, sillä pelkkä direktiivin säännöksen hyväksyminen saattaa johtaa vakaviin vaikutuksiin rajat ylittävissä tilanteissa. Näin ollen, mikäli jäsenvaltio perustaa kansallisen säännöksensä ainoastaan AVMS-direktiivin 15 artiklaan, saattaa se johtaa tilanteeseen, jossa ei voida antaa mitään takuita siitä, että ulkomaiselle lähetystoiminnan harjoittajalle myönnettäisiin pääsy sellaisiin tapahtumiin, jotka eivät lisenssinhaltijan maassa ole yleisöä suuresti kiinnostavia. Tämän johtuu jäsenvaltioiden välisten järjestelyjen ja sopimusten puutteesta. Hyvä esimerkki toimivasta järjestelystä näissä tilanteissa on AVMS-direktiivin 14 artiklan mukainen säännös luetteloiden vastavuoroisesta tunnustamisesta.¹¹⁵

AVMS-direktiivin 14 artiklan mukaisen järjestelmän ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella lähetystoiminnan harjoittajat kunnioittavat muiden jäsenvaltioiden kyseisen artiklan edellyttämiä luetteloja. Samanlainen järjestely tulisi laatia myös lyhyiden otteiden eli 15 artiklan yhteyteen, jonka avulla jäsenvaltiot tunnustaisivat myös toistensa yleisöä suuresti kiinnostavat tapahtumat. Tällainen järjestely takaisi sen, etteivät jäsenvaltiot voisi enää evätä ulkomaisen lähetystoiminnan harjoittajan pääsyä tapahtumiin, jotka eivät lisenssinhaltijan maassa ole yleisöä suuresti kiinnostavia. Toinen vaihtoehto olisi ottaa direktiiviin nimenomainen säännös siitä, miten termi ”yleisöä suuresti kiinnostava tapahtuma” määritetään EU-tasolla. Tällöin jäsenvaltioiden tulisi harmonisoida määritelmä kansallisiin lainsäädäntöihinsä ja se olisi siten kaikissa EU-jäsenvaltioissa sama. Myös tämä järjestelmä ehkäisisi jäsenvaltioiden välille syntyviä konflikteja siitä, miten yleisöä suuresti kiinnostavat tapahtumat määritetään. Näin ollen jäsenvaltion sitoutuminen vastavuoroiseen tunnustamiseen toisten jäsenvaltioiden yleisöä suuresti kiinnostavien tapahtumien osalta tai

¹¹⁴ Matzneller 2012 s. 12, 16.

¹¹⁵ Matzneller 2012 s. 23.

vaihtoehtoisesti yleisöä suuresti kiinnostavan tapahtuman tarkka määrittäminen direktiivissä olisivat molemmat selkeitä ratkaisuja tämänhetkisen, puutteellisen direktiivin tuomiin ongelmatilanteisiin.

Mielenkiintoista on nähdä, onko komission audiovisuaalisia mediapalveluita koskevien säännösten suunnitellussa uudistuksessa otettu näitä seikkoja huomioon. Euroopan komissio on vastikään eli toukokuun 2016 lopussa päivittänyt EU:n audiovisuaalisia sääntöjä. Päivityksessä komissio keskittyi kuitenkin pääasiassa etsimään ratkaisuja lasten ja alaikäisten suojeluun sekä keinoihin, joilla puuttua paremmin kaikkia kansalaisia koskevaan vihanlietsontaan. Komission ehdotuksessa heijastettiin tämän lisäksi myös uutta lähestymistapaa verkkoalustoille.¹¹⁶ Näin ollen voidaan todeta, ettei komissio ainakaan toistaiseksi ole ottanut kantaa lyhyitä otteita koskeviin, relevantteihin ongelma-kohtiin.

3.5 Lyhyiden otteiden lähetys yleisissä uutisohjelmissä

AVMS-direktiivin 15 artiklan 5 kohdan mukaan lyhyitä otteita tulee käyttää ainoastaan yleisissä uutisohjelmissä. Direktiivissä ei suoranaisesti määritetä sitä, mitä tarkoitetaan yleisillä uutisohjelmilla, mutta johdanto-osan 55 perustelukappaleen 1 kohta mainitsee nimenomaisesti urheilukanavat niiden edunsaajien joukossa, jolla on lyhytraportointioikeus. Sitä vastoin saman perustelukappaleen 2 kohdassa todetaan, että yleisten uutisohjelmien käsite ei sisällä lyhyiden otteiden keräämistä viihdekäyttöön tarkoitettuihin ohjelmiin.

Tämä seikka saattaa rajatapauksissa johtaa tulkintaongelmiin, sillä lyhyen otteen lähettäminen urheilukanavalla voi olla hyvinkin lähellä viihdeohjelmaa, joka liittyy urheiluun. Näin on yleensä erityisesti silloin, kun valtio on päättänyt, että jokaista kansallisen liigan joukkueiden kohtaamista pidetään erillisenä tapahtumana. Usein kansallinen liiga koostuu noin 18 tai 20 joukkueesta. Näin ollen yleinen uutisohjelma, jossa raportoidaan tietyn päivän kaikista otteluista haastatteluineen, aloituspuheenvuoroineen ja loppukommentteineen, saattaa muodostua lopulta niin pitkäksi, ettei sitä enää voida kutsua lyhyeksi otteeksi suhteessa raportin aikaan ja sisältöön. Tämän vuoksi yksittäiset valtiot ovat olleet huolissaan ja yrittäneet estää lyhyen raportointioikeuden väärinkäyttöä. Pääsyä hakevaa lähetystoiminnan

¹¹⁶ European Commission; Updating EU audiovisual rules, European Commission 2016; Fact Sheet. Komission päivityksen yhteydessä hyväksyttiin virallisesti kolme eri asiakirjaa: COM 2016: 287/4, COM 2016: 288/2 sekä SWD 2016: 172 (European Commission; Updating EU audiovisual rules, European Commission 2016; Fact Sheet).

harjoittajaa ollaan näin ollen voitu nimenomaisesti kieltää käyttämästä lyhyitä otteita viihdeohjelmien tekemiseen. Näin on toimittu esimerkiksi Tanskassa.¹¹⁷

Suomessa AVMS-direktiivin 15 artiklan mukainen uutisvälähdysoikeus on harmonisoitu tekijänoikeuslain 48 §:n 5 momenttiin. Uutisvälähdysoikeuden mukaisia lyhyitä otteita saa käyttää Suomessa uutisraportteja varten *yleisissä uutislähetyksissä*. Myös urheilu-uutisia pidetään Suomessa yleisinä uutislähetyksinä. Lyhyitä otteita saa käyttää uutislähetyksissä kuitenkin vasta, kun uutisoitava tapahtuma on päättynyt, mutta ei enää sen jälkeen, kun se on menettänyt uutisarvonsa. Uutisarvo lakkaa useimmiten noin kahden vuorokauden kuluttua tapahtuman päättymisestä. Tämä rajoitus katsotaan perustelluksi, sillä tapahtumista uutisoitava asia on käytännössä usein tapahtuman lopputulos, joka siis ei ole selvillä ennen kuin tapahtuma on lopullisesti päättynyt. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan tällä sääntelyllä on oikeudenhaltijan kannalta vähäinen merkitys. Sitä vastoin sananvapauteen lukeutuvan yleisön tiedonsaantioikeuden näkökulmasta säännöksellä on huomattava merkitys. Sääntelyn todettiin lisäksi olevan valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen, sillä tekijänoikeuteen sisältyvät taloudelliset oikeudet kuuluvat perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuudensuojan piiriin.¹¹⁸

3.6 Lyhyiden otteiden tarjoamista koskevat ehdot

AVMS-direktiivin 15 artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava lyhyiden otteiden tarjoamista koskevat yksityiskohtaiset sääntöjen ja ehtojen määrittäminen. Tällaisia ehtoja ovat erityisesti mahdolliset korvausjärjestelyt, lyhyiden otteiden enimmäispituudet ja niiden lähettämistä koskevat aikarajoitukset.

Monet Euroopan maista ovat käyttäneet hyödyksi niille annettua liikkumavaraa, eivätkä siten määrittäneet näitä sääntöjä ja ehtoja sen yksityiskohtaisemmin, vaan soveltavat niitä sellaisenaan. Ainoastaan muutama valtio on pannut täytäntöön säännökset, jotka ovat luonteeltaan konkreettisempia kuin mitä direktiivissä määritetään.¹¹⁹ Suomessa lyhyitä otteita koskeva yksityiskohtainen sääntely on monien ehtojen osalta jätetty televisioyhtiöiden keskinäisten käytännesääntöjen varaan. Tekijänoikeuslain 25 b §:n ja 48 §:n muuttamista

¹¹⁷ Matzneller 2012 s. 19.

¹¹⁸ PeVL 3/2010 vp s. 4-5, HE 87/2009 vp s. 27. Ks. myös Alén-Savikko IPRinfo 2/2013.

¹¹⁹ Matzneller 2012 s. 23.

kommentoineet valiokunnat korostavat tällaisten televisioyhtiöiden keskinäisten käytäntöjen merkitystä lyhyiden otteiden käytännön määrittelyssä.¹²⁰

3.6.1 Lyhyiden otteiden enimmäispituudet ja aikarajoitukset

AVMS-direktiivin johdanto-osan 55 perustelukappaleessa todetaan lyhyiden otteiden keston osalta ohjenuorana olevan enintään 90 sekuntia. Useimpien valtioiden on todettu seuraavan hyvin tarkasti direktiivissä annettua 90 sekunnin ohjetta enimmäiskestosta ja siten sallivan siitä poikkeamisen ainoastaan erityistilanteissa.¹²¹ Muutamat valtiot ovat kuitenkin sallineet lähetystoiminnan harjoittajien ylittää lyhyitä otteita koskevan ohjeajan. Esimerkiksi Belgia ja Kypros ovat sallineet lyhyiden otteiden enimmäiskeston olevan 180 sekuntia. Myös Tanskassa lyhyet raportit voivat poikkeustapauksissa kestää pidempään kuin 90 sekuntia. Hollanti on pidentänyt maksimipituuden 180 sekuntiin urheilutapahtumien ratkaisevien hetkien osalta.¹²²

Suomessa noudatetaan direktiivin ohjesääntöjen mukaisesti enintään 90 sekunnin pituisia otteita. Tekijänoikeuslain esitöiden mukaan otteen tapauskohtainen pituus sallittuna lyhyenä otteena riippuu kuitenkin tapahtuman sisällöstä, otteen luonteesta sekä tiedonvälitystarpeesta. Esimerkkinä todetaan, että tarvittavien otteiden kesto tietyn ottelun maalitilanteista verrattuna pitkäkestoisen tapahtuman uutisointiin on hyvin erilainen. Näin ollen tiedonsaannin tarve voi useimmissa tapauksissa täytyä jo ennen kuin 90 sekuntia on edes täynnä.¹²³

Toinen lyhyisiin otteisiin liittyvä aikarajoitus koskee odotusaikaa, toisin sanoen aikaa sen välillä, kun yksinoikeuden omistaja lähettää tapahtuman ja kun pääsyä hakeva lähetystoiminnan harjoittaja saa lähettää lyhyen otteen. Säännökset odotusajan osalta ovat hyvin hajanaisia. Ne valtiot, jotka säätävät tarkoista aikarajoituksista, kieltävät lähinnä lyhyiden otteiden lähettämisen, kunnes lisenssinhaltija on raportoinut tapahtumasta jossain muodossa. Odotusajan on todettu usein vaihtelevan 20 minuutista 30 minuuttiin. Lopuksi voidaan todeta, että lyhyiden otteiden enimmäispituuksien ja aikarajoitusten osalta lähestymistapoja on runsaasti. Tunnistettavissa on kuitenkin selvä tahtotila saada tasapaino tapahtuman järjestäjän ja lähetystoiminnan harjoittajan intressien välille.¹²⁴

¹²⁰ LiVM 2/2010 vp s. 3, SiVL 9/2009 vp s. 4.

¹²¹ Matzneller 2012 s. 23-24.

¹²² Matzneller 2012 s. 18.

¹²³ HE 87/2009 vp s. 27.

¹²⁴ Matzneller 2012 s. 21-24.

3.6.2 Korvauksen maksaminen

AVMS-direktiivin 15 artiklan 6 kohdan mukaan korvaus ei saa ylittää käyttöön saamisesta suoraan aiheutuneita lisäkustannuksia, mikäli se maksetaan. Kustannusten korvaamisen osalta jäsenvaltiot ovat yleisesti ottaen omaksuneet AVMS-direktiivin suuntaviivat ja siten estäneet sellaiset oikeudet korvauksiin, jotka ylittävät käyttöön saamisesta suoraan aiheutuneet lisäkustannukset. Tällaiset, direktiivin mukaiset ja jäsenvaltioiden hyväksymät järjestelyt ovat kuitenkin oikeuskirjailijoiden sekä oikeuskäytännön mukaan hyvin kiistanalaisia.¹²⁵ Esimerkkinä direktiivin mukaisesta menettelystä on Sky:ta koskeva Euroopan unionin tuomioistuimen tapaus.

Sky Österreich-tapaus¹²⁶ koski taloudellisia edellytyksiä, joiden perusteella Skyn vastapuolella, Österreichischer Rundfunk (ORF) oli oikeus saada käyttöönsä satelliittisignaali lyhyitä uutisraportteja varten. Sky oli saanut KommAustrialta luvan lähettää satelliitin välityksellä digitaalista suojattua televisio-ohjelmaa nimeltä Sky Sport Austria. Vuonna 2009 kyseinen yhtiö sopi yksinoikeuksista tiettyjen UEFA:n Eurooppa-liigan otteluiden lähettämiseen Itävallassa. Heti sen jälkeen Sky ja ORF solmivat sopimukset, jonka perusteella ORF sai oikeuden lyhyisiin uutisraportteihin. Lisäksi sopimuksessa määrättiin tällaisten raporttien osalta maksettavaksi 700 euroa minuutilta. ORF teki asiasta vaatimuksen, johon KommAustria totesi, että Sky oli lähettämistä koskevien yksinoikeuksien haltijana velvollinen antamaan ORF:lle oikeuden lyhyisiin uutisraportteihin ilman, että se voi vaatia ORF:ltä sellaista korvausta, joka ylittäisi satelliittisignaalin käyttöön antamisesta suoraan aiheutuvat lisäkustannukset. Tällaisia lisäkustannuksia ei tapauksessa ollut lainkaan.¹²⁷

Tapauksessa todetaan ensinnäkin, että lähettämistä koskevat yksinoikeudet ovat varallisuusarvoisia oikeuksia, eikä ainoastaan kaupankäyntiin liittyviä etuja tai mahdollisuuksia. Tämä johtuu siitä, että lähettämistä koskevat yksinoikeudet myönnetään sopimuksen mukaan vastiketta vastaan lähetystoiminnan harjoittajille mahdollistaen sen, että lähetystoiminnan harjoittajat lähettävät sovitut tapahtumat yksinoikeudella. Tämä taas estää sen, että muut lähetystoiminnan harjoittajat voisivat televisioida kyseisiä tapahtumia.¹²⁸

¹²⁵ Matzneller 2012 s. 23.

¹²⁶ Asia C-283/11 Sky Österreich GmbH v. Österreichischer Rundfunk (2013) ECLI:EU:C:2013:28.

¹²⁷ Asia C-283/11 Sky Österreich GmbH v. Österreichischer Rundfunk (2013) ECLI:EU:C:2013:28 kohdat 2 ja 16-18.

¹²⁸ Asia C-283/11 Sky Österreich GmbH v. Österreichischer Rundfunk (2013) ECLI:EU:C:2013:28 kohta 35.

Tuomioistuin totesi, että AVMS-direktiivin 15 artiklan 6 kohdasta seuraa, että lähettämistä koskevien yksinoikeuksien haltija ei saa vapaasti päättää hinnasta, jolla se antaa signaalin käyttöön lyhyitä uutisraportteja varten. Tässä tapauksessa 6 kohdan vastainen toiminta tarkoitti lähettämistä koskevien yksinoikeuksien haltijoiden elinkeinovapauteen puuttumista, vaikka säännös ei sinänsä estänyt lähettämistä koskevien yksinoikeuksien haltijan harjoittamaa elinkeinotoimintaa. Säännös ei myöskään estä sitä, että haltija saa käyttää oikeuksiaan lähettämällä tapahtuman televisiolähetyksenä vastikkeellisesti tai luovuttamalla oikeudet sopimuksella vastikkeellisesti muulle lähetystoiminnan harjoittajalle.¹²⁹

Näin ollen Euroopan unionin tuomioistuin totesi, että lainsäätäjällä on perustellusti voinut asettaa yleisön tiedonsaannin etusijalle sopimusvapauteen nähden sekä antaa AVMS-direktiivin 15 artiklan 6 kohdan sisältämiä sääntöjä, jotka sisältävät elinkeinovapauden rajoituksia.¹³⁰ Sky Österreich- tapaus vahvisti pienempien lähetystoiminnan harjoittajien sekä katsojien suojaa rajoittaen samalla oikeudenomistajien ja suurempien lähetystoiminnan harjoittajien aggressiivista markkinointikäyttäytymistä.¹³¹

Toinen kiistanalainen keskustelunaihe liittyy siihen, noudattaako korvauksen maksamista koskeva AVMS-direktiivin säännös Euroopan unionin perusoikeuskirjaa ja jos noudattaa, mihin laajuuteen asti. Kysymystä tulee tarkastella erityisesti perusoikeuskirjan 17 artiklan näkökulmasta, jossa säädetään oikeudesta omaisuuteen.¹³² Sky Österreich-tapauksessa käsiteltiin nimenomaan tätä kysymystä, toisin sanoen, onko AVMS-direktiivin 15 artiklan 6 kohdassa säädetty velvollisuus antaa vastikkeetta oikeus lyhyisiin uutisraportteihin ristiriidassa perusoikeuskirjan 16 ja 17 artiklassa suojattujen perusoikeuksien eli yhtäältä elinkeinovapauden ja toisaalta omaisuudensuojan sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. Sky korosti vaatimuksessaan, että direktiivin 15 artiklan 6 kohdassa kielletään järjestelmällisesti eli tekemättä eroa kyseessä olevien konkreettisten yksinoikeuksien välillä, korvauksen maksaminen yksinoikeuksien rajoittamisesta, joka useimmissa tapauksissa johtaa Skyn mukaan täysin kohtuuttomiin tuloksiin. Sky totesi valituksessaan lisäksi, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 17 artiklan 1 kohta ja suhteellisuusperiaate edellyttävät, että korvauksen maksaminen on tutkittava tapauskohtaisesti, jos omaisuudensuojaa rajoitetaan.

¹²⁹ Asia C-283/11 Sky Österreich GmbH v. Österreichischer Rundfunk (2013) ECLI:EU:C:2013:28 kohdat 44, 49 ja 64.

¹³⁰ Asia C-283/11 Sky Österreich GmbH v. Österreichischer Rundfunk (2013) ECLI:EU:C:2013:28 kohdat 66–67.

¹³¹ Lelyukhin 2013 s. 104, tiivistelmä.

¹³² Matzneller 2012 s. 13.

Näin olleen Sky väitti, että lyhyitä uutisraportteja koskevan oikeuden myöntäminen rajoittaa merkittävästi sen omaisuudensuojaa.¹³³

Kysymys on mielenkiintoinen ja relevantti, mutta koska tässä tutkimuksessa ei paneuduta syvällisemmin perusoikeuksia koskeviin kysymyksiin, päädytään toteamaan vain, että Euroopan unionin tuomioistuimen mukaan Verfassungsgerichtshofin eli Itävallan perustuslakituomioistuimen ja Bundesverfassungsgerichtin eli Saksan liittovaltion perustuslakituomioistuimen ratkaisuja ei voida automaattisesti soveltaa valvottaessa direktiivin 15 artiklan 6 kohdan pätevyyttä perusoikeuskirjan 16 ja 17 artiklan kannalta. Tuomioistuimet totesivat, että vastikkeeton oikeus lyhyisiin uutisraportteihin oli kohtuuton ja loukkasi siten sekä kansalaisten yleisiä oikeuksia koskevaa perustuslain tasoista lakia että Euroopan ihmisoikeussopimuksen omaisuudensuojaa sekä perustuslain elinkeinovapautta.¹³⁴

Myös yksinoikeuden haltijat eli lisenssinomistajat kritisoivat sitä, ettei direktiivi anna heille oikeutta vaatia käyttöön saamisesta suoraan aiheutuneiden lisäkustannusten lisäksi korvausta aiheutuneista kustannuksista. Yksinoikeuden haltijat ovat sanoneet, että heille myönnetty yksinoikeus menettää osan arvostaan, kun television katselijat tai Internetin käyttäjät eivät olekaan pakotettuja katsomaan juuri heidän tarjoamaa kanavaa saadakseen tiedon yleisöä suuresti kiinnostavasta tapahtumasta. Toisaalta, vastaväitteitä on kuitenkin nostettu myös sitä vastaan, että pääsyä hakevan lähetystoiminnan harjoittajan tulisi maksaa lisäkorvausta. Vastalauseena on todettu, että mahdollista oikeuksien devalvaatiota on lievennetty tarkoituksenmukaisella tavalla rajoittaen otteiden käyttö yleisiin uutisohjelmiin.¹³⁵

Bundesverfassungsgerichtin eli Saksan liittovaltion perustuslakituomioistuin käsitteli tuomiossaan¹³⁶ lyhyitä otteita ja niistä maksettavia korvauksia. Bundesverfassungsgerichtin näkemyksen mukaan korvausta koskeva säännös rajoitti suhteettomasti kaupankäynnin ja ammatinharjoittamisen vapautta, sillä lyhytraportointioikeus oli säädetty ilmaiseksi. Tuomioistuin totesi, että maksun määrittämisen ei tulisi olla tapahtuman järjestäjän harkintavallassa, koska tapauksessa haluttiin suojata oikeus yleiseen etuun. Sitä vastoin, lainsäätäjällä velvoitettiin panemaan täytäntöön sellaisia säännöksiä, jotka takaavat sen, että

¹³³ Asia C-283/11 Sky Österreich GmbH v. Österreichischer Rundfunk (2013) ECLI:EU:C:2013:28 kohta 18 ja 25.

¹³⁴ Asia C-283/11 Sky Österreich GmbH v. Österreichischer Rundfunk (2013) ECLI:EU:C:2013:28 kohdat 21 ja 79.

¹³⁵ Matzneller 2012 s. 20.

¹³⁶ Bundesverfassungsgericht, tuomio 17 helmikuuta 1998, Asia 1 BVerfGE 101/1.

lyhytraportointioikeutta ei heikennetä kohtuuttomilla maksuilla, vaan pidetään saatavilla kaikille television lähetystoiminnan harjoittajille.¹³⁷ Tämän tuomion seurauksena the German Interstate Broadcasting Agreementiin otettiin määräys, jonka mukaan tapahtuman järjestäjä saattoi, ennen AVMS-direktiivin voimaan astumista, edellyttää korvausta lyhytraportointioikeuden käyttämisestä ammattimaisesti järjestetyissä tapahtumissa. Vaadittavan korvauksen on kuitenkin oltava pieni maksu, joka sopii lyhyen raportoinnin luonteeseen. Myös Liechtensteinin samanasaisessa säännöksessä tunnustetaan mahdollisuus pienen maksun edellyttämiseen.¹³⁸

Koska tapahtuman järjestäjän velvollisuutena on sallia pääsy informaatioon, monet valtiot ovat yksinkertaisesti päätyneet myöntämään tapahtuman järjestäjälle oikeuden todellisten, aiheutuneiden kustannusten maksuun tämän velvollisuuden täyttämiseksi.¹³⁹ Suomessa AVMS-direktiivin 15 artiklan mukainen uutisvälähdysoikeus on harmonisoitu tekijänoikeuslain 48 §:n 5 momenttiin. Näin ollen kaikki lineaarista televisiolähetystoimintaa harjoittavat yritykset saavat hyödyntää uutisvälähdysoikeutta *ilman korvausta*.¹⁴⁰ Myös Bulgariassa säädetään, että pääsyn on oltava aina ilmaista. Kustannusten korvaaminen sitä vastoin on Bulgariassa mahdollista, mutta poikkeuksellista. Toisaalta, Belgian Flemish Community, joka sallii poikkeuksellisesti lyhyet otteet myös ajankohtaisohjelmissä, oikeuttaa osapuolet huomioimaan lisenssinhaltijan aiheutuneiden kustannusten korvausta koskevassa sopimuksessa saadut oikeudet.¹⁴¹

3.7 Lyhyiden otteiden käyttö tilauspalveluissa

AVMS-direktiivin 15 artiklan sanamuodon perusteella lineaaristen palveluiden osalta oikeus lyhyisiin otteisiin on selvä. Tekijänoikeuslain esitöiden mukaan säännös lyhyistä raporteista koskee ainoastaan perinteistä televisiolähetystoimintaa, sillä ainoastaan *lineaarista televisiolähetystoimintaa harjoittavat yritykset* saavat hyödyntää tätä mahdollisuutta. Esitöissä todetaan myös, että sekä lyhyen otteen käyttäjän että otteen lähteenä olevan televisiolähetyksen lähettäjän on oltava sellaisia lähettäjäyrityksiä, jotka tarjoavat ohjelmistonsa yleisön seurattavaksi reaaliajassa tietyn ohjelma-aikataulun mukaan

¹³⁷ Bundesverfassungsgericht, tuomio 17 helmikuuta 1998, Asia 1 BVF 1/91, kohdat 128 ja 130.

¹³⁸ Matzneller 2012 s. 20.

¹³⁹ Matzneller 2012 s. 20.

¹⁴⁰ PeVL 3/2010 vp s. 4-5, HE 87/2009 vp s. 27. Ks. myös Alén-Savikko IPRinfo 2/2013.

¹⁴¹ Matzneller 2012 s. 20.

lineaarisisina lähetyksinä.¹⁴² Näin ollen lyhytraportointioikeutta sovelletaan ainoastaan perinteisiin lähetyksimuotoihin, kuten televisiolähetyksiin, ei tilattaviin audiovisuaalisiin mediapalveluihin¹⁴³.

Matzneller on kuitenkin tulkinnut toisin; hän katsoo, että AVMS-direktiivin 15 artikla laajentaa merkitystään myös tilattaviin eli ei-lineaarisiin audiovisuaalisiin mediapalveluihin.¹⁴⁴ Matzneller perustaa toteamuksensa AVMS-direktiivin 15 artiklan 5 kohtaan, jonka mukaan tilattavissa audiovisuaalisissa mediapalveluissa lyhyitä otteita voidaan käyttää vain, jos sama mediapalvelun tarjoaja tarjoaa saman ohjelman myöhemmin nauhoitettuna.

Myös tekijänoikeuslainsäädännön esitöissä todetaan, että vaikka lyhyitä otteita ei saa käyttää uusien tilattavien liiketoimintamallien kehittämiseen, otteita saa käyttää tekijänoikeuslain 48 § 5 momentin mukaan *uutislähetyksen jälkeen* tilauspohjaisessa yleisölle välittämisessä. Näin ollen lineaarisessa televisiolähetyksessä käytetty ote voi lineaarisen lähetyksen jälkeen sisältyä saman lähettäjäyrittäjän tilausohjelmalvelussa yleisölle tarjottavaan uutislähetykseen.¹⁴⁵ Kyse on näin ollen saman ohjelman tarjoamisesta nauhoitettuna varsinaisen uutislähetyksen jälkeen. Sisältöä ei kuitenkaan saa räätälöidä verkkoon.¹⁴⁶

Monet maat ovatkin perustaneet kansallisten säännöstenä sanamuodot lyhyitä otteita koskevien ei-lineaaristen palveluiden osalta suoraan AVMS-direktiivin sanamuotoon. Muutamat valtioista, kuten Bulgaria, Ranska, Italia ja Puola eivät nimenomaisesti sääntele lyhyiden otteiden käyttöä ei-lineaarisisissa palveluissa. Viro sitä vastoin laajentaa oikeuden koskemaan kaikkia ei-lineaaristen audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoajia yksinkertaisesti tekemällä tilattavia lyhyitä otteita koskevan säännöksen ehdolliseksi siten, että lyhyitä otteita ei saa lähettää ennen lisenssinhaltijan lähettämää suoraa uutisohjelmaa. Väitetty on kuitenkin, että nauhoitettuja lähetyksiä koskevia kriteereitä ei välttämättä tarvitse tulkita siten, että ne viittaisivat pelkästään pääsyä hakevan lähetystoiminnan harjoittajan uutisohjelmaan. Sitä

¹⁴² HE 87/2009 vp s. 27.

¹⁴³ Tilattavilla audiovisuaalisen median palveluilla (on-demand services) tarkoitetaan sellaisia ohjelmia, joita käyttäjät saavat vapaasti valita ohjelmaluettelosta ja katsoa itselleen parhaiten sopivana aikana (European Commission; Questions and answers on the public consultation on the Audiovisual Media Services Directive (AVMSD)) eli toisin sanoen esimerkiksi musiikkia, elokuvia ja muuta luovaa sisältöä (Kaira Gramexpress 1/2016 s. 3).

¹⁴⁴ Matzneller 2012 s. 13.

¹⁴⁵ HE 87/2009 vp s. 27, LiVM 2/2010 vp s. 3. Ks. myös SiVL 9/2009 vp s. 4.

¹⁴⁶ Alén-Savikko 2015 s. 47.

vastoin, direktiivi sallii myös tulkinnan, jonka mukaan mediapalveluiden tuottajan on odotettava lähetyksen kanssa ainoastaan sitä, että oikeudenomistaja ehtii lähettää uutisohjelman ensin.¹⁴⁷

Näin ollen voidaan todeta, että Euroopan jäsenvaltiot ovat hyväksyneet hyvin erilaisia lähestymistapoja koskien mahdollisuutta uudelleenlähetyksiin. Mahdollisuudet vaihtelevat tietyn ajan sisällä tapahtuvista rajoittamattomista toistoista tai tarkoin määritellyistä toistomääristä totaalikieltoon muutamilla poikkeuksilla.¹⁴⁸

3.8 Lyhytraportointioikeuden tarpeellisuus yleisölle

Sky Österreich-tapauksen yksi tärkeimmistä viesteistä oli se, että yleisöä suuresti kiinnostavien tapahtumien yksinoikeuteen perustuva kaupallinen hyödyntäminen on kasvussa ja se saattaa rajoittaa yleisön tiedonsaantia tällaisista tapahtumista merkittävästi. Tämän vuoksi on tarpeen huomioida AVMS-direktiivin 15 artiklan päämäärä, joka käy ilmi kyseisen direktiivin johdanto-osan 48 ja 55 perustelukappaleesta. Kyseisellä artiklalla pyritään turvaamaan perusoikeuskirjan 11 artiklan 1 kohdassa varmistettu tiedonsaantia koskeva perusvapaus sekä edistämään 2 kohdassa suojeltu uutistuotannon ja ohjelmatoiminnan moniarvoisuus Euroopan unionissa. Näiden vapauksien turvaaminen on kiistattomasti yleisen edun mukaista ja erityisen merkittävää demokraattisessa ja moniarvoisessa yhteiskunnassa. Merkitys tulee ilmi erityisen selkeästi yleisöä suuresti kiinnostavien tapahtumien kohdalla. Näin ollen direktiivin 15 artiklan 6 kohta takaa yleisen edun mukaisen päämäärän antaen kaikille lähetystoiminnan harjoittajille tosiasiallisen mahdollisuuden laatia lyhyitä uutisraportteja. Tällaisten uutisraporttien avulla voidaan informoida yleisöä sellaisista yleisöä suuresti kiinnostavista tapahtumista, joita muuten hyödynnetään kaupallisesti yksinoikeudella. Säännös turvaa niin ikään lähetystoiminnan harjoittajien aineiston saamisen tällaisista tapahtumista yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mukaisesti.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Matzneller 2012 s. 22.

¹⁴⁸ Matzneller 2012 s. 24.

¹⁴⁹ Asia C-283/11 *Sky Österreich GmbH v. Österreichischer Rundfunk* (2013) ECLI:EU:C:2013:28 kohdat 51-53, 56, 65. Euroopan unionin tuomioistuin on tuonut ratkaisun kohdissa 54–55 kuitenkin esiin myös sen näkökulman, että mahdollista olisi myös säännellä vähemmän rajoittavasta lähettämistä koskevien yksinoikeuksien haltijoille maksettavasta korvauksesta, joka ylittäisi signaalin käyttöön antamisesta suoraan aiheutuvat kustannukset sen perusteella, että uutisraportteja toteuttavat lähetystoiminnan harjoittajat olisivat siten osallistuneet yksinoikeuksien hankintakustannuksiin. Kysymykseksi jäi kuitenkin, olisiko tällainen vähemmän rajoittava sääntely kuitenkin turvannut 15 artiklan 6 kohdan mukaista tavoitetta yhtä tehokkaasti.

Lyhytraportointioikeuden käytännön soveltamisen osalta suuressa osassa maista ei ole havaittu erityisiä ongelmia. Näin ollen voidaan todeta, että lisenssinhaltijan ja tapahtumista lyhyitä otteita lähettävän lähetystoiminnan harjoittajan välisessä yhteistyössä ei ole havaittavissa ongelmia. Huolta herättää kuitenkin se, että useat lähetystoiminnan harjoittajat keskittyvät raportoimaan ainoastaan niistä urheilutapahtumista, joihin heillä on yksinoikeus. Tällainen toiminta saattaa johtua lähetystoiminnan harjoittajien kilpailuintresseistä. Toisaalta he haluavat herättää omassa yleisössään mielenkiintoa katsoa heidän omaa urheilua, mutta toisaalta taas tekevät kaikkensa välttääkseen herättämästä yleisön kiinnostusta kilpailijan lähettämään urheilutapahtumaan. Lyhyen raportointioikeuden tehokkuus voi niin ikään vähentyä, mikäli lisenssinhaltija luopuu tietyistä laillisista oikeuksistaan, kuten lyhytraportointioikeudesta. Näin toimiessaan lisenssinhaltija usein viittaa perinteisiin sopimuksiin urheilutapahtuman järjestäjän kanssa, mutta vaikutukset voivat ulottua myös sopimusosapuolten *ulkopuolelle*. Tällaisella toiminnalla saattaa olla haitallisia seurauksia yleisölle, sillä yleisön oikeus ja intressi tiedonsaantiin tulisi aina suojata ensisijaisesti.¹⁵⁰

4 Urheilutapahtumien lähetykset EU:n kilpailusääntöjen näkökulmasta

4.1 Kilpailun rajoitukset

Euroopan komission vihreässä kirjassa koskien EU:n valmistautumista täysin konvergoituneeseen audiovisuaaliseen maailmaan, tuotiin esiin näkökulmia EU:n markkinoilta. Vihreässä kirjassa tuotiin esille huoli siitä, että kilpailijoiden liiketoiminnan elinkelpoisuus voi olla vaarassa. Tällaisia tilanteita on tullut esiin silloin, kun tietyt jakelukanavat ovat saavuttaneet laajan suosion käyttäjien keskuudessa, jolloin niistä on tullut sisällöntuottajille tärkeä keino yleisön saavuttamisessa. Tämä voi johtaa markkinoiden kannalta huolestuttavaan tilanteeseen, jossa lähetykskanavat suosivat ainoastaan tiettyjä yrityksiä tai mikäli kyse on vertikaalisesti integroituneista yrityksistä, vain omia palvelujaan. Tällaisilla jakelukanavilla on normaalisti käytössään myös paljon palveluiden käyttäjätietoja, mikä voi osaltaan tuoda niille lisää kilpailuetua. Tämän vuoksi muutamat jäsenvaltioista ovat arvioineet tarvetta asettaa tukkutason ennakkovelvoitteita muun muassa ylimpien liiga- ja divisioonatasojen urheilutapahtumien oikeuksien myynnille. Tällaisia toimenpiteitä pidetään välttämättöminä, jotta voidaan varmistaa kilpailijoiden liiketoiminnan elinkelpoisuus. Komissio toteaa, että markkinoiden nopea ja tehokas toiminta on turvattava jatkuvasti konvergoituvassa ympäristössä.¹⁵¹

¹⁵⁰ Matzneller 2012 s. 24.

¹⁵¹ COM 2013: 231 s. 7.

4.1.1 Yhteismyynti

Urheilujärjestöt ja liigat ovat jo pidemmän aikaa käyttäneet yhteismyyntijärjestelyjä myydessään televisio-oikeuksia heidän jäsentensä puolesta. Tällöin urheiluyhdistykset ovat voineet myydä urheilun mediaoikeuksia kollektiivisesti yksittäisten seurojen puolesta sen sijaan, että seurat itse olisivat myyneet oikeuksiaan kukin erikseen. Yhteismyyntijärjestelyjen etuna on katsottu olevan se, että ne auttavat hyödyntämään näiden oikeuksien arvoa. Urheilun lähetysoikeuksien yhteisosto- ja myyntijärjestelyt ovat kuitenkin nostaneet esiin myös useita kilpailuoikeudellisia ongelmia, erityisesti televisio-oikeuksien osalta. Kilpailuoikeudellisia ongelmia on viimeisten vuosien aikana noussut esiin niin kansallisissa kuin EU:n kilpailuoikeusviranomaisissakin ja ne jatkuvat yhä edelleen. Esimerkiksi komissio on joutunut useita kertoja puuttumaan tilanteisiin, joissa urheilutapahtumien mediaoikeuksien yhteismyyntin vuoksi kilpailu on ollut uhattuna.¹⁵²

Seuraavat yhteismyyntiä koskevat oikeustapaukset tulevat käsittelemään EY:n perustamissopimuksen 81 artiklaa (nykyinen SEUT 101 artikla) sekä vastaavaa ETA-sopimuksen 53 artiklaa, joissa kielletään yritysten kilpailua estävä, rajoittava tai vääristävä yhteistyö. EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan mukaan yhteismarkkinoille (nykyisin sisämarkkinoille) soveltumattomia ja kiellettyjä ovat muun muassa sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka voivat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla. ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohta vastaa perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa, joten se sisältää samanlaisen kiellon. Tapauksissa käsitellään niin ikään EY:n perustamissopimuksen 81 (nykyisen SEUT 101) artiklan 3 kohdan sekä vastaavan ETA-sopimuksen 53 artiklan 3 kohdan mukaista poikkeuslupaa, jonka mukaan kielto ei kuitenkaan koske sopimuksia, joiden hyödyt ylittävät niiden kilpailunvastaiset seuraukset. Artiklan 1 kohdan määräykset eivät siten koske muun muassa yritysten välistä sopimusta, joka osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä jättäen kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä ja joka ei aseta asianomaisille yrityksille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi, eikä anna näille yrityksille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita.

¹⁵² COM 2013: 231 s. 7, Blackshaw De Jure Law Journal 2013 s. 404-405, KOM 2007: 391 s. 18.

Komission on antanut päätöksen¹⁵³ koskien Englannin jalkapalloliiton valioliigaa (The Football Association Premier League Limited, FAPL). Tapauksessa on kyse valioliigaan kuuluvien jalkapalloseurojen aloittamista horisontaalisista yhteismarkkinointijärjestelyistä Yhdistyneessä kuningaskunnassa koskien valioliigan jalkapallo-otteluiden mediaoikeuksien käyttöä. Tapauksessa mediaoikeuksilla tarkoitetaan oikeutta saattaa audiovisuaalista sisältöä saataville valioliigan otteluista riippumatta siitä, missä muodossa tai mitä lähettämisen tai välittämisen keinoa käytetään. FAPL edustaa kaikkia yksittäisiä jalkapalloseuroja ja myy mediaoikeuksia, kuten televisio-, radio-, Internet- ja matkapuhelinoikeuksia valioliigan otteluihin klubien puolesta niin Yhdistyneessä kuningaskunnassa kuin ympäri maailman. Komissio totesi alustavassa arviossaan, että tietyt horisontaalisiin yhteismarkkinointijärjestelyihin liittyvät näkökulmat aiheuttivat huolta niiden yhteensopivuudesta Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan kanssa. Lisäksi tällaiset horisontaaliset yhteismarkkinointijärjestelyt eivät komission alustavan arvion mukaan täyttäneet Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdassa määrättyjä edellytyksiä. Tapaus ratkesi lopulta niin, että FAPL ehdotti komission alustavan arvion jälkeen sitoumuksia, jotka komissio hyväksyi sen jälkeen, kun niitä oli ensin tarkennettu kattamaan myös kolmansien osapuolten asiaankuuluvat huomiot.¹⁵⁴

Tapauksessa todettiin, että FAPL:n antamat sitoumukset saavat aikaan lisääntyneitä kilpailua valioliigan oikeuksien markkinoinnissa, luovat läpinäkyvyyttä, estävät syrjivää myyntimenettelyä sekä parantavat niin television, radion kuin uusmedian sisältöjen saatavuutta. Lisäksi sitoumukset takaavat, ettei kukaan yksittäinen ostaja pysty ostamaan kaikkien suorien televisiolähetysten oikeuksia, vaan kaikki oikeudet ovat saatavilla markkinoilla tasapuolisesti. Komissio totesi, ettei heillä ollut enää perusteita ryhtyä oikeustoimiin FAPL:a vastaan, kun FAPL:n sitoumukset tarkennuksineen otettiin huomioon. Näin ollen oikeudenkäyntimenettely saatettiin loppuun. FAPL:n tuli soveltaa antamiaan sitoumuksia niin myynnissä, markkinoinnissa kuin Valioliigan oikeuksien käytössäkin FAPL:a sitovasti seuraavan kuuden kauden ajan, kaudesta 2007/2008 lähtien.¹⁵⁵

¹⁵³ Asia COMP/ C-2/38.173 - Englannin jalkapalloliiton valioliigan mediaoikeuksien yhteismyynti.

¹⁵⁴ Asia COMP/ C-2/38.173 - Englannin jalkapalloliiton valioliigan mediaoikeuksien yhteismyynti kohdat 1 ja 40–44.

¹⁵⁵ Asia COMP/ C-2/38.173 - Englannin jalkapalloliiton valioliigan mediaoikeuksien yhteismyynti kohdat 40–44.

Toinen merkittävä komission päätös¹⁵⁶ koskee Saksan liigayhdistystä (Liga-Fußballverband e.V.) ja Saksan Bundesliigan ja 2. Bundesliigan miesjoukkueiden otteluihin liittyvien mediaoikeuksien keskitettyä markkinointia. Alustavassa arviossaan komissio totesi, että kaupallisten oikeuksien yhteismyynti liigayhdistyksen kautta saattaa EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan perusteella rajoittaa kilpailua Bundesliigan ja 2. Bundesliigan jalkapalloseurojen sekä pääomayhtiöiden välillä. Tapauksessa todettiin ensinnäkin, että yhteismarkkinointi kattaa kaikentyypiset lähetysoikeudet. Komissio katsoi alustavassa arviossaan, että yhteismarkkinointisopimuksissa ja sen jälkeisessä yhteismarkkinoinnissa kielletään seuroja markkinoimasta oikeuksiaan itsenäisesti sekä käymästä itsenäisesti kauppaa televisio- ja radiotoimijoiden sekä urheilu-oikeusagenttien kanssa. Komission mukaan näytti eritoten siltä, että seuroja estetään tekemästä itsenäisiä liiketoiminnallisia päätöksiä hinnoista. Komissio totesi alustavassa arviossaan myös, että yhteismarkkinoinnilla saattaa olla haitallinen vaikutus relevantteihin televisiomarkkinoihin sekä uusmedian markkinoihin. Näin sen vuoksi, että jalkapallosäällön tarjoamismahdollisuudella on merkittävä rooli ohjelmatuottajien välisessä kilpailussa mainostuloista, tilaajista sekä asiakkaista, jotka maksavat katselukertojen perusteella. Näin ollen Saksan liigayhdistys lupasi tarjoamissaan sitoumuksissa, että jokaisella seuralla on oikeus myydä omat kotiottelunsa ilmaistelevision lähetystoiminnan harjoittajalle 24 tuntia ottelun päättymisen jälkeen Euroopan talousalueen sisällä. Sitoumuksissa luvattiin myös, että jokainen seura saa kesäkuun 2006 alusta lähtien uutisoida omista koti- ja vierasotteluistaan omalla tai kolmannen kotisivulla ilman rajoituksia lähetyksen pituudesta. Seurat voivat niin ikään myydä lähetysoikeudet kotiotteluihinsa matkapuhelinverkon operaattoreille Euroopan talousalueen sisällä. Myös radiolähetykset kotiotteluista ovat sallittuja ilman rajoituksia ottelun päättymisen jälkeen.¹⁵⁷

Komissio katsoo alustavan arvionsa perusteella ja asiaa yksityiskohtaisemmin tutkimatta, että liigayhdistyksen sitoumukset avaavat Bundesliigan ja 2. Bundesliigan mediaoikeuksien markkinoinnin liigan ja seurojen väliselle kilpailulle. Lisäksi ne mahdollistavat uusien tuotteiden, ja erityisesti seurojen merkkituotteiden tarjonnan. Sitoumusten avulla tulevien myyntijärjestelyitä koskevien sopimusten soveltamisala pienenee ja kesto lyhenee. Sitoumukset mahdollistavat myös mediaoikeuksien avoimen ja syrjimättömän markkinoinnin

¹⁵⁶ Asia COMP/C-2/37.214 - Saksan Bundesliigan lähetysoikeuksien yhteismarkkinointi.

¹⁵⁷ Asia COMP/C-2/37.214 - Saksan Bundesliigan lähetysoikeuksien yhteismarkkinointi kohdat 1, 6, 22-23 ja 30-31.

sekä parantavat televisio- ja radioyhtiöiden sekä uusmediaoperaattoreiden mahdollisuuksia saada sisältöä. Sitoumusten avulla varmistetaan lisäksi mediaoikeuksien laajempi tarjonta markkinoilla, mikä lisää osaltaan innovointia ja vähentää mediamarkkinoiden keskittymistä. Komissio katsoi siten, ettei jatkotoimille ole perusteita. Liigayhdistyksen oli päätöksen mukaisesti noudatettava sitoumuksia kesään 2009 saakka.¹⁵⁸

4.1.1.1 UEFA-tapaus

Kolmas merkittävä komission päätös koskee Euroopan jalkapalloliiton (Union des Associations Européennes de Football, UEFA) ja sen jäsenten sääntöjä sekä niiden tekemiä täytäntöönpanopäätöksiä koskien UEFA:n Mestarien liigan kaupallisten oikeuksien yhteismyyntijärjestelyä.¹⁵⁹ Kyseinen tapaus on sen verran merkittävä, että sitä on perusteltua käsitellä hieman laajemmin. UEFA-tapausta on nimittäin kansallisella tasolla sen julkistamisen jälkeen pidetty lähtökohtana urheilulähetystyksiä koskevissa tapauksissa.¹⁶⁰

UEFA:n Mestarien liigan säännöt antavat UEFA:lle yhteismyyntielimenä yksinoikeuden myydä tietyt UEFA:n Mestarien liigan kaupalliset oikeudet liigaan osallistuvien jalkapalloseurojen nimissä. Yhteismyyntijärjestelyssä niin hinnoittelupolitiikka kuin kaikki muutkin kaupankäyntiehdot sovitetaan yhteen yksittäisten, UEFA:n Mestarien liigan materiaalia tuottavien jalkapalloseurojen nimissä. Näin ollen yhteismyyntijärjestelyllä väitettiin rajoitettavan jalkapalloseurojen välistä kilpailua.¹⁶¹

Komissio totesi tapausta koskevassa väitetiedoksiannossaan ensiksikin, että UEFA:n ilmoittama televisiointioikeuksien yhteismyyntiä koskeva järjestely rikkoo Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohtaa. Komissio totesi samalla, ettei yhteismyyntiä koskevaan järjestelyyn ollut mahdollista soveltaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan eikä ETA-sopimuksen 53 artiklan 3 kohdan mukaista poikkeuslupaa. Toiseksi, komissio totesi, että yhteismyyntijärjestely estää UEFA:n Mestarien liigaan osallistuvia yksittäisiä jalkapalloseuroja tekemästä itsenäisesti televisiointioikeuksien käyttöä koskevia liiketoimia. Yhteismyyntijärjestely poistaa siten seurojen välisen keskinäisen kilpailun televisiointioikeuksien toimittamisesta ostajille yksittäin ja johtaa kilpailun rajoittumiseen.

¹⁵⁸ Asia COMP/C-2/37.214 - Saksan Bundesliigan lähetysoikeuksien yhteismarkkinointi kohdat 41–43.

¹⁵⁹ Asia COMP/C.2-37.398 – UEFA:n Mestarien liigan kaupallisten oikeuksien yhteismyynti kohta 1.

¹⁶⁰ Blackshaw De Jure Law Journal 2013 s. 407.

¹⁶¹ Asia COMP/C.2-37.398 – UEFA:n Mestarien liigan kaupallisten oikeuksien yhteismyynti kohta 1.

Yhteismyyntijärjestely vaikuttaa myös kolmansiin osapuoliin, sillä ne saavat vain yhden toimituslähteen. Tämä johtaa selvään kilpailun rajoittamiseen, sillä yhteismyyntiä harjoittava elin eli UEFA määrittelee hintojen ohella kaikki muutkin kaupankäyntiä koskevat ehdot kaikkien niiden yksittäisten jalkapalloseurojen nimissä, jotka tuottavat UEFA:n Mestarien liigan materiaalia. Mikäli tällaista yhteismyyntisopimusta ei olisi voimassa, voisivat jalkapalloseurat määrittellä hinnat ja ehdot täysin toisistaan riippumatta, itsenäisesti ja siten myös kilpailu toistensa kanssa. Yhteismyyntijärjestely johtaa siten kilpailurajoitukseen, kilpailun vähenemiseen sekä siitä johtuviin yhdenmukaisiin hintoihin. Kolmanneksi komissio katsoi väitetiedoksiannossaan, että UEFA:n käyttämä kaupallinen toimintaperiaate mitätöi mahdolliset tehokkuusedut ja hyödyt, joita yhteismyynti yleisradiotoiminnan markkinoilla mahdollisesti tarjoaa. Syynä tähän on se, että UEFA on myynyt kaikki maksuttomaan televisioimintaan ja maksutelevisiolähetysiin liittyvät oikeudet kullakin alueella yksinoikeudella useiksi vuosiksi yhdelle ainoalle televisioiminnan harjoittajalle. Tämä johti siihen, että yksi ainoa suuri yleisradio-organisaatio kullakin alueella pystyi saamaan kaikki UEFA:n Mestarien liigan televisiointioikeudet, jolloin kaikki muut yleisradio-organisaatiot jäivät näiden oikeuksien ulkopuolelle.¹⁶²

Komission väitetiedoksiannon jälkeen UEFA antoi siihen ensin vastauksensa ja sen jälkeen ehdotuksen uudeksi yhteismyyntijärjestelyksi. UEFA ehdotti, että muutetun yhteismyyntijärjestelyn yleisenä periaatteena on, että mediaoikeuksia koskevat sopimukset tehdään enintään kolmeksi UEFA:n Mestarien liigan ottelukaudeksi. Yhteismyyntijärjestely koskee lisäksi ainoastaan UEFA:n Mestarien liigan lohkovaihetta ja loppuvaiheen pudotuspelejä. Mediaoikeuksia koskevat sopimukset tehdään tarjouspyyntömenettelyyn perustuen, jolloin kaikille hyväksytyille yleisradio-organisaatioille annetaan samanlainen mahdollisuus tarjouksen antamiseen. Ehdotuksen mukaan UEFA:n yksinoikeus UEFA:n Mestarien liigan mediaoikeuksien myyntiin vähenee ja jalkapalloseurat saavat mahdollisuuden myydä UEFA:n kanssa rinnakkain tiettyjä mediaoikeuksia niihin otteluihin, joihin ne osallistuvat. Rinnakkaisen oikeuden osalta UEFA ehdottaa, että torstain keskiyön jälkeen, toisin sanoen yksi päivä otteluviikon viimeisten otteluiden jälkeen jalkapalloseurat saavat hyödyntää nauhoitettujen televisiolähetysten oikeuksia rinnakkain UEFA:n kanssa.¹⁶³

¹⁶² Ibid kohdat 18-19 ja 113-114.

¹⁶³ Ibid kohdat 21-22, 25-27 ja 38.

Ehdotuksessa viitataan myös siihen, että mediaoikeudet eriytetään jakamalla ne useiksi oikeuksia käsittäviksi paketeiksi. Paketteja tarjotaan myytäväksi toisistaan irrallisina kokonaisuuksina kolmansille osapuolille. Näin ollen uudessa yhteismyyntijärjestelyssä UEFA tarjoaa televisiointioikeuksiaan useina pieninä markkinakohtaisina paketteina, jolloin UEFA:lla on yksinoikeus myydä kaksi pakettia, jotka koskevat pääotteluiden suorien lähetysten oikeuksia. Paketit voidaan myydä joko maksuttoman televisiotoiminnan tai maksutelevisiotoiminnan välityksellä tapahtuviin lähetyksiin siten, että kumpaankin pakettiin sisältyy kaksi ottelua otteluiltaa kohti. UEFA pidättää itsellään alustavasti yksinoikeuden myydä jäljelle jäävien otteluiden televisiointioikeudet. Mikäli UEFA ei kuitenkaan onnistu myymään oikeuksia viikon sisällä UEFA:n Mestarien liigan lohkovaiheen arvonnasta, se menettää yksinoikeutensa. Sen jälkeen UEFA:lla ja kotiotteluissa pelaavilla yksittäisillä seuroilla on samanlaiset oikeudet myydä televisiointioikeuksia. Tällaisia suoria televisiolähetyksiä koskevia oikeuksien pakettia myyvät jalkapalloseurat voivat myydä ottelut lähetettäväksi yksinomaan maksutelevision tai kertamaksutelevision välityksellä. Yksittäisten seurojen myymiä televisiointioikeuksia käyttävät yleisradio-organisaatiot eivät kuitenkaan saa paketoita tällaisia oikeuksia yhdeksi tuotteeksi siten, että se voisi vaikuttaa UEFA:n Mestarien liigan merkkituotteelta.¹⁶⁴

Alueellisuuden osalta UEFA ehdottaa sillä olevan yksinoikeus myydä suorien lähetysten televisiointioikeuksia Euroopan talousalueen ulkopuolella. Sitä vastoin seurojen käytettävissä olevia nauhoitettujen lähetysten oikeuksia koskevat samat säännöt niin Euroopan talousalueella kuin sen ulkopuolella. Lisäksi UEFA:n Mestarien liigan jalkapallotapahtumien mediaoikeudet myydään kansallisesti, sillä jakelu tapahtuu kansallisten sääntelyjärjestelmien, kielellisten eroavaisuuksien ja kulttuurillisten tekijöiden perusteella. Lisäksi UEFA:n Mestarien liigaan osallistuvien jalkapalloseurojen välisellä, yhteismyyntijärjestelyä koskevalla sopimuksella on todettu olevan merkittävä vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Koska UEFA:n Mestarien liigan kaupallisia oikeuksia myydään koko Euroopan talousalueella, vaikuttaa UEFA:n yhteismyyntijärjestely jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.¹⁶⁵

Internet-oikeuksien osalta UEFA:lla on kaikkiin otteluihin ja jalkapalloseuroilla niihin otteluihin, joihin ne osallistuvat, oikeus tarjota Internetin välityksellä videoaineistoa puolentoista tunnin kuluttua ottelun päättymisestä, toisin sanoen otteluillan jälkeen keskiyöstä

¹⁶⁴ Ibid kohdat 32–34 ja 37.

¹⁶⁵ Ibid kohdat 39, 88 ja 134–135.

alkaen. Striimaus eli suora virtaustoisto ei kuitenkaan ole mahdollista, sillä Internetin tekninen kehitysaste ei ehdotuksen tekohetkellä sallinut riittävän korkean laatutason ylläpitämistä. Näin ollen julkaisuvapauden viivettä tulee arvioida uudelleen ennakoitavissa olevana ajanjaksona tekniikan muuttuessa.¹⁶⁶ UEFA hyväksyy seuroilta Internet-oikeuksien osalta ainoastaan sellaiset ohjelmat, jotka sisältävät pelkästään UEFA:n Mestarien liigan aineistoa. Seurojen makasiinityyppiset ohjelmat saavat sisältää maksimissaan 50 prosenttia UEFA:n Mestarien liigan aineistoa. Muuten ne määritellään UEFA:n Mestarien liigan merkkituotteiksi.¹⁶⁷

Päätöksessä on otettu huomioon myös niin sanottu kolmannen sukupolven matkaviestintä sekä UMTS-oikeudet. UEFA:lla on kaikkiin otteluihin ja jalkapalloseuroilla niihin otteluihin, joihin ne osallistuvat, oikeus tarjota audio- ja videoaineistoa UMTS-palvelujen välityksellä. Aineisto saa olla saatavilla kuitenkin aikaisintaan viiden minuutin kuluttua kyseisestä tapahtumasta. Tämä johtuu teknisen muuntamisen vaatimasta viiveestä. UEFA tarjoaa oikeudet UMTS-luvan saaneille operaattoreille ensin poikkeuksellisesti neljäksi vuodeksi ja sen jälkeen kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Seurat voivat joko hankkia raakamateriaalin UEFA:lta tai osallistua UEFA:n palveluun. Seurat saavat sovittaa ja muokata aineistoa siten, että ne saavat aikaan oman seuran suorituksiin keskittyvän ja sen tuotemerkillä tarjottavan tuotteen. Tuotteeseen on joka tapauksessa liitettävä UEFA:n Mestarien liigan aineiston lisäksi myös muuta seuraan liittyvää multimedia-aineistoa, sillä se ei saa sisältää pelkästään UEFA:n Mestarien liigan aineistoa. Radiointioikeuksien osalta UEFA:lla on kaikkiin otteluihin ja jalkapalloseuroilla niihin otteluihin, joihin ne osallistuvat, oikeus myydä radiointioikeuksia, joiden perusteella UEFA:n Mestarien liigan jalkapallo-otteluita voidaan välittää suorina lähetyksinä ilman yksinoikeutta. Näin ollen UEFA:n yhteismyyntijärjestelyt eivät rajoitu ainoastaan televisiointioikeuksiin, vaan ne sisältävät myös kaikki muut UEFA:n Mestarien liigan mediaoikeuksien muodot.¹⁶⁸

Päätöksessä todetaan, että tuohon aikaan, vuonna 2003 uusmediaa koskevien oikeuksien, kuten langattoman matkaviestinnän ja Internetin sisällöntuotannon markkinat olivat vasta aivan kehityksen alkuvaiheissa. Päätöksessä todetaan, että tekniikan kehitysvaiheesta johtuen

¹⁶⁶ UEFA:a koskeva komission päätös on annettu vuonna 2003, jolloin striimaus ei ollut vielä mahdollista. Nyt, 13 vuotta myöhemmin striimaus on mahdollista, ja vieläpä hyvinkin tavallista. Näin ollen vastaavassa tapauksessa striimaukseen ja sen julkaisuajan viiveeseen tulisi ehdottomasti ottaa kantaa.

¹⁶⁷ Asia COMP/C.2-37.398 – UEFA:n Mestarien liigan kaupallisten oikeuksien yhteismyynti kohdat 40–41.

¹⁶⁸ Ibid kohdat 44–48 ja 81. Vaikka striimaus oli päätöksen antamisaikana vielä teknisesti liian uusi keino, komissio on kuitenkin huomionnut muita uusmedian keinoja ja niitä koskevia oikeuksia.

ei ollut olemassa sellaista infrastruktuuria, jonka avulla tällaisia palveluita olisi voitu toimittaa kuluttajille. Näiden seikkojen vuoksi ei ollut olemassa myöskään selkeää kokemuspohjaista tietoa, mutta yleisluontoisten päätelmien tekeminen katsottiin kuitenkin mahdolliseksi. Päätelmien avulla pystytään arvioimaan jollain tasolla sitä, missä määrin UEFA:n yhteismyyntijärjestely rajoittaa uusmedioiden markkinoita. Päätöksessä painotetaan kuitenkin, etteivät langattomat matkaviestimet tai Internetin välityksellä toimivat tilauspalvelut kilpaile vielä suoraan perinteisten televisiolähetysten kanssa.¹⁶⁹

UEFA toteaa kilpailurajoituksen osalta, että niin kauan, kun UEFA myy omaa omaisuuttaan, ei Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohtaa voida soveltaa. UEFA toteaa, ettei kyse näin ollen ole yhteismyyntijärjestelystä vaan ehdoista, joiden perusteella oikeuksia myydään kolmansille osapuolille. UEFA väittää, että niin kauan kuin nämä ehdot eivät rajoita kilpailua, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohtaa ei ole rikottu. Lisäksi UEFA väittää, että omistavansa UEFA:n Mestarien liigan teollis- ja tekijänoikeudet. Mikäli kuitenkin katsotaan, ettei se ole teollis- ja tekijänoikeuksien ainoa omistaja, on sitä joka tapauksessa pidettävä näiden oikeuksien yhteisomistajana. Komissio toteaa tekijänoikeuksiin liittyvän väitteen osalta ensiksikin, että Euroopan talousalueen jäsenvaltioissa ei ole jalkapallotapahtumien mediaoikeuksien teollis- ja tekijänoikeuksien omistajuuden osalta yleistä ja yhdenmukaista konseptia, eikä myöskään yhteisön tai Euroopan talousalueen lainsäädäntöä. Toiseksi komissio painottaa, että vaikka UEFA jossain jäsenvaltiossa olisikin ainoa oikeuksien omistaja, kilpailun horisontaalista rajoittamista ei tapahdu sen perusteella, että UEFA myy kaupalliset oikeudet. Näin ollen komissio toteaa, että UEFA:a voi, heidän toimittamien tietojen perusteella, parhaimmillaankin pitää oikeuksien yhteisomistajana, mutta ei missään tapauksessa ainoana omistajana. Omistajuuskysymys on ratkaistava kansallisella lainsäädännöllä, eikä komissio halua tässä tapauksessa puuttua kansallisten tuomioistuimien harkintavaltaan. Komissio pitää näin ollen lähtökohtana sitä, että jalkapalloseurat ja UEFA omistavat yhdessä yksittäiset ottelut, mutta yhteisomistajuus ei kata horisontaalisesti kaikkia jalkapalloturnaukseen liittyviä oikeuksia.¹⁷⁰

Samanaikaisesti, kun komissio on laatinut arviota UEFA:n yhteismyyntijärjestelyn luomista kilpailurajoituksista, se on myös selvittänyt sitä, onko tämä kilpailua rajoittava järjestely

¹⁶⁹ Ibid 82, 84 ja 88.

¹⁷⁰ Ibid kohdat 61 ja 120–123.

luonut mahdollisesti myös joitain etuja. Mikäli näiden etujen katsotaan kompensoivan järjestelyn kilpailua rajoittavia vaikutuksia, voidaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 3 kohdan mukaisen poikkeusluvan katsoa olevan perusteltu. Tarkastelussa on siten vertailtu sitä, ovatko ilmoitetun yhteismyyntijärjestelyn aikaan saamat edut huomattavampia kuin sen kielteiset vaikutukset. Etua yhteismyynnistä on mediaoperaattoreille, jalkapalloseuroille sekä katsojille, sillä sen ansiosta on olemassa vain yksi myyntipiste, josta liigatuotepaketteja voi hankkia. Arvioinnin lopputuloksena komissio katsoo, että yhteismyyntijärjestelystä johtuvat kielteiset vaikutukset kompensoituvat. Komissio perustelee näkökulmaansa sillä, että laajempaan jakeluun saadaan enemmän aineistoa, mikä taas osaltaan edistää sekä media-aineistojen että niiden jakeluun käytettyjen uusmedioiden teknistä ja taloudellista kehittymistä.¹⁷¹

Ennen lopullisen päätöksen tekemistä komissio tuo esiin sellaiset rajoitukset, jotka se katsoo välttämättömiksi, jotta voidaan luoda yhden myyntipisteen kautta myytävä liigatuote. Komissio hyväksyy ensiksikin välttämättömänä sen, että UEFA:lla on yksinoikeus myydä UEFA:n Mestarien liigan suorien ja nauhoitettujen lähetyksien televisiointioikeuksia Euroopan ulkopuolelle, sillä yksinoikeudesta on oletettavasti seurauksena UEFA:n Mestarien liigan laajempi ja tehokkaampi jakelu. Fakta on myös se, että UEFA pystyy esittämään huomattavasti laajempaa katsojakuntaa kiinnostavan tuotteen kuin mitä yksittäiset jalkapalloseurat pystyisivät. Tämän vuoksi on ilmeistä, että keskitetysti paketeiksi yhdistettyä tuotetta, joka tunnustetaan UEFA:n Mestarien liigan tuotteeksi ja joka keskittyy yhden yksittäisen jalkapalloseuran sijasta koko UEFA:n Mestarien liigaan, tuotetaan kaikkein tehokkaimmin yhteismyynnin avulla. Näin ollen UEFA:n rooli tämän työn koordinoijana yhteismyyntijärjestelyn kautta on välttämätön, jotta kuluttajille pystytään tarjoamaan UEFA:n Mestarien liigan mediatuote. Täten komissio hyväksyy sen, että UEFA:n yhteismyyntijärjestelyyn sisältyvät kilpailunrajoitukset ovat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdassa ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja välttämättömiä rajoituksia. Näiden rajoitusten avulla on mahdollista tehostaa tuotantoa sekä tuotteiden jakelua tai edistää teknistä ja taloudellista kehitystä kuluttajien eduksi. Tämä toimii niin kauan kuin yhteismyyntielin eli tässä tapauksessa UEFA löytää yhteisesti myytävälle mediaoikeuksille kysyntää.¹⁷²

¹⁷¹ Ibid kohdat 136–137, 143 ja 161.

¹⁷² Ibid kohdat 178–180.

Arvioiden tuloksena komissio toteaa lopuksi, että UEFA:n harjoittama UEFA:n Mestarien liigan mediaoikeuksien yhteismyynti ei todennäköisesti poista kilpailua mediaoikeuksien huomattavan osan kohdalla. Komissio toteaa ensinnäkin, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 3 kohdan kumulatiiviset ehdot täyttyvät. Tämä johtaa siihen, että yhteismyyntijärjestelylle voidaan myöntää poikkeus. Poikkeuslupa on kuitenkin myönnettävä ehdollisena siten, että jalkapalloseuroja ei saa estää myymästä suoria lähetyksiä koskevia televisiointioikeuksiaan maksuttoman televisioiminnan harjoittajille, mikäli keneltäkään maksutelevisioiminnan harjoittajalta ei ole saatu kohtuullista tarjousta. Komission mukaan kohtuullista tarjousta ei ole olemassa etenäkään sellaisessa tilanteessa, jossa keneltäkään maksutelevisioiminnan harjoittajalta ei ole saatu sellaista tarjousta, joka olisi verrattavissa maksuttoman televisioiminnan harjoittajan tarjoukseen. Lisäksi Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 3 kohdan soveltamista koskeva päätös annetaan määräaikaisena. Ilmoitettu yhteismyyntijärjestely toimii kolmen vuoden sopimusjaksoissa, jolloin poikkeuslupan kestoaika on asianmukaista määrittää vastaavaksi sekä sallia yhteismyyntijärjestelyn käyttö kahden sopimuskauden ajan.¹⁷³

Toiseksi komissio toteaa UEFA:n yhteismyyntijärjestelyn tehostavan tuotantoa ja tuotteiden jakelua luomalla korkealaatuisen, liigakeskeisen merkkituotteen, jota myydään yhden myyntipisteen kautta ja jonka hyödystä kuluttajat saavat kohtuullisen osuuden. UEFA:n yhteismyyntijärjestelyyn sisältyvät rajoitukset ovat välttämättömiä etujen saavuttamiseksi. Välttämätöntä ei ole kuitenkaan rajoittaa yksittäisten jalkapalloseurojen oikeutta myydä suoria lähetyksiä koskevia televisiointioikeuksia maksuttoman televisioiminnan harjoittajille. UEFA:n harjoittama UEFA:n Mestarien liigan mediaoikeuksien yhteismyynti ei ilmeisesti poista kilpailua kyseisten mediaoikeuksien merkittävän osan kohdalla. Siitä johtuen poikkeuslupan myöntäminen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 3 kohdan nojalla ehdollisena katsotaan komission toimesta asianmukaiseksi. Näin ollen komissio katsoo, että kyseisille rajoittaville säännöille voidaan tässä erityistapauksessa myöntää poikkeus. Lisäksi UEFA:n yhteismyyntijärjestely antaa kuluttajille sen edun, että he saavat käyttöönsä tähän yleiseurooppalaiseen jalkapalloseurojen kilpailuun liittyviä, liigaan keskittyviä mediatuotteita, joita myydään yhdestä myyntipisteestä ja joita ei voitaisi muulla tavoin tuottaa eikä jakaa yhtä tehokkaasti.¹⁷⁴

¹⁷³ Ibid kohdat 196-197 ja 199-200.

¹⁷⁴ Ibid kohta 1 ja 201.

Kuten UEFA-tapauksen laajuudesta voidaan huomata, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen kilpailumääräysten soveltaminen urheilutapahtumien mediaoikeuksien myyntiin vaatii useiden alaan liittyvien erityispiirteiden huomioimista.¹⁷⁵ Tässä tapauksessa Euroopan komission kilpailuosasto oli erityisen huolissaan siitä, millä tavoin televisioinnin lähetysoikeudet oli myyty Euroopan Mestarien liigaan. Lähetysoikeuksien myynnissä oli nimittäin käytetty yksinoikeutusta yhden lähetystoiminnan harjoittajan määräävän markkina-aseman nojalla. Lisäksi tapauksessa oli laadittu pitkäaikaisia sopimuksia ja käytetty rajoituksia alueellisuuteen perustuen.¹⁷⁶

Vaikka mediaoikeuksien yhteismyynti on herättänyt epäilystä sen kilpailuoikeudellisten kysymysten suhteen jo monissa eri tapauksissa, on komissio kuitenkin hyväksynyt tällaisia järjestelyjä tietyin edellytyksin.¹⁷⁷ Esimerkiksi UEFA-tapauksessa komissio vaati seuraavien olosuhteiden täyttymistä. Ensiksikin, urheilun televisiointioikeuksien myynnissä tulee aina käyttää avoimia tarjouksia. Toiseksi, avointen tarjousten on oltava sellaisia, että ne sallivat aina useampia ostajia kuin ainoastaan yhden. Kolmanneksi, urheilun televisiointioikeuksia ei saa myydä kohtuuttomien yksinoikeutuksien. Lisäksi oikeutuksen voimassaoloajan osalta kolmen vuoden määräaika voidaan pitää yleisenä normina. Neljänneksi todetaan, ettei määräajan umpeutumisen jälkeen saa käyttää automaattista uusintaa.¹⁷⁸ Komissio on lisäksi myöntänyt kollektiivisen myynnin voivan olla merkittävää tulonsiirron kannalta, jolloin se voi osaltaan parantaa urheilun sisäistä yhteisvastuullisuutta. Komissio tunnustaa myös seurojen, niin isojen kuin pientenkin sekä ammattilais- ja amatööriurheilun välisen oikeudenmukaisen tulojaon tärkeyden.¹⁷⁹

Yllä mainittujen oikeustapausten perusteella voidaan todeta, että komissio on hyväksynyt jokaisessa näistä tapauksista yhteismyyntiä harjoittavan antamat sitoumukset mahdollisten tarkennusten jälkeen. Kahdessa tapauksessa todettiin, että sitoumusten antamisen jälkeen ei ollut enää tarvetta oikeustoimien jatkamiselle. UEFA-tapauksen osalta komissio totesi, että mediaoikeuksien yhteismyynti ei todennäköisesti poista kilpailua mediaoikeuksien huomattavan osan kohdalla ja yhteismyyntijärjestelylle myönnettiin EY:n

¹⁷⁵ KOM 2007: 391 s. 18.

¹⁷⁶ Blackshaw De Jure Law Journal 2013 s. 405.

¹⁷⁷ KOM 2007: 391 s. 18.

¹⁷⁸ Blackshaw De Jure Law Journal 2013 s. 407.

¹⁷⁹ KOM 2007: 391 s. 18.

perustamissopimuksen 81 artiklan (nyk. SEUT 101) 3 kohdan mukainen poikkeuslupa, sillä UEFA:n yhteismyyntijärjestelyn aikaan saamat edut ovat merkittävämpiä kuin sen kielteiset vaikutukset.

4.1.2 Alueellinen yksinoikeus

Euroopan unionin tuomioistuimen *FAPL* ja *Murphy*- yhdistetyissä asioissa oli kyse televisiolähetystoiminnan harjoittajan satelliittilähetysten katseluun soveltuvien dekodausvälineiden markkinoinnista ja käytöstä Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Dekoodausvälineet on valmistettu ja markkinoitu kyseisen lähetystoiminnan harjoittajan luvalla, mutta niitä käytetään lähetystoiminnan harjoittajan tahdon vastaisesti niitä varten toimitetun maantieteellisen alueen ulkopuolella.¹⁸⁰ Näin ollen oli kyse käytännöstä, jolla rajoitetaan satelliitin kautta useisiin jäsenvaltioihin välitettävien urheilulähetysten alueellista saatavuutta käyttämällä ehdollisen pääsyn teknologiaa.¹⁸¹ Tuomiossa todettiin, että immateriaalioikeuksien haltijan ja lähetystoiminnan harjoittajan välisen yksinoikeuteen perustuvan lisenssisopimuksen ehdot merkitsevät SEUT 101 artiklassa tarkoitettua, *kiellettyä kilpailunrajoitusta*, mikäli ehdoissa asetetaan lähetystoiminnan harjoittajalle velvollisuus olla toimittamatta dekodausvälineitä, jotka mahdollistavat oikeuksien haltijan suojattuun aineistoon pääsyn kyseisen lisenssisopimuksen käsittämän alueen ulkopuolella.¹⁸² Euroopan unionin tuomioistuin tarkoitti tuomiolausunnollaan sitä, että immateriaalioikeuksien haltijat ja lähetystoiminnan harjoittajat saavat solmia keskenään alueelliseen yksinoikeuteen perustuvia lisenssisopimuksia, mutta heillä ei ole oikeutta sisällyttää lisenssisopimukseen sellaisia lausekkeita, joiden tarkoituksena on saavuttaa *absoluuttinen alueellinen yksinoikeus* kilpailulainsäädännön ja EU:n sisämarkkinoita koskevan palveluiden vapaan liikkuvuuden vastaisesti.¹⁸³

¹⁸⁰ Yhdistetyt asiat C-403/08 ja C-429/08 Football Association Premier League Ltd and others v. QL Leisure and others sekä Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd (2011) ECLI:EU:C:2011:631 kohta 2. Tarkemmin sanottuna, eräs Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimiva pubinomistaja näytti Englannin valioliigan otteluita käyttämällä Kreikasta tuotua dekooderikorttia. Kreikkalainen satelliittilähetystoiminnan harjoittaja oli ostanut lähetysoikeudet yksinomaan Kreikkaan ja lisäksi, kreikkalaiset dekooderikortit olivat merkittävästi halvempia kuin paikallisen lähetystoiminnan harjoittajan myymät kortit Yhdistyneessä kuningaskunnassa (KOM 2011: 427 s. 8).

¹⁸¹ KOM 2011: 427 s. 8.

¹⁸² Yhdistetyt asiat C-403/08 ja C-429/08 Football Association Premier League Ltd and others v. QL Leisure and others sekä Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd (2011) ECLI:EU:C:2011:631 kohdat 55 5), 134, 211 4) ja 146.

¹⁸³ SWD 2015: 100 s. 28. Niin ikään asiassa COMP/C-2/37.214 – Saksan Bundesliigan lähetysoikeuksien yhteismarkkinointi s. 46 Euroopan komissio totesi, ettei EU:n kilpailuoikeuden säännösten mukaan ole sallittua myöntää kaikkia oikeuksia, kuten oikeuksia suoriin lähetyksiin ja nauhoitettuihin lyhennelmiin, kattavaa pakettia ainoastaan yhdelle palveluntarjoajalle.

FAPL ja Murphy-yhdistettyjen asioiden tapauksen on todettu olevan yksi alan kulmakivistä, mitätöiden lähetysoikeuksien alueellisen yksinoikeuden. Lisäksi päätös osoitti, että lähetystoiminnan harjoittajat eivät saa estää asiakkaita ostamasta halvempia ulkomaisia satelliittitelevisiopalveluita katsoakseen Valioliigan jalkapallo-otteluita. Samaan aikaan oikeudelliset asiantuntijat arvioivat, että pubeilta saatetaan yhä estää tällainen liiketoiminta immateriaalioikeudellisten sääntöjen vuoksi. Tapauksessa korostettiin sitä, miten urheilu-oikeuksien valvominen ja myynti muodostuu yhä monimutkaisemmaksi digitaalisessa maailmassa.¹⁸⁴

Näin ollen voidaan todeta, että EU-oikeus rajoittaa lähetysoikeuksia koskevan yksinoikeuden myöntämistä kolmella eri tasolla. Ensiksikin, EU-kilpailuoikeus takaa sen, että tarjouskilpailu on läpinäkyvä ja siten kaikilla kiinnostuneilla on sama pääsy oikeuksiin. Lisäksi EU-kilpailuoikeus estää sen, että ainoastaan yksi vaikutusvaltainen mediayhtiö hankkisi hyödyntämisoikeuden. Nämä seikat vahvistetaan UEFA:a koskevassa komission päätöksessä, jota tarkastellaan yllä kohdassa 4.1.1.1. Toiseksi, EU-oikeus kieltää myöntämästä oikeuttamattomia alueellisia yksinoikeuslisenssejä. Sitä vastoin sisämarkkinat pidetään kuitenkin avoimina televisiopalveluille. Tämä kieltö vahvistetaan Euroopan unionin tuomioistuimen *FAPL ja Murphy*- tapauksessa, jota käsitellään yllä tässä kohdassa. Kolmanneksi, EU-oikeudessa estetään se, että lähetysoikeudet keskittyisivät ainoastaan maksutelevisiomarkkinoihin. Tällä viitataan AVMS-direktiivin 14 artiklaan, jonka perusteella halutaan ehkäistä sitä, että lähetystoiminnan harjoittajat lähettäisivät ainoastaan maksutelevision kautta yksinoikeudella tapahtumia, joilla on erityistä yhteiskunnallista merkitystä, kuten jalkapallon EM-kilpailut. Aihetta on käsitelty tarkemmin yllä kohdassa 3.2.2. Yksinoikeuden rajoitusten lisäksi EU-oikeudessa rajoitetaan sellaista toimintaa, joka estäisi kansalaisia saamasta tietoa ajankohtaisista tapahtumista. Tämä tapahtuu siten, että mahdollistetaan ajankohtaisten tapahtumien olennaisen sisällön saattaminen yleisön saataville lyhyiden otteiden muodossa kohdan 3.8 mukaisesti.¹⁸⁵

4.2 Määräävän markkina-asema väärinkäyttö

Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö voi tulla kyseeseen lisenssien epäämisen tapauksissa. Nimittäin, määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä voi olla se, että määräävässä markkina-asemassa oleva oikeuksien haltija epää käyttöoikeuden sellaiseen

¹⁸⁴ Lelyukhin 2013 s. 104, tiivistelmä.

¹⁸⁵ Matzneller 2012 s. 10.

tuotteeseen tai palveluun, joka on välttämätön tietyn toiminnan harjoittamiseksi markkinoilla. Määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä on kyse 1) jos epääminen estää sellaisen uuden tuotteen markkinoille pääsyn, jolla voi olla kulutuskysyntää; ja 2) jos epääminen on perusteeton; ja 3) jos epäämisen seurauksena kilpailu estyy toissijaisilla markkinoilla.¹⁸⁶

EU:n kilpailusääntöjä sovelletaan sekä kansallisella että EU:n tasolla mahdollisissa markkinavoiman väärinkäytön tilanteissa, joissa yritys on määräävässä markkina-asemassa keskeisillä markkinoilla.¹⁸⁷ Määräävän markkina-aseman väärinkäytön kiellosta säädetään SEUT 102 artiklassa, jonka mukaan sisämarkkinoille soveltumatonta ja kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määräävän aseman väärinkäyttö sisämarkkinoilla tai niiden merkittäväällä osalla, jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tällaista väärinkäyttöä voi olla erityisesti: a) kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen; b) tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi; c) erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla; d) sen asettaminen sopimuksen syntymisen edellytykseksi, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

Hyvänä esimerkkinä määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä on Euroopan unionin tuomioistuimen tapaus *IMS Health v. NDC Health*¹⁸⁸. Tapauksessa oli kyse siitä, saako NDC käyttää aluejaottelua, jonka IMS on kehittänyt Saksassa tapahtuvaa lääkkeiden alueellista myyntiä koskevien tietojen toimittamista varten. Tapauksessa tarkasteltiin näin ollen sitä, onko menettelyä, jossa määräävässä asemassa oleva yritys epäi immateriaalioikeudellisesti suojatun aluejaottelun käyttöoikeuden, jonka haltija se on, pidettävä määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä.¹⁸⁹

Tapauksessa tuomioistuin katsoi, että määräävässä markkina-asemassa oleva yritys aluejaottelua koskevan immateriaalioikeuden haltijana käyttää Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 82 artiklan (nykyisen SEUT 102 artiklan) mukaan määräävää

¹⁸⁶ COM 2013: 231 s. 7-8.

¹⁸⁷ COM 2013: 231 s. 7.

¹⁸⁸ Asia C-418/01 *IMS Health GmbH & Co. OHG v. NDC Health GmbH & Co. KG* (2004) ECLI:EU:C:2004:257.

¹⁸⁹ Asia C-418/01 *IMS Health GmbH & Co. OHG v. NDC Health GmbH & Co. KG* (2004) ECLI:EU:C:2004:257 kohta 2 ja tuomioistuinlausuman kohta 1.

markkina-asemaansa väärin, mikäli seuraavat edellytykset täyttyvät. Ensiksikin, jos käyttölupaa pyytänyt yritys suunnittelee tarjoavansa markkinoilla sellaisia uusia palveluita, joita kyseisen immateriaalioikeuden haltija ei tarjoa ja joille on olemassa potentiaalista kysyntää kuluttajien joukossa. Toiseksi, jos epäämistä ei ole perusteltu objektiivisilla syillä. Kolmanneksi edellytetään epäämisen estävän kaikenlaisen kilpailun kyseisillä markkinoilla, sillä epääminen antaa immateriaalioikeuden haltijalle lääkemyyntitilastojen toimitusmarkkinat kyseisessä jäsenvaltiossa. Lisäksi edellytetään, että määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen on oltava välttämätön tietyn jäsenvaltion alueellisten lääkemyyntitilastojen esittämiseksi ja sen on kieltäydyttävä antamasta käyttölupaa tähän jaotteluun sellaiselle toiselle yritykselle, joka niin ikään haluaa toimittaa kyseisiä tietoja samassa jäsenvaltiossa.¹⁹⁰

4.2.1 Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö olympialaisissa

Yksi havainnollinen esimerkki mahdollisesta määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä urheilulähetysten alalla ovat kansainvälisen olympiakomitean (KOK) laatimat Internetiä koskevat ohjeet lehdistölle ja muulle sellaiselle medialle, jolla ei ole oikeuksia Beijingin olympialaisiin vuonna 2008. Ohjeissa todetaan, että *liikkuvien* kuvien välittäminen olympialaisista, myös Internetissä, saa suojaa KOK:lle kuuluvista immateriaalioikeuksista. Näin ollen KOK kieltää kaiken sellaisen Internetissä tapahtuvan jakamisen ja välittämisen, joka voi loukata KOK:n immateriaalioikeuksia. Erityisesti mediaorganisaatioita, joilla ei ole tarkoituksenmukaisia lupia, kielletään levittämästä liikkuvaa kuvaa tai antamasta play-by-play äänireportaaseja olympialaisista.¹⁹¹ Play-by-play äänireportaasien ja liikkuvan kuvan välittäminen olympialaisista Internetin välityksellä kiellettiin mediaorganisaatioilta riippumatta lähteestä sekä siitä, oliko kyseessä suora vai nauhoitettu lähetys. Tällaisia kiellettyjä välittämisen muotoja olivat muun muassa haastattelut urheilijoiden kanssa, avajaiset, päättäjaiset, mitalienjakoseremoniat sekä chat-keskustelut.¹⁹²

Poikkeus näihin kieltoihin toteutettiin uutisorganisaatioiden kohdalla. Uutisorganisaatiot saivat ilman alueellisia rajoituksia *bona fide* lähettää Internetin kautta kokonaisuudessaan tai osan sellaisesta lehdistötilaisuudesta, joka järjestettiin päämediakeskuksessa. Edellytyksenä

¹⁹⁰ Asia C-418/01 IMS Health GmbH & Co. OHG v. NDC Health GmbH & Co. KG (2004) ECLI:EU:C:2004:257 tuomioistuinlausuman kohta 2.

¹⁹¹ IOC Internet Guidelines for the Written Press and other Non-Rights Holding Media 2008, johdanto-osa ja 2. kohta. Play-by-play äänireportaaseilla tarkoitetaan urheilutapahtuman play-by-play selostusta, joka tosiasiallisesti kuvailee ottelun tapahtumia samanaikaisesti, kun ne tapahtuvat. Lisäksi play-by-play selostuksessa nostetaan esiin tilastotietoja tapahtumassa mukana olevista pelaajista (Lee – Bulitko 2010 s. 253).

¹⁹² IOC Internet Guidelines for the Written Press and other Non-Rights Holding Media 2008, 2. kohta.

oli, että kyseisen lähetyksen ja lehdistötilaisuuden päättymisen välillä oli oltava vähintään 30 minuutin viive. Tämän lisäksi myös itse lähetysoikeuksien omistajat saivat tietyillä alueilla sallia poikkeuksia äänen ja liikkuvan kuvan lähettämiseksi. Tämä edellytti kuitenkin KOK:lta saatavaa etukäteislupaa.¹⁹³

KOK oli yllä mainittujen ohjeiden lisäksi laatinut vuoden 2008 olympialaisiin erilliset ohjeet oikeudet omaaville lähetystoiminnan harjoittajille. Ohjeissa todettiin, että liikkuvien kuvien ja play-by-play äänireportaasien levittäminen Internetissä on suojattu lähetyksillä. Näin ollen olympialaisista ei valtuutettujen alueiden sisäpuolelta saanut välittää ääntä eikä liikkuvaa kuvaa Internetissä, ei suorana eikä nauhoitettuna lähetyksenä lähteestä riippumatta, ellei KOK ollut antanut siihen virallista lupaa. Tällä tavoin säilytettiin KOK:n immateriaalioikeuksien loukkaamattomuus.¹⁹⁴ Lähetysoikeuksien omistajat saivat kuitenkin lähettää Internetin kautta koko lehdistötilaisuuden tai osan siitä ilman mitään alueellista tai ajallista rajoitusta, mikäli se järjestettiin olympialaisten päälehdistökeskuksessa. Lisäksi lähetysoikeuksien omistajilla oli oikeus esittää urheilijoista, esimerkiksi matkapuhelimella tehtyjä äänihaastatteluja. Ehtona oli, että haastattelun tuli olla tehty olympialaisten valtuutettujen alueiden ulkopuolella.¹⁹⁵

Myös bloggaajille oli laadittu omat ohjeet Beijingin olympialaisia varten. Bloggajilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka pitävät sellaista henkilökohtaista blogia, joka on suuren yleisön saatavilla ja jossa on sisältöä heidän henkilökohtaisista kokemuksistaan olympialaisista. KOK pitää blogin kirjoittamista nimenomaisesti henkilökohtaisen ilmaisun laillisena muotona, mutta ei journalismina. Yksinkertaisesti selostettuna blogien voidaan todeta olevan henkilökohtainen kotisivu päiväkirjamuodossa. Todellisuudessa blogikirjoitusten järjestäminen aikajärjestykseen tuo mukanaan täysin erilaisia tarjonnan, mainonnan ja arvoketjutuksen mahdollisuuksia. Myös näissä KOK:n bloggaajille laatimissa ohjeissa kiellettiin äänen ja liikkuvan kuvan lähettäminen olympialaisista Internetissä ja todettiin, että liikkuvan kuvan levittäminen olympialaisista median kautta on osa KOK:lle kuuluvia immateriaalioikeuksia. Myöskään liikkumattomia kuvia ei ollut oikeutta esittää siten peräkkäisinä, että ne näyttäisivät liikkuvilta kuvalta. Tämän lisäksi ohjeissa kiellettiin niin osallistujia kuin muitakin valtuutettuja henkilöitä postaamasta videoita ja/tai ääntä olympialaisten eri tapahtumista, kilpailuista tai muista aktiviteeteista olympialaisten

¹⁹³ IOC Internet Guidelines for the Written Press and other Non-Rights Holding Media 2008, 2. kohta.

¹⁹⁴ IOC Internet Guidelines for Broadcast Rights-holders 2008, 2. c) kohta.

¹⁹⁵ IOC Internet Guidelines for Broadcast Rights-holders 2008, 2. d) ja e) kohta.

tapahtumapaikalta. Tällaisen videon ja/tai äänen saa ottaa ainoastaan yksityiseen käyttöön, eikä sitä saa ladata ja/tai jakaa postauksessa, blogissa tai twiitissä missään sosiaalisen median alustoilla tai verkkosivustoilla. Yllä mainittu rajoitus ei kuitenkaan koskenut videoita ja/tai ääntä, jotka oli otettu olympialaisten tapahtumapaikan ulkopuolella. Ohjeissa sallittiin bloggaajien näin ollen julkaisevan sisältöä olympialaisista, mutta ainoastaan sillä edellytyksellä, että se oli rajoitettu yksinomaan heidän omaan henkilökohtaiseen kokemukseen olympialaisista, eikä se saanut sisältää haastatteluita muista ihmisistä. Bloggaajat eivät myöskään saaneet solmia yksinoikeussopimuksia yritysten kanssa siitä, että he julkaisisivat heille sisältöä olympialaisista.¹⁹⁶

KOK pidättää näin ollen itsellään tekijänoikeudet kaikkeen olympialaisista Internetissä lähetettävään materiaaliin. Materiaalia saa käyttää ainoastaan KOK:n antamalla luvalla eli, jos KOK suostuu antamaan lisenssin materiaalin käyttämisestä lehdistölle tai muulle medialle. KOK:n laatimat ohjeet antavat vaikutelman hyvin jyrkästä omien tekijänoikeuksien suojaamisesta sekä antavat viitteitä siitä, ettei lisenssin saaminen ole välttämättä kovinkaan helppoa. Jos verrataan *IMS Health*-tapauksessa vaadittuihin edellytyksiin¹⁹⁷, saattaa kyseessä olla jopa määrävän markkina-aseman väärinkäyttö, mikäli KOK epää lisensoijaa lehdistöltä. KOK:n voidaan nimittäin katsoa olevan määrävässä markkina-asemassa ja lisäksi se on tekijänoikeuksien haltija. Lisäksi edellytetään, että yritys, joka pyytää käyttö lupaa, tuo markkinoille uusia tuotteita tai palveluita, joita tekijänoikeuden haltija ei itse tarjoa ja joille on olemassa potentiaalista kulutuskysyntää. Nämäkin edellytykset täyttyvät oletettavasti, sillä lehdistö voi käyttää omia taitojaan uuden luomisessa ja kuluttajat ovat varmasti tyytyväisiä tarjonnan laajentumisesta. Todennäköistä on myös se, ettei KOK:lla ole mitään perusteltuja, objektiivisia syitä lisenssien epäämiselle. Epäämisen edellytetään myös eliminoivan kaiken kilpailun markkinoilta ja näin KOK:n tapauksessa on tapahtunut. Oletettavaa, ja selkeääkin on se, että näin KOK myös haluaa asian olevan. *IMS Health*-tapauksessa edellytettiin myös, että määrävässä markkina-asemassa olevan yrityksen on oltava välttämätön tietyn jäsenvaltion alueellisilla markkinoilla, mikä myös pitää paikkansa KOK:n osalta. Ilman KOK:n lähetyksiä, katsojat eivät saa tietoa, eivätkä pysty seuraamaan olympialaisia. Viimeisenä edellytyksenä oli, että määrävässä markkina-asemassa olevan yrityksen on kieltäydyttävä antamasta käyttö lupaa toiselle yritykselle, joka niin ikään haluaa toimittaa kyseisiä tietoja samassa

¹⁹⁶ IOC Social Media, Blogging and Internet Guidelines 2012, 4. kohta, IOC Blogging Guidelines 2008, kohdat 2, 3 ja 7, O'Reilly 2007 s. 24.

¹⁹⁷ Asia C-418/01 *IMS Health GmbH & Co. OHG v. NDC Health GmbH & Co. KG* (2004) ECLI:EU:C:2004:257 tuomioistuinlausuman kohta 2.

jäsenvaltiossa. Näin ollen, mikäli KOK epää lehdistöltä tai mediaorganisaatiolta lisenssin, saattaa kyseessä olla määräävän markkina-aseman väärinkäyttö, mikäli epäminen riitautetaan.

4.3 Maarajoitukset

Maarajoitukset (geoblock tai geoblocking) estävät tällä hetkellä monia Euroopan unionin kansalaisia käyttämästä verkkopalveluita, jotka ovat saatavilla muissa EU-maissa, muttei heidän kotivaltioissaan.¹⁹⁸ Seuraavaksi tarkastellaan muutamia esimerkkejä siitä, minkälaisia rajoituksia ja esteitä EU:n kansalaiset tänä päivänä kohtaavat matkustaessaan EU:n sisällä ja yrittäessään päästä verkkosisältöpalveluihin. Monestikaan kuluttajat eivät koe tarkoituksenmukaiseksi tilata paikallista palvelua, etenkin jos matka toiseen jäsenvaltioon on kestoltaan lyhyt, kuten työ- tai lomamatka. Tällöin he voivat kuitenkin joutua sellaisen tilanteen eteen, jossa joutuvat toteamaan, että 1) heidän suosikkielokuvaa tai sarjaa ei olekaan saatavilla tai 2) se on saatavilla ainoastaan vieraalla kielellä tai 3) he eivät pääse kotimaassa tekemäänsä tilaukseen tietokoneelta, älypuhelimelta tai tabletilta, kun he ovat kotimaan ulkopuolella tai 4) he eivät voi vuokrata tai striimata elokuvia toisessa jäsenvaltiossa. Matkustajat voivat niin ikään kohdata tilanteita, joissa heillä on EU:n sisällä ainoastaan osittainen pääsy verkkosisältöön ja tilauspalveluihinsa. Tällöin heillä voi olla esimerkiksi oikeus katsoa sisältöä toisessa jäsenvaltiossa ainoastaan, mikäli he ovat ladanneet sen jo kotimaassaan ennen matkalle lähtöä kannettavaan laitteeseensa. Osittainen pääsy tulee kyseeseen myös silloin, jos he pääsevät ainoastaan rajoitettuun valintaan siitä sisällöstä, jonka palvelu yleensä kattaa. He voivat myös joissain tapauksissa käyttää palvelun paikallista versiota, mikäli palvelu on olemassa vierailtavassa maassa. Tällöin on kuitenkin varauduttava siihen, että palveluvalikoima ja sen eri kieliversiot saattavat olla hyvinkin erilaisia kuin ne, mihin käyttäjä on kotimaassaan tottunut.¹⁹⁹

Tässä tutkimuksessa keskitytään pääasiassa urheilutapahtumien lähetyksiin, joten seuraavaksi tarkastellaan, miten suosittu urheilun seuraaminen onnistuu EU:ssa. Ongelmana myös suosittujen urheilulähetysten osalta on tänä päivänä se, että useat EU:n kansalaiset voivat katsoa tällaista urheilua suorana niin älypuhelimiltaan kuin tableteiltaankin osana heidän tavanomaista televisiotilaustaan. Vaihtoehtoisesti he voivat maksaa erityisestä verkkourheilupalvelusta, mutta he eivät voi katsoa heille tärkeitä otteluita suorana ollessaan

¹⁹⁸ European Commission; Digital Single Market priorities 1b, 1c.

¹⁹⁹ European Commission 2015; Fact Sheet 1.

ulkomailla, toisessa EU:n jäsenvaltiossa. Esimerkkinä tästä toimii Viasatin Viaplay, joka on yksi Euroopan ensimmäisistä verkossa toimivista televisiourheilupalveluista, joka näyttää ainoastaan urheilua. Viasatin Viaplay on saatavilla Tanskassa, Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa, mutta kuluttaja ei voi kirjautua sisään tililleen matkustaessaan toiseen EU:n jäsenvaltioon. Toisena esimerkkinä voidaan mainita Skyn NOW TV, joka on verkkopalvelu tarjoten ei-niputettuja verkkourheilutuotteita. Sky on saatavilla Italiassa, Saksassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, mutta kuluttajilla ei ole pääsyä näihin palveluihin matkustaessaan muihin EU:n jäsenvaltioihin. Poikkeuksena voidaan mainita, että Skyn NOW TV:n sisältö, joka näytetään Saksassa, näkyy myös Itävallassa.²⁰⁰

Koska käyttäjät kohtaavat suosituimpien urheilulähetysten saatavuudessa runsaasti rajoituksia ja esteitä, houkuttellaan heitä usein turvautumaan teknologisiin kiertotapoihin, kuten virtuaalisen erillisverkon käyttämiseen. VPN eli virtuaalinen erillisverkko (Virtual Private Network) on yksi käytetyimmistä salausta tarjoavista suojaustekniikoista mahdollistaen turvallisen pääsyn lähiverkkoon tai yhdistäen tietyt verkot toisiinsa. Tällaisen virtuaalisen erillisverkon avulla käyttäjät voivat saada pääsyn haluamaansa sisältöön myös rajat ylittäen.²⁰¹

Yksi konkreettinen esimerkki maarajoituksia koskevista tilanteista on KOK:n Beijingin olympialaisiin vuonna 2008 lehdistölle ja medialle antamat ohjeet, joiden mukaan olympialaisista lähetetyn materiaalin tuli olla maarajoitettua. Näin ollen, vaikka kansallisesti sovellettava laki olisi sallinut uutisorganisaatioiden välittävän *bona fide* materiaalia olympialaisista uutistarkoituksin Internetissä, tällainen materiaali ei saanut olla sellaisten henkilöiden saatavilla, jotka sijaitsivat tämän tietyn alueen ulkopuolella. Materiaalin välittäminen Internetissä oli täten rajoitettava näkymään ainoastaan sillä alueella, jossa kyseistä kansallista säännöstä sovellettiin. KOK totesi, että kaikki sellaiset Internet-lähetykset, joilla ei ollut alueellista koskemattomuutta olivat nimenomaisesti kiellettyjä, sillä ne loukkaavat sekä KOK:n että muiden lähetysoikeuksien omistajien immateriaalioikeuksia muilla alueilla.²⁰²

²⁰⁰ European Commission 2015; Fact Sheet 1.

²⁰¹ European Commission 2015; Fact Sheet 1, Viljanen: Yksityisyydensuoja. Tämä ei luonnollisestikaan ole toivottu kehityssuunta, vaan yhteisten sääntöjen kehittäminen olisi välttämätöntä (European Commission 2015; Fact Sheet 1).

²⁰² IOC Internet Guidelines for the Written Press and other Non-Rights Holding Media 2008, 2. kohta.

Toisena hyvänä esimerkkinä toimivat jääkiekon maailmanmestaruuskilpailujen lähetykset kansainvälisen jääkiekkoliiton, jääkiekon maailmanmestaruuskilpailujen virallisella YouTube-kanavalla. Vuonna 2012 ja 2013 jääkiekon maailmanmestaruuskilpailut lähetettiin television ja radion kautta tietyille, yli 100 maalle ja alueelle, mutta sen lisäksi fanit ympäri maailman pystyivät seuraamaan kilpailuja verkossa ilmaiseksi YouTube-kanavan kautta. Striimaus YouTube-kanavalla lähetettiin tekijänoikeussyistä johtuen 30 minuutin viiveellä. Tämä mahdollisti kuitenkin sen, että jääkiekkofanit pystyivät seurata otteluita myös sellaisissa maissa, joissa otteluita ei lähetetty television tai radion kautta. Maarajoitukset astuivat kuvaan kuitenkin myös YouTube-kanavan osalta, sillä joissain maissa oli käytössä yksinoikeutettuja medialisenssisopimuksia, jotka loivat poikkeuksen YouTubeen tarjoamaan lähes maailmanlaajuiseen katseluoikeuteen. Sopimusten perusteella tietyt maat, Suomi mukaan luettuna, joutuivat rajoitusten piiriin. Vuonna 2012 maarajoitettuja maita oli 16 kappaletta ja vuonna 2013 jopa 20 kappaletta. Näiden maiden osalta jokaisessa maassa oli ainoastaan yksi tietty lähetysoikeuksien omistaja, jonka lähetyksen kautta otteluita pystyi seuraamaan.²⁰³

Vuonna 2015 jääkiekon maailmanmestaruuskilpailuja televisioitiin 160 maahan ja esimerkiksi Suomessa ottelut näytettiin MTV3-kanavalla. Televisioinnin lisäksi näkyvyyttä kasvatettiin tarjoamalla korkealaatuista suorana tapahtuvaa videostriimausta jääkiekon maailmanmestaruuskilpailujen virallisella YouTube-kanavalla myös sellaisille alueille, joilla ei ollut mediaoikeussopimuksia maailmanmestaruuskilpailuihin liittyen. Tarjontaa lisättiin entisestään lähettämällä videopätkiä otteluiden kohokohdista kansainvälisen jääkiekkoliiton useiden eri virallisten sosiaalisen median alustojen kautta. Kansainvälisen jääkiekkoliiton, jääkiekon maailmanmestaruuskilpailujen virallisen YouTube-kanavan ”tietoja”-osiossa todetaan kuitenkin myös vuoden 2015 osalta, että ottelut ovat voineet olla maarajoitusten kohteena.²⁰⁴

Mikäli maarajoitus ei varsinaisesti estä pääsyä verkkopalveluun, se voi vaihtoehtoisesti uudelleen ohjata käyttäjät heidän paikalliseen kauppaansa ostamaan samat palvelut eri hinnoilla. Näille toimille ei löydy oikeutusta lainsäädännössä, ja siten tällainen syrjintä on poistettava sisämarkkinoilta.²⁰⁵

²⁰³ Kansainvälisen jääkiekkoliiton kotisivut; maailmanmestaruuskilpailut 2012, 2013.

²⁰⁴ Kansainvälisen jääkiekkoliiton kotisivut; maailmanmestaruuskilpailut 2015, YouTube; IIHF Worlds 2015.

²⁰⁵ European Commission; Digital Single Market priorities 1b.

5 Lopuksi

5.1 Tekijänoikeusjärjestelmän modernisointi

Euroopan komissio totesi raportissaan vuonna 2014, että audiovisuaalisille tallennuksille ja urheilutapahtumien lähetyksille suojaa tarjoavat tekijänoikeutta ja lähioikeutta koskevat järjestelmät ovat EU-tasolla lähes täysin harmonisoituja. Näin ollen Euroopan komissio on sitä mieltä, ettei säännösten harmonisoinnille ole, ainakaan toistaiseksi tarvetta.²⁰⁶ Komission kanta on mielenkiintoinen, sillä kuten yllä huomattiin, muun muassa isännöintioikeuteen, omistusoikeuteen, yksinomaiseen käyttöoikeuteen sekä tekijänoikeuteen ja lähioikeuteen perustuvat kansalliset säännökset eroavat toisistaan jossain määrin. Näin ollen harmonisointi ei ole onnistunut 100 prosenttisesti, vaan säännösten tarkastukselle olisi tarvetta.

Toisaalta, Euroopan komissio on viimeisten vuosien aikana selvittänyt laaja-alaista lähestymistapaa EU:n tekijänoikeussäännöksen modernisoimiseksi. Komissio on ehdottanut teollis- ja tekijänoikeusstrategiassaan kattavan ja yhtenäisen EU:n tekijänoikeussäännösten luomista. Tällainen yhtenäinen eurooppalainen tekijänoikeussäännöstö perustuisi komission mukaan EU:n nykyisten tekijänoikeusdirektiivien²⁰⁷ kodifointiin. Tällöin tarkasteltaisiin sitä, onko tarvetta säännösten nykyistä laajempaan yhdenmukaistamiseen sekä sitä, onko tietoyhteiskuntadirektiivissä sallittuja tekijänoikeuksien poikkeuksia ja rajoituksia saatettava ajan tasalle. Komissio ehdotti myös vapaaehtoisen yhtenäisen tekijänoikeuden toteuttamiskelpoisuuden arvioimista SEUT 118 artiklan perusteella. SEUT 118 artiklan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteitä, joilla luodaan eurooppalainen teollis- ja tekijänoikeuksien suoja yhdenmukaisen suojan varmistamiseksi unionissa ja joilla muodostetaan keskitetyt luvananto-, yhteensovittamis- ja valvontajärjestelmät unionin tasolla. Tällainen vapaaehtoinen tekijänoikeus voisi olla käytettävissä kansallisten oikeuksien rinnalla valinnaisena. Vapaaehtoinen tekijänoikeus toisi komission mukaan merkittäviä etuja esimerkiksi audiovisuaalisten teosten alalla. Audiovisuaalisten teosten tekijöillä olisi mahdollisuus rekisteröidä teoksensa ja saada niihin yksi, koko EU:n alueella voimassa oleva tekijänoikeus. Komissio toteaaakin, että tällaisen vapaaehtoisen tekijänoikeuden toteuttamiskelpoisuus,

²⁰⁶ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 179.

²⁰⁷ Avoimeksi jää, tarkoittaako Euroopan komissio ”EU:n nykyisillä tekijänoikeusdirektiiveillä” kaikkia olemassa olevia tekijänoikeusdirektiivejä vai ainoastaan tietoyhteiskuntadirektiiviä.

todellinen kysyntä, konkreettiset edut sekä seuraukset sen soveltamisesta nykyisten alueellisten oikeuksien suojelun rinnalla, on selvitettävä perusteellisesti.²⁰⁸

Euroopan unionin tekijänoikeuksia koskevana *pitkän aikavälin tavoitteena* onkin tekijänoikeuden täydellinen yhdenmukaistaminen Euroopan unionissa yhden ainoan tekijänoikeussäännösten ja yhtenäisen tekijänoikeuden muotoon. Tällöin kaikki, joita tekijänoikeudet jollain tavalla koskevat, ovat samojen sääntöjen alaisia riippumatta siitä, missä päin Euroopan unionia he sillä hetkellä oleskelevat. Tekijänoikeudet koskevat niin teosten tekijöitä, esiintyjä ja luovalla alalla toimivia kuin myös niiden käyttäjiä. Tällaisen tilanteen saavuttaminen vaatii kuitenkin huomattavia muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön sekä sellaisten alojen yhdenmukaistamista, jotka tällä hetkellä kuuluvat kansalliseen harkintavaltaan. Jotta sääntöjen yhtenäisen soveltaminen olisi mahdollista, on perustettava oma tekijänoikeudellista toimivaltaa käyttävä tuomioistuin. Tällä tavoin voitaisiin ehkäistä oikeuskäytännön hajanaisuutta. Komissio tiedostaa kuitenkin nykyisen tekijänoikeusjärjestelmän monimuotoiset ongelmat, muttei halua niiden johtavan siihen, että laaditusta tekijänoikeudenvisiosta luovuttaisiin pitkän aikavälin tavoitteena. Sitä vastoin, Euroopan unionin on komission mukaan kuljettava kohti tätä visiota, jotta jonain päivänä voidaan luoda ”EU:n sisämarkkinat, kukoistava eurooppalainen talous ja alue, jolla Euroopan monimuotoinen kulttuurinen, älyllinen ja tieteellinen tuotanto liikkuu EU:ssa mahdollisimman vapaasti”.²⁰⁹

Euroopan komission tavoitteet kuulostavat lupaavilta, mutta herättävät samalla epäilystä siitä, miten realistisia ne oikeasti ovat. Selvää on ainakin se, että tekijänoikeuden täydellinen yhdenmukaistaminen Euroopan unionissa vaatisi ensin monien eri järjestelmien täydellistä romahduttamista ja sen jälkeen uudelleen kokoamista. Tämä johtuu siitä, että tekijänoikeudet vaikuttavat myös moniin muihin järjestelmiin. Samoin kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kansalliset lainsäädännöt kokisivat täyden muutoksen, joka vaatisi paljon resursseja sekä valtavia panostuksia. Vaikka tekijänoikeusjärjestelmän totaalinen modernisointi kuulostaa ehkä turhankin vaivalloiselta ja kunnianhimoiselta tavoitteelta, on kuitenkin selvää, että se on jollain tavalla saatava vastaamaan nykypäivän digitaalista maailmaa. Lainsäädännön on pysyttävä globaalissa teknologian kehityksessä mukana, sillä muuten käy helposti niin, ettei tekijänoikeudellisiin ristiriitoihin ja verkossa tapahtuviin loukkauksiin löydy toimivaa

²⁰⁸ KOM 2011: 427 s. 14.

²⁰⁹ COM 2015: 626 s. 14.

lainsäädäntöä, josta hakea tilanteisiin ratkaisuja. Yksi vaihtoehto tilanteen ratkaisemiseksi voisi olla yllä mainittu ainoastaan tekijänoikeudellisia riitoja ratkaisevan EU-tasoisin tuomioistuimen luominen. Tiettyyn oikeudenalaan keskittyvän tuomioistuimen kehittäminen on onnistunut ennenkin, joten miksipä se ei onnistuisi myös nyt. Tekijänoikeudellisen tuomioistuimen kehittäminen ei kuitenkaan poista tekijänoikeuslainsäädännön modernisoinnin tarvetta. Mahdollisella, tulevalla tekijänoikeuksiin keskittyneellä tuomioistuimella on oltava päivitetty lainsäädäntö, johon tuomiot voidaan perustaa.

5.1.1 Suomen kanta tekijänoikeusjärjestelmän modernisoinnista

Myös Suomen oikeusyhteisössä ollaan laajalti yksimielisiä siitä, että uusi käyttöympäristö liiketoimintamalleineen on saanut aikaan välttämättömän tarpeen arvioida tekijänoikeusjärjestelmää monelta osin uudelleen. Tekijänoikeudellinen sääntely ja sen käsitteet sekä konstruktiot eivät enää vastaa legitiimiksi koettuja suojaustarpeita, eikä tekijänoikeusjärjestelmä ole mukautunut Internetin tuomiin ilmiöihin. Tekijänoikeusjärjestelmän uudelleenarvioinnista on käyty varsin vilkkaasti keskustelua jopa viimeisen 15 vuoden ajan, mutta konsensusta ei ole löytynyt siitä keskeisestä lähtökohdasta, mitä nämä perustellut suojaustarpeet ovat. Yhä enemmän kyseenalaistetaan koko ajan sitä, onko nykyistä lainsäädäntöä edes mahdollista soveltaa vastaavalla tavalla digitaalisessa kuin perinteisessä ympäristössä. Haastetta luo erityisesti se, että vaikka lainsäädäntö on alun alkujaan laadittu teknologianeutraaliksi, on lainsäätäjän mahdotonta ennakoida tulevaisuudessa tapahtuvaa tekniikan kehitystä ja sen mukanaan tuomia muutoksia. Tällöin on vaarana, että teknologianeutraaliksi laadittu lainsäädäntö ei yksinkertaisesti pysy teknisen kehityksen mukana.²¹⁰

Epäilemättä on hyvin selvää, että näin on nimenomaan käynyt nykyisen tekijänoikeusjärjestelmän osalta. Digitalisaatio on puhaltanut globaalisti hurjaa vauhtia, eikä Euroopan tekijänoikeusjärjestelmä, ja sitä mukaan Suomen tekijänoikeuslainsäädäntö ole pysynyt kehityksessä mukana. Lainsäädännön muutostyön olisi pitänyt olla nopeaa ja reagoida muuttuneeseen maailmaan heti. Nyt ollaan kuitenkin selvästi jälkijunassa, joka johtaa siihen, että tilanne on päässyt niin pitkälle, että ensin on sammutettava syttyneitä tulipaloja ja sen jälkeen pakon edessä muutettava järjestelmää nyky-yhteiskunnan normeja ja käytäntöjä vastaavaksi.

²¹⁰ Pihlajarinne 2012 s. 32-33, Pihlajarinne 2011 s. 135.

Teknologiaan liittyvän näkökulman lisäksi tekijänoikeusjärjestelmän uudistamiseen on otettu kantaa myös toisin perustein. Monet ovat olleet sitä mieltä, että ratkaisu ongelmiin voisi löytyä palaamalla takaisin tekijänoikeuden juurille ja soveltamalla oikeudenalan perusperiaatteita ja peruskäsitteitä. Radikaalimman koulukunnan edustajat taas näkevät, että tämä ei ole riittävää, vaan koko järjestelmää tulisi muuttaa huomattavasti.²¹¹

Myös Suomen valtioneuvosto ja Suomen eduskunnan talousvaliokunta ovat ottaneet kantaa komission tiedonantoon²¹². Valtioneuvosto on todennut, ja talousvaliokunta yhtynyt heidän kantaansa siitä, että Suomi tukee yleisellä tasolla komission aikomuksia kehittää rajat ylittävää saatavuutta sisämarkkinoilla sekä suhtautuu myönteisesti tekijänoikeuden poikkeuksia ja rajoituksia koskevien uudistusten päämääriin. Digitaalisten markkinoiden kehittymisen osalta Suomen kanta näyttää olevan erityisen positiivinen, sillä talousvaliokunnan lausunnossa todetaan, että digitaalisten markkinoiden kehittyminen on sekä EU:n, mutta eritoten Suomen kilpailukyvyyn kannalta ensiarvoisen tärkeää. Myös tekijänoikeusjärjestelmän modernisoinnilla todetaan olevan keskeinen merkitys tätä päämäärää tavoiteltaessa.²¹³

5.2 Audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan järjestelmän modernisointi

Samalla, kun Euroopan komissio on ottanut arvioitavakseen tekijänoikeusjärjestelmän modernisoinnin, arvioi se niin ikään AVMS-direktiivin sopivuutta digitaaliseen aikakauteen. Prosessia kutsutaan REFIT-arvioinniksi ja se tähtää sääntelybyrokratian purkamiseen. Prosessi johtaa vuoden 2016 aikana valmistuvaan ehdotukseen AVMS-direktiivin modernisoinnista.²¹⁴ Mediakehyksen päivittäminen 2000-luvun mukaiseksi on tarpeen, sillä audiovisuaalinen ala on murrosvaiheessa uuden teknologian, uusien liiketoimintamallien ja erilaisten tilauspalveluiden vuoksi. Myös tavat, joilla audiovisuaalisia teoksia seurataan, ovat muuttuneet. Perinteisten laitteiden sijaan suuren roolin ovat ottaneet muun muassa älypuhelimet, jotka mahdollistavat helpon pääsyn verkkoalustoihin. Komissio tulee näin ollen arvioimaan alustojen käyttöön liittyviä rajoituksia, informaation käyttöä, läpinäkyvyyttä ja

²¹¹ Pihlajarinne 2012 s. 34.

²¹² COM 2015: 626.

²¹³ TaVL 6/2016 vp s. 2.

²¹⁴ European Commission; Günther H. Oettinger's speech 2015, European Commission; Public consultation on Directive 2010/13/EU on Audiovisual Media Services (AVMSD) - A media framework for the 21st century.

sitä, miten puuttua Internetissä olevaan laittomaan sisältöön. Toimet tulevat koskemaan voimassa olevaa audiovisuaalisia mediapalveluita koskevaa direktiiviä.²¹⁵

Kuten lyhyiden otteiden osalta huomattiin kohdassa 3.7, nykyistä AVMS-direktiiviä sovelletaan pääasiassa perinteisiin televisiolähetysiin. Kun tarkastellaan AVMS-direktiiviä kokonaisuudessaan ja myös muiden kuin urheilutapahtumien lähetysten ja lyhyiden otteiden näkökulmasta katsottuna, jakaantuu direktiivin sovellettavuus tilattavien audiovisuaalisten mediapalveluiden osalta kahtia sen perusteella, kuka kantaa palvelun toimituksellisen vastuun. AVMS-direktiiviä *sovelletaan* sellaisiin tilattaviin palveluihin, joissa tuottaja päättää ohjelmien sisällöstä ja järjestämisestä, kuten Netflix ja Spotify. Netflixin ja Spotifyn kaltaisissa aidoissa sisältöpalveluissa tuottajalla on toimituksellinen vastuu. Lisäksi sisältöpalvelut ostavat aina käyttämänsä sisällön normaalein tavoin sisällön tekijöiltä ja tuottajilta. AVMS-direktiiviä *ei sovelleta* sellaisiin Internet-palveluihin, joissa tuottajalla ei ole kontrollia tarjotusta sisällöstä eli toimituksellista vastuuta. Tällaisia palveluita ovat Internet-alustat, jotka tarjoavat käyttäjien tuottamaa sisältöä, kuten YouTube tai Vimeo. YouTube ja Vimeo ovat sisällön välittäjäpalveluita, jolloin niihin sovelletaan pääasiassa direktiiviä sähköisestä kaupankäynnistä. Tällaiset välittäjäpalvelut voivat tarjota sisältöä sopimatta siitä ensin sisällön tuottajien ja tekijöiden kanssa. Näin ollen näiden kahdentyyppisten verkkopalveluiden oikeudellisessa asemassa on huomattava ero, vaikka se ei välttämättä kuluttajan näkökulmasta siltä näytäkään.²¹⁶

Euroopan työllisyyden ja luovan alan näkökulmasta olisi kuitenkin äärimmäisen tärkeää, että Euroopan unioni vaatisi YouTuben ja Googlen kaltaisia valtavan isoja välittäjäpalveluita noudattamaan samoja pelisääntöjä eurooppalaisten sisältöpalveluiden kanssa. Perusteena tälle on se, että ilman tällaista muutosta, Yhdysvaltoihin vuotaa huimia rahasummia, jotka muutoin jäisivät Eurooppaan. Toinen merkittävä syy sille, miksi lainsäädäntöön on saatava muutos näiden kahdentyyppisten verkkopalveluiden osalta on se, että YouTuben kaltaiset välittäjäpalvelut saavat maksutta huiman kilpailuedun verrattuna aitoihin sisältöpalveluihin. Tämä johtuu siitä, että välittäjäpalvelut voivat nykyisin vedota niin kutsuttuun *Safe Harbour*-vastuunrajoitussäädökseen. Tämän säädöksen perusteella välittäjäpalveluilla on oikeus

²¹⁵ European Commission; Digital Single Market priorities 1b, 1c.

²¹⁶ European Commission; Inception Impact Assessment (AVMSD) 10/2015 s. 5, European Commission; Commission seeks views on Europe's audiovisual media rules, European Commission; Questions and answers on the public consultation on the Audiovisual Media Services Directive (AVMSD), Kaira Gramexpress 1/2016 s. 3.

laillisesti levittää sisältöä, jota kuluttaja-asiakkaat ovat sinne lisänneet. Esimerkiksi YouTuben ei tarvitse valvoa, onko kuluttajalla lupaa sisällön lataamiseen kanavalle. Riittävää on, että luvaton sisältö poistetaan pyydettyä. Useimmiten sama sisältö palaa kuitenkin kanavalle pikemmin kuin huomataankaan. Näin ollen välittäjäpalvelut levittävät kaupallista sisältöä ilman oikeudenhaltijan lupaa ja keräävät mainostuloja ilman, että niiden täytyy maksaa oikeudenhaltijoille kohtuullista osuutta saadusta tuotosta. Kuluttajalle tämä on kuin lottovoitto, sillä sama sisältö, joka on tarjolla Spotifyssa ja Netflixissä maksua vastaan, on YouTubessa saatavilla maksutta. Safe Harbour- vastuunrajoitussäädös aiheuttaa markkinoille epätasapainoa ja heikentää luovalle alalle elintärkeää kulttuurisisältöä. Tämän vuoksi EU:n vaaditaan selventävän pelisääntöjä markkinoilla siten, ettei näin suuri vapaamatkustaminen olisi enää mahdollista.²¹⁷

Lineaaristen ja ei-lineaaristen palveluiden sääntelyerot tulevat esiin myös muissa tilanteissa. Direktiivi perustuu tällä hetkellä *kaksitasoiseen lähestymistapaan*, joka tarkoittaa sitä, että tilauspalveluita säännellään kevennetysti, jolloin käyttäjillä on mahdollisuus laajempaan valinnanvaraan ja kontrolliin niin sisällön kuin katseluajankin osalta. Sitä vastoin perinteisiä lineaarisia lähetyksiä säännellään tiukemmin ja yksityiskohtaisemmin. Kevennettyä sääntelyä sovelletaan esimerkiksi lyhyisiin uutisraportteihin ja tapahtumiin, joilla on erityistä yhteiskunnallista merkitystä. Tiukempia sääntöjä sovelletaan sellaisten televisiolähetysten osalta, joilla on vahvaa yhteiskunnallista vaikutusta, kuten mainonnassa ja alaikäisten suojelussa.²¹⁸ Täten kaksitasoinen lähestymistapa sisältää tällä hetkellä huomattavia sääntelyeroja lähetyspalveluiden ja tilauspalveluiden välillä. Komission on huomoinut tämän epäkohdan ja sen tarkoituksena on REFIT-arvioinnissa pohtia sitä, tulisiko lähetyspalveluja ja tilauspalveluja koskevaa säännösjärjestelmää mukauttaa joko niin, että lineaaristen palvelujen säännösten osalta mentäisiin kohti liberaalimpaa sääntelyä vai tulisiko ei-lineaarille palveluille asettaa tiukempia säännöksiä.²¹⁹

Myös *konvergenssi* tuo esiin lineaaristen ja ei-lineaaristen palveluiden erot ja niiden mahdollisen lähentymisen, sillä mediapalvelujen toimintaympäristön muutokselle on ominaista mediapalvelujen sekä niiden tarjoamis- ja kuluttamistapojen jatkuva tekninen

²¹⁷ Kaira Gramexpress 1/2016 s. 3.

²¹⁸ SWD 2015: 100 s. 44, European Commission; General Principles AVMSD, European Commission; Günther H. Oettinger's speech 2015. Ks. myös European Commission; Inception Impact Assessment (AVMSD) 10/2015 s. 2, COM 2013: 231 s. 12.

²¹⁹ SWD 2015: 100 s. 44.

lähentyminen eli konvergenssi. Konvergenssilla tarkoitetaan perinteisten radio- ja televisiolähetyspalvelujen sekä digitaaliselle aikakaudelle kuuluvien Internet-palvelujen asteittaista yhdentymistä. Lineaariset ja ei-lineaariset palvelut tulevat vastedes kilpailemaan yhä enemmän jopa siten, että sama sisältö tarjotaan kahden eri välityskanavan kautta, mutta saman yleisön huomiosta kilpaillen. Esimerkkinä on tilanne, jossa kuluttajat käyttävät taulutietokoneita tai älypuhelimia samalla, kun he katselevat televisiota. Tällöin he etsivät usein lisätietoja katselemastaan ohjelmasta, ovat yhteydessä ystäviinsä tai vuorovaikutuksessa itse televisio-ohjelman kanssa. Teknologia antaa näin ollen jo nyt käyttäjälle mahdollisuuden luoda, käyttää ja jakaa kaikenlaisia sisältöä ajasta, paikasta tai laitteesta riippumatta. Seuraavan vuosikymmenen aikana konvergenssin ennustetaan tulevan osaksi yhä konkreettisempaa todellisuutta. Lisäksi se tulee vaikuttamaan oikeudellisiin keinoihin, kuten AVMS-direktiiviin, sähköistä kaupankäyntiä koskevaan direktiiviin sekä sähköisen viestinnän sääntelyjärjestelmään.²²⁰

Oman haasteensa nykyiseen sääntelytilanteeseen tuo se, että ei-lineaaristen palvelujen tarjoamisesta säädetään AVMS-direktiivin lisäksi myös direktiivissä sähköisestä kaupankäynnistä 2000/31/EY. Konvergenssiympäristössä näiden kahden direktiivin suhde toisiinsa käy yhä näkyvämmäksi. Lisäksi on todettu, että yhä enenevässä määrin lähetystoiminnan harjoittajat haluavat asettaa ohjelmistoaan saataville myös alkuperäisen lähetyksen jälkeen eli niin sanottuna nauhoitettuna lähetyksenä. Tällaisten tilauspalveluiden tarjoaminen edellyttää, että lähetystoiminnan harjoittaja hankkii itselleen toisintamisoikeuden sekä oikeuden tallennettujen esitysten saataville saattamiseen. Nämä oikeudet eroavat oikeuksista, joita alkuperäinen lähetys vaatii. Nauhoitettujen lähetysten oikeuksista määrätään kansainvälisissä sopimuksissa, joissa EU ja sen jäsenvaltiot ovat sopimuspuolina, kuten WIPO:n tekijänoikeussopimus sekä WIPO:n esitys- ja äänitesopimus. Myös tietoyhteiskuntadirektiivissä on EU-tasoisia säännöksiä nauhoitetuista lähetyksistä.²²¹

Näin ollen positiivista on se, että Euroopan komissio on tunnustanut audiovisuaalisia mediapalveluita koskevat tämän hetkiset haasteet. Ihmeellistä sitä vastoin on se, että vaikka Euroopassa on todistettavasti, komissiota myöden, ymmärretty digitalisaation tuomat muutokset ja luvattu tarttua niiden mukana tuomiin muutoshasteisiin, ei näin ole kuitenkaan

²²⁰ COM 2013: 231 s. 3-4, European Commission; Questions and answers on the public consultation on the Audiovisual Media Services Directive (AVMSD).

²²¹ COM 2013: 231 s. 12, KOM 2011: 427 s. 7-9.

toimittu. Euroopan komissio päivitti toukokuun lopussa 2016 EU:n audiovisuaalisia sääntöjä. Tämän päivituksen yhteydessä komissio totesi yleisenä sääntönä olevan, että sosiaalisen median, kuten Facebookin ja muiden vastaavien palvelujen pääasiallisena tarkoituksena ei ole tarjota ohjelmia tai käyttäjien luomia videoita yleisölle. Tästä lausunnosta voidaan päätellä, ettei niille siten tällä hetkellä, eikä vielä lähitulevaisuudessakaan anneta suojaa. Komissio totesi kuitenkin, että suhtautuminen asiaan saattaa muuttua ajan myötä ja tällöin tietyn sosiaalisen median tuottajan sisältöä tullaan suojaamaan sellaisenaan. Edellytyksenä on kuitenkin, että sen tulee täyttää kaikki sellaisen alustan tunnusmerkit, joissa videoita jaetaan.²²² Tämä lausunto ei kuitenkaan luvannut, että suojele tultaisiin takaamaan kovinkaan pian. Lisäksi on helppo antaa tästä asiasta eriävä mielipide, sillä nimenomaan sosiaalisen median kanavat, Facebook mukaan lukien, ovat oivia esimerkkejä siitä, miten ihmiset jakavat otteita urheilulähetyksistä, urheilutapahtuman parhaista hetkistä, lempiurheilijoistaan ja heidän haastatteluistaan ajattelematta tekijänoikeudellisia seikkoja. Usein tämä voi johtua myös tietämättömyydestä, mutta erittäin tavallista on se, että ihmiset jakavat joko Facebook-sivuillaan, blogeissaan ja twiiteissään videoita, joihin heillä ei ole minkäänlaista tekijänoikeutta, saati tekijänoikeuden omistajan lupaa. Nähtäväksi jää, milloin Euroopan komissio herää tämän kysymyksen oikeaan vakavuuteen.

Lyhytraportointioikeuden osalta on huomattu, että jäsenvaltioiden välillä on huomattavia eroavaisuuksia siinä, miten ne ovat harmonisoineet kyseisen oikeuden joko medialainsäädännössään tai tekijänoikeuslainsäädännössään. Euroopan komissio totesi näyttävän jopa siltä, että jäsenvaltiot ovat löytäneet ratkaisut lähinnä oikeuskäytännön kautta. Lisäksi todettiin, että jäsenvaltiot ovat yleisesti ottaen epäonnistuneet ”yleisöä suuresti kiinnostavan tapahtuman” määrittämisessä. Säännökset eivät myöskään tuo ratkaisua rajat ylittäviin tilanteisiin. Myös lyhyitä otteita koskevat ehdot ja säännöt, jotka direktiivi edellyttää jäsenvaltioiden laativan, eroavat toisistaan huomattavasti. Euroopan komissio suosittelee näin ollen harkitsemaan lyhytraportointioikeutta koskevien säännösten tarkempaa harmonisointia,²²³ jonka voidaan todeta olevan erittäin tarpeellinen.

²²² European Commission 2016; Fact Sheet.

²²³ European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report s. 181–182. Kuten 3.2 kohdassa huomattiin, myös muiden lyhytraportointioikeutta koskevien termien kuin ”yleisöä suuresti kiinnostavan tapahtuman” määrittämisessä oli huomattavia kansallisia eroavaisuuksia. Näin ollen direktiivin määritelmien tarkastukselle ja jäsenvaltioiden osalta direktiivin tarkemmalle harmonisoinnille on tarvetta.

5.3 Verkkopalvelujen rajat ylittävien tilanteiden modernisointi

Digitaalisia sisämarkkinoita koskevassa strategiassa komissio on esittänyt erilaisia aloitteita, joiden tarkoituksena on luoda sisämarkkinat digitaalisille ja –palveluille. Ehdotus asetuksesta verkkosisältöpalvelujen rajat ylittävän siirrettävyyden varmistamiseksi sisämarkkinoilla on yksi ensimmäisistä strategiaan lukeutuvista aloitteista. Aloite tekijänoikeuksista annetaan tämän aloitteen jälkeen. Rajat ylittävää siirrettävyyttä koskevan aloitteen merkittävyyttä voidaan perustella sillä, että rajoitusten poistaminen on ensimmäinen tärkeä askel kohti erityiskysymystä rajat ylittävän sisällön saannista, joka on kuluttajille erityisen keskeinen. Toimet on perusteltua suorittaa jo alkuvaiheessa myös sen vuoksi, että verkkovierailumaksut poistuvat EU:sta lähitulevaisuudessa.²²⁴

Näin ollen komissio on asettanut tavoitteeksi turvata kuluttajien laajemman pääsyn sisältöön läpi Euroopan unionin. Tämän tavoitteen saavuttamisessa ensimmäisenä askeleena on luoda uudet säännöt *rajat ylittävästä saatavuudesta*. Komissio toivoo, että eurooppalaisilla, jotka ostavat tai tilaavat urheilulähetyksiä, elokuvia, musiikkia, e-kirjoja ja pelejä kotonaan, on mahdollisuus samaan sisältöön myös heidän matkustaessaan muihin EU-maihin. Tällä hetkellä pääsy verkkosisältöpalveluihin on mahdollista ainoastaan kuluttajien asuinjäsenvaltioissa, sillä useimmat audiovisuaaliset verkkopalvelut sekä suosituimmat urheilulähetykset ovat estetty kuluttajilta heti, kun he lähtevät kotimaastaan.²²⁵

Tällaisessa kehityksessä voidaan todeta olevan kyse datan vapaasta liikkuvuudesta EU:n alueella. Tällä hetkellä sisämarkkinat takaavat ihmisten, tavaroiden, palveluiden ja pääoman vapaan liikkuvuuden EU-alueella, jossa ei ole sisäisiä rajoja. Jotta sisämarkkinat pysyvät globaalien teknologian kehityksen mukana, tulee myös datan vapaa liikkuvuus varmistaa sisämarkkinoilla. Täten viidennen tekijän lisääminen sisämarkkinoiden vapaan liikkuvuuden tekijöiden listaan on välttämätöntä. Euroopan unionissa tämä kehitys on onneksi laitettu merkille ja komissio on luvannut tehdä sen eteen töitä vuoden 2016 aikana. Se, miten suunniteltujen toimien täytäntöönpano onnistuu, on mielenkiintoista nähdä. Sen onnistumiseen ei ole mahdollista uskoa täysin 100 prosenttisesti, mutta toiveet ovat korkealla, sillä digitaalisten sisämarkkinoiden luominen ja datan vapaan liikkuvuuden turvaaminen ovat avainasemassa Euroopan unionin kilpailukyvyyn ja toimivuuden kannalta. Ilman näitä

²²⁴ European Commission welcomes agreement to end roaming charges and to guarantee an open Internet.

²²⁵ COM 2015: 627 s. 10 kohta (1), European Commission 2015; Fact Sheet 1.

muutoksia, EU tulee jäämään kulttuurikehityksen kelkasta, eikä se ole missään tapauksessa toivottua tällaisessa talous- ja markkinatilanteessa, joka Euroopassa tällä hetkellä vallitsee.

Eniten rajoituksia rajat ylittävään siirrettävyyteen ja verkkosisältöpalveluiden tarjoamiseen kuluttajille aiheuttavat tällä hetkellä erilaiset lisenssisopimusjärjestelyt. Näin on sen vuoksi, että kuluttajat turvautuvat tällaisiin verkkosisältöpalveluiden tarjontaa koskeviin sopimusjärjestelyihin tilanteissa, kun he oleskelevat tilapäisesti jossain muussa unionin jäsenvaltiossa kuin kotimaassaan, eivätkä pääse tai pysty käyttämään verkkosisältöpalveluita, vaikka he ovat hankkineet niihin käyttöoikeuden kotimaassaan.²²⁶ Verkkosisältöpalveluiden rajat ylittävän siirrettävyyden esteet ovat näin ollen peräisin osittain siitä, että tekijänoikeudella ja/tai lähioikeuksilla suojatun sisällön lähetysoikeudet on lisensoitu alueellisesti. Tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden, kuten lähetystoiminnan harjoittajien oikeudet on yhdenmukaistettu Euroopan unionin tasolla varsin pitkälle, mutta itse tekijänoikeus on kuitenkin yhä edelleen alueellinen oikeus. Näin ollen yhden, koko Euroopan unionin laajuisen tekijänoikeussäännöksen sijaan käytetään 28 erillistä, kansallista tekijänoikeussäännöstä. Tämä johtaa siihen, että tietyn teoksen käyttö kaikissa jäsenvaltioissa edellyttää useiden lisenssien hankkimista, jotta pystytään kattamaan jokainen kansallinen alue.²²⁷

Rajat ylittävän käytön rajoitukset johtuvat näin ollen usein sellaisista käytännöistä, joilla pyritään yksinomaiseen alueellisen suojan saamiseen, eli absoluuttiseen yksinoikeuteen tietyllä yhdellä alueella. Tällaiset käytännöt ovat hyvin yleisiä nimenomaan urheilulähetyksissä, sillä audiovisuaalisten ohjelmien tuottajat turvaavat tyypillisesti, ja todistetusti, yksinomaisen lisenssin yksittäiselle jakelijalle tietyn alueen sisällä. Urheilulähetyksen osalta toiminnalla voi olla suurikin merkitys, sillä urheilulähetyksen osalta mediaoikeuksien arvo eroaa merkittävästi riippuen siitä, ovatko kyseessä päämarkkinat, joissa kiinnostuksen ja kysynnän taso on korkeimmillaan vai jotkin muut markkinat. Esimerkiksi Englannin Valioliigassa myydään tällä hetkellä mediaoikeuksia vuosittain 1,3 miljardin euron edestä pelkästään Yhdistyneessä kuningaskunnassa, mutta vain noin 200 miljoonan euron edestä muissa 27 jäsenvaltiossa yhteensä. Tämä kuvastaa hyvin urheilutapahtuman lähetyksen kansallista arvoa, joka on huomattavasti suurempi jalkapallon osalta Yhdistyneessä

²²⁶ COM 2015: 627 s. 10–11, kohta (3) ja (4).

²²⁷ COM 2015: 626 s. 5. Näin on tilanne tällä hetkellä, mutta Euroopan komission kunnianhimoisena, pitkän aikavälin tavoitteena ja visiona on tekijänoikeuden täydellinen yhdenmukaistaminen Euroopan unionissa (COM 2015: 626 s. 14).

kuningaskunnassa kuin missään muualla. Myös muiden kansallisten urheilukilpailujen osalta tilanne on sama.²²⁸

Yleisesti ottaen EU:n kilpailuoikeuden kannalta haaste löytyy tasapainon etsimisestä. Kuten yllä tekstissä on todettu, EU-kilpailuoikeus rajoittaa yksinoikeuden myöntämistä monella eri tasolla. Samalla yritetään kuitenkin löytää se kultainen keskitie eri osapuolten etujen ja intressien välille. Toisaalta halutaan varmistaa tapahtuman, ja erityisesti urheilutapahtuman järjestäjän oikeudet edut, sillä nämä ovat oikeudenomistajia. Toisaalta taas halutaan varmistaa, että kyseisiä oikeuksia hyödyntävien mediayhtiöiden intressit tulevat huomioiduiksi. Viimeisenä, muttei tokikaan vähäisimpänä, on otettava huomioon myös yleisön edut.²²⁹

5.4 Piratismi ja laittomien latauksien estäminen

Vaikka tässä tutkimuksessa ei niinkään tarkastella piratismia ja laittomia latauksia eikä myöskään täytäntöönpanoon liittyviä näkökulmia, on kuitenkin maininnan arvoista todeta, miten vakavasta ongelmasta on kyse ja miten tämä on yksi niistä tärkeistä syistä, joiden vuoksi lähetyksen katsomista koskevan laillisen vaihtoehdon kehittäminen on välttämätöntä. Nimittäin, tällä hetkellä 22 % eurooppalaisista uskoo, että laittomat tiedostojen lataukset ovat hyväksyttäviä, mikäli laillista vaihtoehtoa ei ole heidän maassaan saatavilla. Lisäksi 68 % elokuvien katsojista kertoo käyttävänsä ilmaisia latauksia ja 56 % ilmaista striimausta. Myös komission varapresidentti ja digitaalisista sisämarkkinoista vastaava komissaari Andrus Ansip toi blogikirjoituksessaan ilmi huolensa siitä, miten laittomat lataukset houkuttelevat tällä hetkellä liian monia ihmisiä joskus jopa sen vuoksi, ettei niihin muutoin ole pääsyä. Tämän vuoksi Ansip toteaa olevan erittäin tärkeää antaa ihmisille laillinen vaihtoehto kehittämällä rajat ylittävää pääsyä tiedostoihin.²³⁰

²²⁸ SWD 2015: 100 s. 27. Myös Euroopan unionissa on tunnustettu urheilun merkitys erityisesti sen taloudellisten vaikutusten osalta, sillä urheiluorganisaatiot ovat useissa Euroopan unionin sisämarkkinaoikeudellisissa kysymyksissä argumentoineet urheilun tai siihen sidoksissa olevan taloudellisen toiminnan tietynasteisesta erityisasemasta (Miettinen 2014 s. 181). Urheilun, joka on taloudellista toimintaa ja urheilun, joka ei ole taloudellista toimintaa, välille on kuitenkin kehittynyt oikeudellinen ero. Mikäli toiminnassa ei ilmene mitään merkittävää taloudellista vaikutusta, toiminta ei riko EU:n sisämarkkinoiden perusvapauksia (Miettinen 2006).

²²⁹ Matzneller 2012 s. 10.

²³⁰ European Commission; Andrus Ansip's blog post 2015, European Commission 2015; Fact Sheet 2, European Commission; A profile of current and future audiovisual audience, Final Report 2014 s. 26.

Lainsäädäntömuutoksen lisäksi yksi mahdollinen keino rajoittaa verkossa tapahtuvaa laittomaa latausta myös urheilutapahtumien lähetysten osalta, on ottaa käyttöön samat keinot kuin mitä musiikkimaailmassa on viime vuosina kokeiltu. Musiikkiala on perinteisesti keskittynyt kohdistamaan toimenpiteensä suoraan luvattomaan tiedostojen jakamiseen ja niiden käyttäjiin. Koska tulokset tällaisista toimenpiteistä ovat olleet huonoja, musiikkiala on viimeisten vuosien aikana pyrkinyt kehittämään vaihtoehtoja, joilla tarttua verkossa tapahtuvan laittoman latauksen haasteeseen. Yksi esimerkki tällaisista vaihtoehdoista on *tuomioistuinten antama kieltotuomio*, joka estää käyttäjän pääsyn sellaisille verkkosivustolle, jossa tarjotaan tekijänoikeudella suojattua materiaalia, mutta johon ei ole saatu oikeudenhaltijan lupaa. Hyvänä esimerkkinä tällaisista verkkosivustoista toimii The Pirate Bay. Viimeisten vuosien aikana useat eurooppalaiset Internet-palvelujen tarjoajat ovat tilanneet pääsyn estoja sellaisille verkkosivustoille, joissa tekijänoikeudella suojattua sisältöä tarjotaan käytettäväksi ilman oikeudenhaltijan antamaa lupaa. Myös itse oikeudenomistajien ovat käyttäneet verkkosivustojen estoa koskevaa kieltotuomiota yhä enemmän hillitäkseen loukkauksia. Tämän vuoksi pääpaino ainakin Euroopassa on siirtynyt palveluihin ja käyttäjiin suoraan kohdistetuista oikeudellisista toimenpiteistä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka pyrkivät ehkäisemään pääsyä sellaisille verkkosivustoille, joissa loukkaava materiaali on saatavilla. Tämän toiminnan avulla musiikkialalla pyritään vähentämään verkossa tapahtuvia tekijänoikeusloukkauksia.²³¹ Tämän Euroopassa valloillaan olevan trendin mukaisesti myös suomalaisia tuomioistuimia on viime aikoina pyydetty määräämään kieltotuomioita Internet-palveluntarjoajia vastaan, vaatien niitä estämään käyttäjien pääsy The Pirate Bay verkkosivustolle.²³²

Mikäli tällainen uudistus on koettu niin palveluntarjoajien kuin oikeudenomistajienkin keskuudessa ympäri Euroopan tehokkaaksi musiikkialalla, voisi olla kannattavaa kokeilla vastaavia toimenpiteitä myös urheilutapahtumien lähetysten osalta.

²³¹ Günther – Norrgård JFT 3/2014 s. 98. Esimerkkitapauksena estämistä koskevasta kieltotuomiosta on musiikkialalla meneillään oleva riita YouTuben ja saksalaisen GEMA:n välillä. Tapauksessa saksalainen tuomioistuin, The Regional Court of Hamburg totesi, että YouTube on oikeudellisesti vastuussa sen käyttäjien julkaisemien videoiden sisällöstä. Tämä tarkoittaa sitä, että YouTuben tulee aloittaa tarkoituksenmukaiset toimenpiteet tekijänoikeudellisesti suojattujen teosten poistamiseksi YouTubeista ja sen takaamiseksi, ettei niitä tulla lataamaan sinne enää uudestaan tulevaisuudessakaan (GEMA; YouTube is responsible for contents posted online by its users 2012). Molemmat osapuolet ovat valittaneet tuomiosta (CMU; Both GEMA and YouTube appeal GEMA v YouTube ruling 2012).

²³² Günther – Norrgård JFT 3/2014 s. 117.

Oikeudenomistajat ovat kuitenkin olleet erimielisiä toimenpiteiden tehokkuudesta ja siitä, vähentävätkö tällaiset toimenpiteet tosiasiassa verkossa tapahtuvia tekijänoikeusloukkauksia.²³³ Tosiasia on nimittäin se, ettei verkkosivustojen estolla voida tuhota lopullisesti verkossa tapahtuvia tekijänoikeusloukkauksia, vaan sillä voidaan ainoastaan estää satunnaisia loukkauksia tiettyyn pisteeseen asti. Haasteena on näin ollen se, miten luoda tehokas järjestelmä immateriaalioikeuksien täytäntöön panemiseksi verkossa, joka noudattaisi kuitenkin suhteellisuusperiaatetta, sillä tällaisen järjestelmän luomiselle on olemassa välttämätön tarve. Oikeudenomistajat ovat lisäksi hyvin huolissaan siitä tosiseikasta, että tietyissä jäsenvaltioissa on nykyisen oikeudellisen sääntelyn perusteella mahdotonta saada tieto loukkaajan henkilöllisyydestä siviilimenettelyä varten.²³⁴

²³³ European Commission; Synthesis Report 2011 s. 7. Ks. myös Günther – Norrgård JFT 3/2014 s. 99-100.

²³⁴ Günther – Norrgård JFT 3/2014 s. 129, European Commission; Synthesis Report 2011 s. 7.

Lähteet

Aaltonen-Ogbeide, Terhi – Saastamoinen, Pentti – Rainio, Heikki – Vartiainen, Tero (toim.): Silmät auki sosiaaliseen mediaan, Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2011 (Aaltonen-Ogbeide – Saastamoinen – Rainio – Vartiainen 2011).

Alén-Savikko, Anette: Urheilun liikkuvasta kuvasta – tekijänoikeudellinen näkökulma, Asiantuntija-artikkeli, Urheilu ja oikeus 24.3.2015 (Alén-Savikko 2015).

Alén-Savikko, Anette: Law and community in the new media landscape, Critical perspectives on Audiovisual Coverage in the European Union, Helsinki 2014 (Alén-Savikko 2014).

Alén-Savikko, Anette: Tiedonsaanti ennen kaikkea, IPRinfo 2/2013 (Alén-Savikko IPRinfo 2/2013).

Blackshaw, Ian: Collective sale of sports television rights in the European Union: competition law aspects, De Jure Law Journal 21/2013 s. 401-412 (Blackshaw De Jure Law Journal 2013).

CMU: Both GEMA and YouTube appeal GEMA v YouTube ruling, 24 May 2012, osoitteessa <http://www.thecmuwebsite.com/article/both-gema-and-youtube-appeal-gema-v-youtube-ruling/> Viittauspäivä 4.7.2015 (CMU; Both GEMA and YouTube appeal GEMA v YouTube ruling 2012).

European Commission: Audiovisual and Media Policies, Infront WM AG v Commission of the European Communities, Brussels, 25 May 2016, osoitteessa http://ec.europa.eu/archives/information_society/avpolicy/info_centre/library/case_law/index_en.htm#infront Viittauspäivä 10.5.2016 (European Commission; Audiovisual and Media Policies, Infront WM AG v Commission of the European Communities).

European Commission, Fact Sheet: Digital single market – Commission updates EU audiovisual rules and presents targeted approach to online platforms, Brussels, 25 May 2016, osoitteessa http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1895_en.htm Viittauspäivä 23.6.2016 (European Commission 2016; Fact Sheet).

European Commission, Press release: Commission updates EU audiovisual rules and presents targeted approach to online platforms, Brussels, 25 May 2016, osoitteessa http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1873_en.htm Viittauspäivä 23.6.2016 (European Commission; Updating EU audiovisual rules).

European Commission: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and social committee and the committee of the regions Online Platforms and the Digital Single Market Opportunities and Challenges for Europe COM(2016) 288/2 (COM 2016: 288/2).

European Commission: Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services in view of changing market realities COM(2016) 287/4 (COM 2016: 287/4).

European Commission: Commission staff working document, Online Platforms Accompanying the document Communication on Online Platforms and the Digital Single Market SWD(2016) 172 (SWD 2016: 172).

European Commission, Blog post by Andrus Ansip: A busy year: the first steps towards turning Europe truly digital, 17 December 2015, osoitteessa http://ec.europa.eu/commission/2014-2019/ansip/blog/busy-year-first-steps-towards-turning-europe-truly-digital_en Viittauspäivä 6.3.2016 (European Commission; Andrus Ansip's blog post 2015).

European Commission, Fact Sheet 1: Creating a Digital Single Market, Bringing down barriers to unlock online opportunities, Brussels, 9 December 2015, saatavilla osoitteesta http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6261_fi.htm Viittauspäivä 18.2.2016 (European Commission 2015; Fact Sheet 1).

European Commission, Fact Sheet 2: Communication; Creating a Digital Single Market, Bringing down barriers to unlock online opportunities, 9 December 2015, saatavilla osoitteesta http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6261_fi.htm Viittauspäivä 1.2.2016 (European Commission 2015; Fact Sheet 2).

European Commission: Fact Sheet; Questions and Answers: the 2016 Work Programme, Strasbourg, 27 October 2015, osoitteessa [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-15-5920_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5920_en.htm) Viittauspäivä 10.1.2016 (European Commission; Questions and Answers: the 2016 Work Programme).

European Commission: Inception Impact Assessment, REFIT Evaluation and Impact Assessment of the EU Audiovisual Media Services Directive 2010/13/EU (AVMSD), 10/2015, osoitteessa http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_cnect_006_cwp_review_avmsd_iaa_en.pdf Viittauspäivä 25.4.2016 (European Commission; Inception Impact Assessment (AVMSD) 10/2015).

European Commission: Public consultation on Directive 2010/13/EU on Audiovisual Media Services (AVMSD) - A media framework for the 21st century, 06/07/2015, osoitteessa <https://ec.europa.eu/digital-single-market/news/public-consultation-directive-201013eu-audiovisual-media-services-avmsd-media-framework-21st> Viittauspäivä 25.4.2016 (European Commission; Public consultation on Directive 2010/13/EU on Audiovisual Media Services (AVMSD) - A media framework for the 21st century).

European Commission: Questions and answers on the public consultation on the Audiovisual Media Services Directive (AVMSD), 03/07/2015, osoitteessa <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/questions-and-answers-public-consultation-avmsd> Viittauspäivä 25.4.2016 (European Commission; Questions and answers on the public consultation on the Audiovisual Media Services Directive (AVMSD)).

European Commission, Press release: Commission welcomes agreement to end roaming charges and to guarantee an open Internet, Brussels, 30 June 2015, osoitteessa http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5265_en.htm Viittauspäivä 6.3.2016 (European Commission welcomes agreement to end roaming charges and to guarantee an open Internet).

European Commission, Speech by Günther H. Oettinger: Speech at DW Global Media Forum: The role of traditional and new media in the digital age - the EU view, 22 June 2015, osoitteessa http://ec.europa.eu/commission/2014-2019/oettinger/announcements/speech-dw-global-media-forum-role-traditional-and-new-media-digital-age-eu-view_en Viittauspäivä 24.4.2016 (European Commission; Günther H. Oettinger's speech 2015).

European Commission: Commission Staff Working Document, A Digital Single Market Strategy for Europe - Analysis and Evidence, Accompanying the document: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Digital Single Market Strategy for Europe {COM(2015) 192 final}, SWD (2015) 100 final (SWD 2015: 100).

European Commission: A profile of current and future audiovisual audience, Final Report 2014 (European Commission; A profile of current and future audiovisual audience, Final Report 2014).

European Commission: Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report, February 2014, osoitteessa http://ec.europa.eu/sport/news/2014/docs/study-sor2014-final-report-gc-compatible_en.pdf Viittauspäivä 9.1.2016 (European Commission; Study on sports organisers' rights in the European Union, Final Report).

European Commission, News: Study on sports organisers' rights in the EU now available, osoitteessa http://ec.europa.eu/sport/news/2014/study-on-sport-organisers-rights_en.htm Viittauspäivä 9.1.2016 (European Commission; Study on sports organisers' rights in the EU now available).

European Commission: Synthesis Report on the Stakeholders' Dialogue on Illegal Up- and Downloading 2009 – 2010, March 2011, osoitteessa http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/synthesis_report_2009_2010_en.pdf Viittauspäivä 4.7.2016 (European Commission; Synthesis Report 2011).

European Commission: Audiovisual and Media Policies, Major Events/Short Extracts, osoitteessa

http://ec.europa.eu/archives/information_society/avpolicy/reg/tvwf/events/index_en.htm

Viittauspäivä 10.5.2016 (European Commission; Audiovisual and Media Policies, Major Events/Short Extracts).

European Commission: Commission priority, Work Programme 2016 – No time for business as usual, osoitteessa http://ec.europa.eu/priorities/work-programme/index_en.htm

Viittauspäivä 10.1.2016 (European Commission; Commission priority).

European Commission: Commission seeks views on Europe's audiovisual media rules, osoitteessa <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/commission-seeks-views-europes-audiovisual-media-rules>

Viittauspäivä 25.4.2016 (European Commission; Commission seeks views on Europe's audiovisual media rules).

European Commission; General Principles | AVMSD, osoitteessa <https://ec.europa.eu/digital-single-market/node/131> Viittauspäivä 29.4.2016 (European Commission; General Principles AVMSD).

European Commission: Media and Intellectual Property Rights, osoitteessa http://ec.europa.eu/sport/policy/economic_dimension/media_property_rights_en.htm

Viittauspäivä 9.1.2016 (European Commission; Media and Intellectual Property Rights).

European Commission: Priority, Digital Single Market, Bringing down barriers to unlock online opportunities, osoitteessa http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market_en

Viittauspäivä 3.3.2016 (European Commission; Digital Single Market priorities 1a).

European Commission: Priority policy area, Better online access to digital goods and services, Helping to make the EU's digital world a seamless and level marketplace to buy and sell, osoitteessa http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market/better-online-access-digital-goods-and-services_en

Viittauspäivä 3.3.2016 (European Commission; Digital Single Market priorities 1b).

European Commission: Priority policy area, An environment where digital networks and services can prosper, Designing rules which match the pace of technology and support infrastructure development, osoitteessa http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market/environment-where-digital-networks-and-services-can-prosper_en

Viitauspäivä 3.3.2016 (European Commission; Digital Single Market priorities 1c).

Euroopan komission lehdistötiedote: Komissio ottaa ensiaskeleet laajentaakseen verkkosisällön saatavuutta ja esittää näkemyksensä EU:n tekijänoikeussääntöjen nykyaikaistamisesta, Bryssel, 9. joulukuuta 2015, osoitteessa http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6261_fi.htm Viitauspäivä 9.1.2016 (Euroopan komission lehdistötiedote 9.12.2015).

Euroopan komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus verkkosisältöpalvelujen rajatylittävän siirrettävyyden varmistamisesta sisämarkkinoilla, COM (2015) 627 final (COM 2015: 627).

Euroopan komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle - Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä, COM(2015) 626 final (COM 2015: 626).

Euroopan komissio: Vihreä kirja, Valmistautuminen täysin konvergoituneeseen audiovisuaaliseen maailmaan: kasvu, luominen ja arvot, COM(2013) 231 final (COM 2013: 231).

Euroopan komissio: Vihreä kirja, Audiovisuaaliteosten verkkojakelusta Euroopan unionissa: mahdollisuuksia ja haasteita siirryttäessä digitaalisiin sisämarkkinoihin, KOM(2011) 427 lopullinen (KOM 2011: 427).

Euroopan komissio: Valkoinen kirja, Urheilun valkoinen kirja, KOM(2007) 391 lopullinen (KOM 2007: 391).

Euroopan parlamentti: Yhdenmukaistamista vai ei? Kuluttajansuojan päivitys jakaa meppejä, osoitteessa <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20110121STO12293+0+DOC+XML+V0//FI> Viittauspäivä 13.3.2016 (Euroopan parlamentti; Yhdenmukaistamista vai ei?).

GEMA, Press release: Decision by the Regional Court of Hamburg: YouTube is responsible for contents posted online by its users, 22.04.2012, osoitteessa [https://www.gema.de/en/aktuelles/decision by the regional court of hamburg youtube is responsible for contents posted online by its-1/](https://www.gema.de/en/aktuelles/decision%20by%20the%20regional%20court%20of%20hamburg%20youtube%20is%20responsible%20for%20contents%20posted%20online%20by%20its-1/) Viittauspäivä 4.7.2016 (GEMA; YouTube is responsible for contents posted online by its users 2012).

Günther, Petteri – Norrgård, Marcus: Blocking Websites: Copyright Enforcement Online and Responsibilities of Internet Intermediaries in Europe, Tidskrift ut given av juridiska föreningen i Finland 3/2014 s. 97–131 (Günther – Norrgård JFT 3/2014).

Haarman, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus ja lähioikeudet, 3. uudistettu painos, Helsinki 2005 (Haarman 2005).

Halila, Heikki: Oikeudellistuva urheilu, Helsinki 2006 (Halila 2006).

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä tekijänoikeuslain 25 b ja 48 §:n muuttamisesta 87/2009 (HE 87/2009 vp).

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan, Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17, Helsinki 2011 (Hirvonen 2011).

Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo: Kirjoitetaan juridiikkaa: Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille, Helsinki 2008 (Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008).

IOC Blogging Guidelines for Persons Accredited at the Games of the XXIX Olympiad, Beijing 2008, osoitteessa

http://www.itf.com/world_events/Olympic_games_2008/Blogging%20guidelines_%2006_02_2008_e.pdf Viittauspäivä 6.2.2016 (IOC Blogging Guidelines 2008).

IOC Internet Guidelines for Broadcast Rights-holders Games of the XXIX Olympiad, Beijing 2008, osoitteessa

http://www.olympiatoppen.no/ol/tidligereol/beijing_2008/utoverereglement/media3137.media Viittauspäivä 6.2.2016 (IOC Internet Guidelines for Broadcast Rights-holders 2008).

IOC Internet Guidelines for the Written Press and other Non-Rights Holding Media Games of the XXIX Olympiad, Beijing 2008, osoitteessa

http://www.olympiatoppen.no/ol/tidligereol/beijing_2008/utoverereglement/media3180.media Viittauspäivä 5.2.2016 (IOC Internet Guidelines for the Written Press and other Non-Rights Holding Media 2008).

IOC Social Media, Blogging and Internet Guidelines for participants and other accredited persons at the London 2012 Olympic Games, osoitteessa http://www.olympic.org/documents/games_london_2012/ioc_social_media_blogging_and_internet_guidelines-london.pdf Viittauspäivä 2.2.2016 (IOC Social Media, Blogging and Internet Guidelines 2012).

IPRinfo: Euroopan unionin digitaalisia sisämarkkinoita koskeva strategia julkaistu, 8.5.2015, osoitteessa

http://www.iprinfo.com/tietopalvelut/uutisarkisto/uutiset-2015/fi_FI/euroopan_unionin_digitaalisia_sisamarkkinoita_koskeva_strategia_julkaistu/

Viittauspäivä 10.1.2016 (IPRinfo; Euroopan unionin digitaalisia sisämarkkinoita koskeva strategia julkaistu).

Kaira, Lauri: Pääkirjoitus, Daavid vastaan Goljat, Gramexpress 1/2016 (Kaira Gramexpress 1/2016).

Kansainvälinen jääkiekkoliitto- kotisivut: Coverage stronger than ever, The 2015 IIHF Ice Hockey World Championship, osoitteessa <http://www.iihfworlds2015.com/en/news/coverage-stronger-than-ever/> Viittauspäivä 9.2.2016 (Kansainvälisen jääkiekkoliiton kotisivut; maailmanmestaruuskilpailut 2015).

Kansainvälinen jääkiekkoliitto- kotisivut: Television Broadcasters, Stream & Videos, The 2013 IIHF Ice Hockey World Championship, osoitteessa <http://www.iihf.com/competition/352/tvvideos/> Viittauspäivä 9.2.2016 (Kansainvälisen jääkiekkoliiton kotisivut; maailmanmestaruuskilpailut 2013).

Kansainvälinen jääkiekkoliitto- kotisivut: Television Broadcasters, Stream & Videos, The 2012 IIHF Ice Hockey World Championship, osoitteessa <http://www.iihf.com/competition/272/tvvideos/> Viittauspäivä 9.2.2016 (Kansainvälisen jääkiekkoliiton kotisivut; maailmanmestaruuskilpailut 2012).

Kao, Da-Yu – Wang, Shiu-Jeng: IP Address and Time in Cyber-Crime Investigation. An International Journal of Police Strategies & Management, Vol. 32, Issue 2 (2009), pp. 194-208 (Kao – Wang An International Journal of Police Strategies & Management 2009).

Kekkonen, Jukka: Oikeudellisen muutoksen tutkimisesta – minun metodini. Teoksessa Häyhä, Juha (toim.): Minun metodini, Porvoo 1997 (Kekkonen 1997).

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Komission työohjelma 2016, Uudet haasteet – uudet keinot, COM (2015) 610 final (Euroopan komission työohjelma 2016).

Kumpula-Natri, Miapetra: Viisi hyvää asia Brexitissä, 25. Kesäkuuta 2016, osoitteessa <http://blogit.iltalehti.fi/miapetra-kumpula-natri/2016/06/25/viisi-hyvaa-asiaa-brexitissa/> Viittauspäivä 6.7.2016 (Miapetra Kumpula-Natri; Viisi hyvää asia Brexitissä).

Lee, Greg – Bulitko, Vadim: Automated Storytelling in Sports: A Rich Domain to Be Explored, pp. 252-255. Teoksessa Aylett Ruth, Lim Mei Yii, Louchart Sandy, Petta Paolo, Riedl Mark (eds.): Interactive Storytelling. Third Joint Conference on Interactive Digital Storytelling, ICIDS 2010, Edinburgh, UK, November 2010. Proceedings. (Lee – Bulitko 2010).

Lelyukhin, Alexander: The impact of EU on sport broadcasting: what does the line of recent ECJ cases signal about? *The International Sports Law Journal*, Vol. 13, Issue 1-2, pp. 104-131, 2013 (Lelyukhin 2013).

Liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laeiksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä tekijänoikeuslain 25 b ja 48 §:n muuttamisesta 2/2010 vp (LiVM 2/2010 vp).

MacQueen, Hector L.: ‘My Tongue is Mine Ain’: Copyright, the Spoken Word and Privacy, *The Modern Law Review*, Vol. 68, Issue 3, 2005, p. 349-377 (MacQueen *The Modern Law Review* 2005).

Matzneller, Peter: Short Reporting Rights in Europe: European Legal Rules and their National Transposition and Application. In Nikoltchev, Susanne (ed.): *Exclusive Rights and Short Reporting*. IRIS plus 2012-4. European Audiovisual Observatory, Strasbourg 2012 (Matzneller 2012).

Miettinen, Samuli: EU ja urheilutulosten manipuloinnin torjumista koskeva Euroopan neuvoston kansainvälinen yleissopimus, *Urheilu ja oikeus* 20.4.2014, s. 169–181 (Miettinen 2014).

Miettinen, Samuli: The "Independent European Sport Review": a critical overview, *International Sport Law Journal*, Vol. 3, Issue 4, 2006, s. 57-62 (Miettinen 2006).

MTV.fi: Leijonien MM-finaalista historian katsotuin jääkiekko-ottelu Suomessa!, osoitteessa <http://www.mtv.fi/sport/mm2016/uutiset/artikkeli/leijonien-mm-finaalista-kaikkien-aikojen-katsotuin-jaakiekk-ottelu-suomessa/5908282> Viittauspäivä 1.6.2016 (MTV; Leijonien MM-finaalista historian katsotuin jääkiekko-ottelu Suomessa!).

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kansainvälinen tekijänoikeus ja sopimukset, osoitteessa http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/kansainvaelinen_tekijaenoikeus_ja_sopimukset/?lang=fi Viittauspäivä 6.7.2016 (Opetus- ja kulttuuriministeriö; Kansainvälinen tekijänoikeus ja sopimukset).

O'Reilly, Tim: What is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software, Communications & Strategies, No. 1, First Quarter 2007, p. 17-37 (O'Reilly 2007).

Pascal, Kamina: Film Copyright in the European Union, Cambridge University Press, United Kingdom 2002 (Pascal 2002).

Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä laeiksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä tekijänoikeuslain 25 b ja 48 §:n muuttamisesta 3/2010 (PeVL 3/2010 vp).

Pihlajarinne, Taina: Lupa linkittää - toisen aineiston hyödyntämisen tekijänoikeudelliset rajat, Lakimiesliiton kustannus, Helsinki 2012 (Pihlajarinne 2012).

Pihlajarinne, Taina: Linkittäminen ja tekijänoikeus – argumentaatiomalleja ja oikeuspoliittisia näkökohtia. Teoksessa Tiilikka, Päivi – Alén, Anette – Huttunen, Anniina – Pihlajarinne, Taina: Tekijän oikeudet? Viestintäoikeuden vuosikirja 2010, Forum Iuris, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut, Helsinki 2011 (Pihlajarinne 2011).

Rauste, Olli: Urheilu-oikeus, Lakimiesliiton kustannus, Helsinki 1997 (Rauste 1997).

Sanomalehti Pohjalainen: Piratismi torjunnasta tuli bisnestä, 17.1.2016.

Scheuer, Alexander – Schoenthal, Max: Commentary on Article 3k AVMSD. Teoksessa: Castendyk, Oliver – Dommering, Egbert – Scheuer, Alexander: European Media Law, Böttcher, Kathrin (co-editor), Kluwer Law International, The Netherlands 2008 (Scheuer – Schoenthal 2008).

Sivistysvaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä laeiksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä tekijänoikeuslain 25 b ja 48 §:n muuttamisesta 9/2009 vp (SiVL 9/2009 vp).

Streaming, Encyclopedia of the Sciences of Learning, 2012, pp. 3199-3199. (Streaming, Encyclopedia of the Sciences of Learning 2012).

Streng, Alfred: Idrottsevenemang och konkurrens på den audiovisuella mediasektorn, Tidskrift ut given av juridiska föreningen i Finland 3/2005 s. 352–362 (Streng JFT 3/2005).

Suomen jääkiekkoliiton kilpailusäännöt 2016-2017, osoitteessa <http://www.finhockey.fi/kilpailutoiminta/kilpailusaannot/> Viittauspäivä 4.7.2016 (Suomen jääkiekkoliiton kilpailusäännöt 2016-2017).

Talousvaliokunnan lausunto suurelle valiokunnalle: Valtioneuvoston selvitys: EU; tekijänoikeus: Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle; Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä, TaVL 6/2016 vp— E 1/2016 vp (TaVL 6/2016 vp).

Tolonen, Hannu: Oikeuslähdeoppi, Vantaa 2003 (Tolonen 2003).

Työ- ja elinkeinoministeriö, Työelämä- ja markkinaosasto: Digitaalisten sisämarkkinoiden kehittäminen, Toimintaympäristön aiheuttamat muutostarpeet Suomen näkökulmasta, Selvitysraportti 14/2011, 7.4.2011 (TEM, Selvitysraportti 14/2011).

Valtiovarainministeriön kotisivut: Digitalisaatio, osoitteessa <http://vm.fi/digitalisaatio> Viittauspäivä 9.1.2016 (Valtiovarainministeriö, Digitalisaatio).

Viljanen, Vesa: Yksityisyydensuoja, Virtuaalinen erillisverkko, osoitteessa <https://www.yksityisyydensuoja.fi/content/virtuaalinen-erillisverkko> Viittauspäivä 14.4.2016 (Viljanen: Yksityisyydensuoja).

Wikipedia: Vertaisverkko, osoitteessa <https://fi.wikipedia.org/wiki/Vertaisverkko> Viittauspäivä 15.6.2016 (Wikipedia; Vertaisverkko).

YouTube: The Official Channel of the IIHF Ice Hockey World Championship 2015,
osoitteessa <https://www.youtube.com/user/icehockey/about> Viittauspäivä 9.2.2016
(YouTube; IIHF Worlds 2015).

Lyhenteet

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi tai AVMS-direktiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2010, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta

Bernin yleissopimus

Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works at Paris on July 24, 1971, and amended on September 28, 1979

Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2000, tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista

Direktiivi 97/36/EY

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/36/EY, annettu 30 päivänä kesäkuuta 1997, televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 89/552/EY muuttamisesta

ETA

Euroopan talousalue

EU

Euroopan unioni

Euroopan yhteisön perustamissopimus

Rooman Sopimus Euroopan talousyhteisön perustamisesta 25.3.1957

FAPL

The Football Association Premier League Limited

KOK

Kansainvälinen olympiakomitea

Lähioikeusdirektiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/115/EY, annettu 12 päivänä joulukuuta 2006, vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla

Rooman yleissopimus

International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations, Done at Rome on October 26, 1961

SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
Tekijänoikeuslaki	Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404
Televisio ilman rajoja direktiivi	Neuvoston direktiivi 89/552/ETY, annettu 3 päivänä lokakuuta 1989, televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta
Tietoyhteiskuntadirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa
TTVK	Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry
UEFA	Euroopan jalkapalloliitto, Union des Associations Européennes de Football

Oikeuskäytäntö

Euroopan unionin tuomioistuin

Asia C-283/11 Sky Österreich GmbH v. Österreichischer Rundfunk (2013)
ECLI:EU:C:2013:28

Asia C-201/11 P Union des associations européennes de football (UEFA) v. Euroopan komissio, Belgian kuningaskunta sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta (2013) ECLI:EU:C:2013:519

Yhdistetyt asiat C-403/08 ja C-429/08 Football Association Premier League Ltd and others v. QL Leisure and others sekä Karen Murphy v. Media Protection Services Ltd (2011)
ECLI:EU:C:2011:631

Asia C-5/08 Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening (2009)
ECLI:EU:C:2009:465

Asia T-33/01 Infront WM AG v. Euroopan yhteisöjen komissio (2005) ECLI:EU:T:2005:461

Asia C-418/01 IMS Health GmbH & Co. OHG v. NDC Health GmbH & Co. KG (2004)
ECLI:EU:C:2004:257

Komission päätökset

Commission Decision of 22/III/2006 relating to a proceeding pursuant to Article 81 of the EC Treaty. Case COMP/C-2/38.173 – Joint selling of the media rights to the FA Premier League (Asia COMP/C-2/38.173 – Englannin jalkapalloliiton valioliigan mediaoikeuksien yhteismyynti).

Commission Decision of 19 January 2005 relating to a proceeding pursuant to Article 81 of the EC Treaty and Article 53(1) of the EEA Agreement. Case COMP/C-2/37.214 – Joint selling of the media rights to the German Bundesliga (Asia COMP/C-2/37.214 – Saksan Bundesliigan lähetysoikeuksien yhteismarkkinointi).

Komission päätös, tehty 23 päivänä heinäkuuta 2003, EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä. Asia COMP/C.2-37.398 – UEFA:n Mestarien liigan kaupallisten oikeuksien yhteismyynti (Asia COMP/C.2-37.398 – UEFA:n Mestarien liigan kaupallisten oikeuksien yhteismyynti).

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus (Niilo Jääskinen): Asiat C-201/11 P, C-204/11 P ja C-205/11 P, Union of European Football Associations (UEFA) ja Fédération internationale de football association (FIFA) v. Euroopan komissio, 12.12.2012.

Suomen korkein oikeus

KKO 1988:52

Helsingin hovioikeus

Helsingin hovioikeuden ratkaisu 30.7.1986 S 1984/1173

Ruotsin hovioikeus

HovR B 1309-10, 20.6.2011

Yhdistyneen kuningaskunnan korkein oikeus

Football Association Premier League and others v. QC Leisure and others [2008] EWHC 1411 (Ch)

Saksan liittovaltion perustuslakituomioistuim

Bundesverfassungsgericht, tuomio 17 helmikuuta 1998, Asia 1 BVF 1/9